

سوچن جي سرهاڻ

دعا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آجو بخشش ڪرڻ وارو مهربا	آشروع نالي خدا جي سان بيان
ڪرم ڪلتار تون آهين	اسان پانهن لاءِ پاڇهارا
سدا ستار تون آهين	اسان عاصين لاءِ آڌارا
اسان کي علم نافع تون	عطا ڪر فضل سان پنهنجي
سدا ذاتار تون آهين	رسائين پاڪ روزي تون
مدايون معاف ڪرمولا	گناهين ۾ غرق آهيون
سدا غفار تون آهين	عفو تنهنجي صفت آهي
سدا نئين راه تي پنهنجي	هلائين سڻ اسان کي تون
سدا رهبر تون آهين	اهائي مدعا اسان جي
سلامت ملڪ هي مولا	چيو سرور رکين پرور
قبول ٿهار تون آهين	اسان جي هي دعا تودر

غلام سرور ڀٽو، منصوره

سوچن جي سرهاڻ

۳۷ ناميارن شاعرن جو چونڊ ڪلام

مرتب : غلام مصطفيٰ مشتاق

مهراڻ اڪيڊمي ڪراچي.

حق ۽ واسطا قائم

چپائيندڙ : قمر ميمڻ

چاپو پهريون : جولاءِ ۱۹۹۰ع.

ڊزائينر : محمد صديق شيخ.

چپيندڙ : مشهور پريس ڪراچي.

قيمت :

سادي ايڊيشن ۳۴ روپيا

لاڙيري ايڊيشن ۴۸ روپيا

ملڻ جو هنڌ

سند جا سمورا بڪ اسٽال.

۽ پوسٽ باڪس نمبر 5735 ڪراچي.

فهرست

نمبر	عنوان - نالو	صفحو نمبر
1-	ناشر طرفان	9
2-	مرتب طرفان	11
3-	مولانا حبيب شهاد ڪوٽي.	14
4-	حاجي علي بخش جمالي.	18
5-	مظفر حسين جوش.	23
6-	مولانا محمد يوسف عزيز.	28
7-	محمد خان مولائي.	31
8-	فيض بخشاپوري.	34
9-	نثار بزمي.	39
10-	هزارو خان مجاهد.	44
11-	غلام مرتضيٰ اعظم عباسي.	47
12-	رحمت الله شوق.	50
13-	لقمان حڪيم.	54
14-	اميد خيرپوري.	58
15-	منصور ويراڳي.	61
16-	خير محمد سوز ڇڇڙائي.	67
17-	احمد خان مدهوش.	72
18-	گل حسن شاد گوپانگ.	75

19	مراد علي نور.	-19
20	جتوئي مولا بخش مولائي.	-20
21	نذير احمد نذير جروار.	-21
22	ڊاڪٽر عبدالخالق راز.	-22
23	جمال الدين جوڳي.	-23
24	نادر علي شاهه فراق.	-24
25	حافظ سنڌي.	-25
26	گل حسن گل پرڙو.	-26
27	حبیب الله حبیب صديقي.	-27
28	محسن ڪڪڙائي.	-28
29	امام بخش عاصم.	-29
30	ڊاڪٽر ميمڻ عبدالغفور سنڌي.	-30
31	امير بخاري.	-31
32	ڊاڪٽر بشير احمد شاد.	-32
33	غلام مصطفيٰ مشتاق.	-33
34	سيد غضنفر علي راجا.	-34
35	ناظم چانڊيو.	-35
36	عزيز الله عزيز بروهي.	-36
37	غلام محمد غازي.	-37
38	سيد گل محمد شاهه گل.	-38
39	گل حسن ملڪ.	-39

ناشر طرفان

شعر ادب جي مکيه صنف آهي. شعر وسيلي، شاعر پنهنجا بلند خيال ۽ سوچ، ٺاهي جوڙي اهڙي ريت سهڻن لفظن ۾ وزن ۽ قافيو ملائي پيش ڪري ٿو جو انهن جملن ۾ وڏو اثر پيدا ٿئي ٿو.

سنو ادب اهو آهي جنهن ۾ سماج جون حالتون، ڪن، اوڪن ۽ تضادن جي نه رڳو اهڙا ڪمي وڃي بلڪه ڪين چنڊي چالي مفيد ۽ غير مفيد، فائديمند ۽ نقصانڪار ۽ چڱي مٺي جي پٺڻ وضاحت ٿئي. جنهن ادب ۾ ڪو اهلي مقصد نه آهي سو چٽڪ ادب ئي نه آهي.

شاعر، سماج جو حساس ترين فرد آهي. سندس دل جون تارون اگر جي ٿورڙي لوڙي سان وڇڻ لڳن ٿيون. هو نهايت گهري نظر، بلند خيالي، گهڙهي سوچ، حساس دل ۽ دماغ ۽ مٿانهن پرواز رکي ٿو. هن جي سوچ جو سمنڊ نهايت اونهو آهي. هو زمان و مڪان ۽ رنگ و بو جي بندش کان آزاد ٿئي ٿو. جيتوڻيڪ چوڦير ماحول کي به هڪسر نظر انداز نه ٿو ڪري. سوچن جي سرهاڻ ۾ ادب جي مکيه صنف شاعري کي سهڙيو ويو آهي. هيءَ سرهاڻ آهي. سڳند آهي. هڪ گلدستو آهي جنهن ۾ هر هڪ گل جي نرالي سرهاڻ آهي. خوشبو آهي. جڏهن سرهاڻ پکڙبي آهي تڏهن سمورو ماحول واسجي ويندو آهي. ڪالي ٿوڙ مهانگائي ۽ نفيسا نفسي جي هن دور ۾، شاعري جو مجموعو ڇپرائڻ واسطي شينهن جو جيو گهرجي. هر ڪنهن اهڙي صلاح ڏني ته، ”انهيءَ راه تان لهي وڃ“ ”ڪتاب سو به وري شاعري جو، اڄ نثر جو دور آهي. هت شاعري جو ڪو ملهه آهي ئي ڪونه.“ هڪ راه اها هئي ته ڪنهن شاعرن جو ڪلام ڇپرائڻ بدران ڪنهن هڪ نامياري شاعر جو ڪلام شايع ڪيو وڃي. پر ڪيسي جي تنگائي آڏو آئي تنهنڪري سوچيو ويو ته اهڙو مجموعو شايع ڪجي، جنهن ۾ ڪنهن شعراء ڪرام کي شامل ڪيو وڃي.

دل ٻڌي دوستن سان رابطو ڪيو سمن. ٻياري ۽ شفيق دوست
محترم غلام مصطفيٰ مشتاق کي اها ذميواري سونپي ويئي.
مشتاق صاحب لاکيتو کي چار مهينا سنڌ جي ڪنڊ ڪڙڇ ڏي
خط موڪليندو رهيو. ويجهن دوستن سان پڻ ملاقاتيون ڪيائين.
ڪٿان هاڪار، ڪٿان نهڪار، ڪٿان حوصله افزاء جواب نه.
ڪٿان ماڳهن حوصله شڪن ورنديون. مرتب کي وڏي جس
هجي، جنهن همت ڪونه هاري ۽ نيٺ هڪ سرهاڻ ترتيب ڏيڻ
۾ ڪامياب ٿيو.

ڪتاب جي ڇپائي ۾ رولڙن جي ڪهڙي ڳالهه ڪجي. جي
انهي پنڌ جا ٻانڊهڙا آهن سي ئي ڄاڻن ٿا. اهڙو ضرور عرض
ڪندس ته سوچن جي سرهاڻ، ڪسي اوهان تائين پهچڻ ۾
9 مهينا لڳي ويا.

شاعرن جي چوند ۾ ساري سنڌ کي نمائندگي ڏني ويئي
آهي. احان ڪوبه سنڌو ڪونه ڪيو آهي باقي ڪٿان تعاون نه
ملڻ سبب ڪا تشنگي رهجي ويئي آهي ته اها الڳ ڳالهه آهي.

مهرڻ اڪيڊمي جو مقصد علمي ادبي، ديني ۽ نظرياتي
لتريچر شايع ڪرڻ آهي. اسانجي ڪوشش آهي ته هر پهلو تي
لتريچر شايع ٿئي. اڪيڊمي جي قيام جنوري 1989 کان وٺي
هيل تائين 24 ننڍا وڏا ڪتاب شايع ڪيا ويا آهن. جيڪڏهن
علم دوست ۽ ادب نواز حضرات جو تعاون جاري رهيو ته
انشاء الله ائين اڳي کان اڳرا هوندا سمن.

مان هڪ دفعو ٻيهر ڪتاب جي مرتب، محترم غلام مصطفيٰ
مشتاق جو تهن دل سان ٿورائتو آهيان جنهن اڪيڊمي سان
سهڪار ڪري هڪ وڏي علمي ۽ ادبي خدمت انجام ڏني آهي.
سنڌ جي سمورن شعراء ڪرام جو شڪريو بجا نه آڻڻ پڻ
بخل ٿيندو جن هن مجموعي ۾ حصو وٺي اسانجي عزت افزائي
ڪئي آهي.

قمر ميمڻ

سيڪريٽري مهرڻ اڪيڊمي

پوسٽ باڪس 5735 ڪراچي

مُرتب طرفان

چوندا آهن ته جيڪڏهن ڪنهن دور جي تاريخ اڻ لپ
ٿي وڃي ته ان وقت جي حالتن جو صحيح اندازو لڳائڻ لاءِ
ان دور جي ادب ۽ شاعريءَ جو مطالعو ڪجي. اديب ۽
شاعر پنهنجي دور جو ترجمان هوندو آهي. هو جيڪي
ڪجهه پنهنجي گرد و پيش ڏسندو آهي، ته ان کان ضرور
متاثر ٿيندو آهي. هي ڪو عام ماڻهو ته ڪونه هوندو
آهي جو انهن حالتن کان اثر قبول ڪرڻ جي باوجود به
خاموش ٿي ويهي رهي يا درگذر ڪري ڇڏي. ان جي
ابتدائي پنهنجي ماحول تي ۽ ان ۾ درپيش ايندڙ حالتن
تي قلم کڻندو آهي ۽ معاشري جي هر برائي جي
نشاندهي ڪرڻ پنهنجو فرض سمجهندو آهي.

هر دور جو پنهنجيون پنهنجيون ريتون رسمون ۽
طور طريقا هوندا آهن. ڪو دور اهڙو هوندو آهي جو ان
۾ اديب ۽ شاعر جو بنا ڪنهن فرق جي، قدر ڪيو
ويندو آهي ۽ هن جي لکڻين مان لاڀ حاصل ڪيو
ويندو آهي. ڪو دور اهڙو هوندو آهي جو ان ۾ ڪنهن
مخصوص طبقي جي اديبن ۽ شاعرن کي ته آسمان سا
ملائي، اکين تي رکيو ويندو آهي پر ڪن اديبن ۽
شاعرن جي بهترين تخليقات کي به نظر انداز ڪيو
ويندو آهي. انجو خاص سبب هڪ ته اهو هوندو آهي
جو هو حالات سان سمجهوتو ۽ اصولن تي سودبازي
ڪونه ڪندا آهن ۽ ٻيو ته هو ميڊيا جي ارباب-اختيار
جي خوشامد ۽ چاپلوسي ڪرڻ کان ڪيپائيندا آهن.
اهڙي سبب آهي جو علم و ادب ۽ شاعري کان
ڪوهين دور نام نهاد اديب ۽ شاعر ته خوب پيلسٽي
ملڻ جي ڪري ڊيو جيڏا ڏسڻ ۾ ايندا آهن، حالانڪ
انهن جي شاعريءَ جو جيڪڏهن بغور مطالعو ڪيو
ويندو ته ڪنهن نه ڪنهن نموني ان ۾ الله پاڪ ۽
سندس رسول صلي الله عليه وسلم جي مخالفت ۽
اسلامي شعائر جو مذاق اڏائڻ کانسواءِ ٻي ڪابه ڳالهه

ڏسڻ ۾ ڪونه ايندي. شايد سندن اهائي "خوبي"، مخصوص لابيءَ کي پسند هوندي آهي، جنهن ڪري اهڙن نام نهاد اديبن ۽ شاعرن کي خوب خوب پروجيڪشن ملندي آهي جو ڪوبه رسالو يا اخبار ڪوليو يا ريڊيو ۽ ٽيليويزن ٻڌو ته انهن چند ماڻهن جي ئي واکاڻ ٻڌڻ ۾ ايندي پر اهي ذات ڌڻي، جيڪي اخلاقي اقدار تي مشتمل ۽ معاشري جي غلاظتن کي پاڪ ڪرڻ جو اتساهه ڏياريندڙ شاهڪار تخليق ڪن ٿا، صرف انڪري نظر انداز ڪيا وڃن ٿا، جو اهي مٿي بيان ڪيل ڪسوتيءَ تي پورا ڪونه ٿا بيهن.

انهن حالتن کي نظر ۾ رکندي مهراڻ اڪيڊمي ڪراچيءَ طرفان ارادو ظاهر ڪيو ويو ته اسانجي سڀا جهڙي سنڌ جي اهڙن سڀوت شاعرن، جيڪي پنهنجي وطن سان محبت ڪندڙ آهن ۽ اخلاقي اقدار ۽ اسلامي شعائر کي ساهه سان سانڍيندڙ آهن ۽ جن جي شاعري، ڪنهن به طرح ٻين شاعرن کان گهٽ نه آهي، جي

زندگي جي حالات ۽ شاعريءَ جا سبب جيڪي عام ماڻهن ۽ خاص طور نوجوانن کي ڏانهن مبصر وڃي

تہ جيئن صحتمند معاشرو قائم ڪرڻ ۾ هتي ملي، خيال اهو ڪيو ويو ته سنڌ جا اهڙا شاعر هن ڪتاب ۾ شامل ڪجن، جن جي سڄي زندگي سنڌي ادب ۽ شاعريءَ جي خدمت ۾ گذري آهي پر ڪن سببن جي ڪري گهڻو ڇپجي نه سگهيا آهن يا جن کي ڄاڻي وائي نظر انداز ڪيو ويو آهي. پر ڪن دوستن اها صلاح ڏني ته اهڙن گهٽ مشهور شاعرن سان گڏ صحتمند سوچ رکندڙ ڪجهه مشهور شاعر حضرات کي به شامل ڪيو وڃي ته جيئن قارئین لاءِ وڌيڪ دلچسپيءَ جو سامان پيدا ٿئي. ان فيصلي کان پوءِ اهو ڳرو ٻار منهنجي ڪلهن تي رکيو ويو ته اهو ڪم مان ڪريان.

دوستن جي فيصلي کي اکين تي رکندي، سنڌ جي شاعرن سان خط و ڪتابت شروع ڪيم. ڪن دوستن ۽ بزرگن ته منهنجي پهرين گذارش کي مان ڏنو ۽ مطلوبه مواد هڪدم موڪلي ڏنو، پر ڪن دوستن

کي شايد اعتبار ئي ڪونه آيو ته هن مهانگائي ۽
 نفسانفسي جي دور ۾ ڪو نجي ادارو پنهنجي هٿان
 خرچ ڪري شاعرن جي زندگي ۽ ڪلام تي مشتمل
 ڪتاب ڇپرائيندو. ٻيو دفعو ۽ ڪن دوستن کي ٽيون
 دفعو خطوط روانه ڪيم. انهن مان ڪجهه حضرات
 مواد موڪلي ڏنو ۽ ڪن دوستن ته جواب ڏيڻ به
 مناسب نه سمجهيو. انهن دوستن جي عدم تعاون جي
 ڪري دل شڪسته ڪونه ٿيا سين پر افسوس رهجي ويو
 ته ڪي خاص دوست شاعر، جن جي شاعرانه خوبين جو
 اعتراف هر ڪو ڪري ٿو ۽ جن جي شرڪت اسانجي لاءِ
 خوشيءَ جي باعث بڻجي ها، هن ڪتاب ۾ شامل ٿيڻ
 کان رهجي ويا.

شاعرن جي زندگيءَ جي حالات ۽ سندن شهبازن
 تي مشتمل هي ڪتاب ”سوچن جي سرهاڻ“ اوهانجي
 هٿن ۾ آهي. هن ۾ شاعرن جي ترتيب سندن عمر جي
 لحاظ کان رکي وئي آهي ۽ اهو پڻ خيال رکيو ويو آهي ته
 جن حضرات پنهنجو جيترو احوال موڪليو آهي، ان جون
 خاص خاص ڳالهائون، سندن حياتيءَ جي احوال ۾ ضرور
 شامل ٿين. اسانجون ڪوششون ڪيتريون بار آور ثابت
 ٿين ٿيون، ان جو فيصلو ته ايندڙ وقت ڪندو.

مان آخر ۾ پنهنجي عزيز ۽ مڪرم دوست جناب
 قمر ميمڻ جو ٿورائتو آهيان، جنهن دوست جي همت
 ٻڌرائڻ ۽ مهراڻ اڪيڊمي طرفان ڪتاب ڇپرائڻ ۾
 عملي سهڪار ڪرڻ جي ڪري، ”سوچن جي سرهاڻ“
 نهايت سهڻي نموني ڇپجي منظر عام تي آيو آهي.
 مونکي اميد آهي. ته سنڌ جا سمورا اديب ۽ شاعر
 اسانجي هن نمائشي ڪوشش جو ضرور قدر ڪندا، جو
 هن ڪتاب ۾ جيڪي ڪجهه آهي سو وري به سندن ئي
 آهي.

غلام مصطفيٰ مشتاق
 معرفت اسٽوڊنٽس پرڪ اسٽور
 لاهوري محلو لاڙڪاڻو سنڌ

لاڙڪاڻو
 جولاءِ ۱۹۹۰ع

”حبیب“ شہداد کوٿي

نالو:- مولانا حبیب اللہ.
 ادبي نالو:- حبیب شہداد کوٿي.
 جنم:- جي تاريخ سن:- ۱۸۶۹ع بمطابق ۱۲۸۶ھ.
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ گاڳن هٿان ضلع ملتان.
 تعليم:- درس نظامي ۱۸۹۸ع ۾.
 ڌنڌو:- ڪجهه به نه.
 موجوده رهائش:- ڳوٺ گاڳن هٿان ضلع ملتان.
 ادبي حيثيت:- استاد الشعراء.
 شاعري جي شروعات (سن-واقعو):- شيخ سعدي جي فارسي ڪتابن کان متاثر ٿي زمانه طالب علميءَ کان.
 اصناف سخن:- نعتيه ۽ اصلاحي نظم ۽ مسدس.
 پسنديدہ صنف:- مسدس.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ جا سمورا سنجيده ۽ علمي رسالا.
 ان ڇپيل مواد:- سندس سنڌي ڪلام جو مجموعو ”فڪر-حبیب“ جيڪو سندس هڪ لائق شاگرد محترم سيد گل محمد شاھ ترتيب ڏنو آهي.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- مولانا حبیب سن ۱۹۱۰ع ۾ اتفاقي طور پنجاب ڇڏي سنڌ ۾ اچي رهڻ لڳا. پهرين سترهن سال ڳوٺ ميان جي وانڍ، ضلع شڪارپور ۾ ۽ پريان سمورا سال ۱۹۸۷ع تائين شہداد ڪوٽ ضلع لاڙڪاڻ ۾ سڪونت پذير رهيا. مولانا صاحب جن اردو، سنڌي، پنجابي، عربي ۽ فارسيءَ ۾ ڀرپور شاعري ڪئي آهي. سندن شاعريءَ ۾ نعتيه ڪلام جو غلبو آهي. ان کانسواءِ خواب-غفلت مان بيدار ڪرڻ لاءِ مسلمان نوجوانن سان به مخاطب ٿيا آهن. سندن شاعريءَ ۾ معاشرتي برائين تي به سخت تنقيد ٿيل آهي.

نعتيم

لڪائي پاڻ کي آخر ٿيو آن، ٻي نقاب اهڙو.
جو ممڪن ناهي اڀري آسمان تي، آفتاب اهڙو.

تو کان پوءِ ڪنهن کي ملڻو ناه، قانوني ڪتاب اهڙو.
نه ايندو انقلاب اهڙو، نه ٿيندو فتح باب اهڙو.

تعالٰي الله تنهنجو ايجاد هڪ اهڙو سوال آهي.
جو موجد کي سمجهو ٿي، ڪين آخر تڪ جواب اهڙو.

نه چشم پير ڪنعان، آشنا تنهنجي تصور کان.
ميسر زندگي ۾ ٿيو، زليخا کي نه خواب اهڙو.

اوهان جي رنگ و ٻو سان هئي، شناسائي سندس ورنه.
نه ٿي ها سرخرو، گلزارِ عالم ۾ گلاب اهڙو.

نگاهه ناز جو نرگس ۾، هڪ هلڪو ڪرشمو آ.
اوهان جي گيسوئن سنبل ۾ آندو پيچ و تاب اهڙو.

جهانگيريءَ جا سڀ جوهر، لکن جو شان تو هڪ ۾.
نه آيو ڪنهن جي حصي ۾، نه ايندو انتخاب اهڙو.

گهڻا ٻو ڪين ڪنهن به پنهنجي وٽ کان پر به سچ هي آ.
جو ٿيو آ نه ٿيندو ڪو تو وانگر ڪامياب اهڙو.

تڪلر ٻي تڪلف ۾، تنهنجو اهڙو ترنر آ.
نه غلمان وٽ ڪو نغمو آ، نه رضوان وٽ رباب اهڙو.

منهنجي بدنامي ۾ مضمهر، جي تنهنجي نيڪ نامي آ.
ته مون بدنام کي آقا، کڻي ڪارِ ثواب اهڙو.

منهنجي هي نڪتہ سنجي، معجزو آ تنهنجي مدحت جو.
تصور سان تنهنجي، پيري ۾ آ لطفِ شباب اهڙو.

جي خنجر آزمائي سان، ٿي سندم عزت افزائي.
”جيبيا“ عيڻ دنيا ڏئي، وٺڻ گهرجي عذاب اهڙو.

مسجد جي خطا ۽ نقص

تون ئي ڇو ٿو ڪي ڇا چئجي؟

تون پنهنجي پاڪ فطرت ۾ سراپا حسن و ناز آهين.
تون خود پنهنجي خودي ۾ دوست هڪ سرسته راز آهين.
حقيقت آهين خود، يا ڪنهن حقيقت جو مجاز آهين.
تون محمود آهين يا محمود جي اک ۾ اياز آهين.
تو ڪي دارون دوا چئجي يا خود ڪامل شفا چئجي
تون ئي ڇو ٿو ڪي ڇا چئجي — ؟

خدا ٻيئي جي آئيني ۾ — واحد خود شناس آن تون.
تون مسجد، مڪتب و ميدان جا سڀ ڪورس پاس آن تون.
تون الا الله ناهين، صبغة الله لي اس آن تون.
حسينان دو عالم جو مجسم اقتباس آن تون
تو ڪي تفسير ڪن فيكون يا قالو بلي چئجي
تون ئي ڇو ٿو ڪي ڇا چئجي؟

ٿنا خوان قلم ۽ قول کان تون بي نياز آهين.
قبائي فڪر ۾ پي تون شهنشاه حجاز آهين.
ڪٿي تون جان گذار آهين ڪٿي تون دلنواز آهين.
تون آهين انقلابي پهلو، پر صلح ساز آهين.
بشرابن بشر ۾ پر تو حسن خدا چئجي
تون ئي ڇو ٿو ڪي ڇا چئجي؟

تون ماضي حال، مستقبل ۾ هر جا سرفراز آهين.
حساب حد جي سرحد کان گهڻو دورو دراز آهين.
تون معياري حقيقت پاڻ پنهنجو امتياز آهين.
تون ناز آهين به ناز آهين نياز آهين بناز آهين.
بنا هٿيار تو ڪي فاتح ٿور و حرا چئجي
تون ئي ڇو ٿو ڪي ڇا چئجي؟

تخيل ۾ نه پرواز آ، زبان ۾ آ نه گويائي.
 رسائي آ تفڪر ۾، نه لک پڙه ۾ توانائي.
 عجيب آ تنهنجي ماهيت نه ڪنهن جي سمجهه ۾ آئي.
 چوڻ کان ماوري آ تنهنجي يڪ رنگي و دوتائي.
 "حبيب" خاڪوٿ، تنهنجو تصور ڪيميا چئجي
 تون ئي چو توکي ڇا چئجي؟

التجا

صبا اڃ واٽ ويندي عرض هي، منهنجو گذاري ڇڏ،
 پرين کي ياد مان وسريل، وري هيڪر ڏياري ڇڏ.

تون پنهنجي شان ۽ منصب جو پاور، پنهنجي آڏو رک،
 تصور منهنجي ڪرتوتن جو. پنهنجي دل تان تاري ڇڏ.

اوهان جي رحمت اللعالميني، ڪنهن کان مخفي ناه،
 انهيءَ آڌار تي منهنجون، مڊايون سڀ وساري ڇڏ.

اماڻيو ٿا ڪروڙين قافلا، پهچن ٿا منزل تي،
 مون جڙڙي کي به اڃ، ڪنهن قافلي جي ڪي قطاري ڇڏ.

ٻڌل ٻيڙا هزارن جا، ڪڍي ڪُن مان ڪيو ٻاهر،
 انهيءَ اڻ ڪٽ عنايت سان، منهنجو ٻيڙو به تاري ڇڏ.

چڪاسي دفتر اعمال، منهنجو چشم پوشيءَ سان،
 منهنجون پوشيده ۽ پٿريون خطائون سڀ سڌاري ڇڏ.

هوڏانهن رُعب رُبوبيت، هيڏانهن عجز عبوديت،
 ٻئي وچ ۾ سچا سيد، ڌريون ٻئي ناهي ناري ڇڏ.

هي آزادي "حبيب" بي نوا جي، آهي بربادي،
 جدائيءَ ۾ جيارڻ کان، گهرائي در تي ماري ڇڏ.

حاجي علي بخش جمالي

نالو :- حاجي علي بخش جمالي ولد ڪريم بخش خان جمالي

ادبي نالو :- حاجي علي بخش جمالي
جنم جي تاريخ - سن :- آگسٽ ۱۹۱۲ع
جنم جو هنڌ :- ڳوٺ بچل مهيسر تعلقه لاڙڪاڻو.
تعليم :- مختصر سنڌي ۽ چار درجا
ڌنڌو :- ذاتي

موجوده رهائش :- جمالي هائوس لاهوري محلہ لاڙڪاڻو.

ادبي حيثيت :- صدر بزم - اثر لاڙڪاڻو.
شاعري جي شروعات :- (سن - واقعو) ننڍپڻ کان
طبيعت جي جولائيءَ جي ڪري
اصناف - سخن :- غزل، واڻي، گيت، قصيده، مرثيه،
مداح، مولود، نعت، رباعي ۽ گيت .
پسنديده صنف :- حمديه، نعتيه ۽ ناصحانه مسدس.
آسائڻ :- مولانا غلام رسول جتوئي.

ڇپيل ڪتاب :- ۱. نعتن جو مجموعو (پريس ۾) .
رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- سنڌ جا تقريباً سمورا رسالا.

اڻ ڇپيل مواد :- قلمي ديوان ۽ ٻيو گهڻو مواد.
قابل - ذڪر ڪجهه ٻيو :- جمالي صاحب جيتوڻيڪ گهٽ پڙهيل آهي پر شعر ۾ رواني تمام گهڻي آهي.
کيس سنڌ جو عوامي شاعر ۽ مسدس ۾ سنڌ جو حالي چئي سگهجي ٿو. هر مشاعري ۾ شوق سان شرڪت ڪندو رهي ٿو. سندس ڪلام عام فقير يڪتاري تي ڳائيندا رهيا آهن. بزم - سچل لاڙڪاڻو سان شروع کان

وابسته رهيو آهي ۽ جمعيت الشعراء سنڌ لاڙڪاڻه جو
ميمبر آهي.

مسدس

اٿو الله جي آڏو جهڪڻ وارا
نبي نرمل مٿان ڪلمي پڙهڻ وارا
رسول الله جو فرمان مڃڻ وارا
ڪلام الله سڀني سان رکڻ وارا
ملي توحيد جي پرچم کي جهولايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

سونهاري سنڌڙي باب الاسلام آهي
جهان ۾ سنڌ جو اعليٰ مقام آهي
ولي هر هڪ کيو هٿڙي قيام آهي
ڪٿي جن دين جي خدمت تمام آهي
هتي امن و امان جي جوت جاڳايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

جتي هو امن اُت فتنو فساد آهي
ڪدورت بغض گينو ۽ عناد آهي
چڱو جنهن کي چئون سويي جلاذ آهي
اڃان پي وقت آ پرور کي پرچايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

هتي امن و امان جي اڄ ضرورت آ
هتي درس قرآن جي اڄ ضرورت آ
هتي عزم جوان جي اڄ ضرورت آ
نگاهه عارفان جي اڄ ضرورت آ
اٿو اتحاد جي دامن کي ڦهلايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

امن ۾ ملڪ و ملت جي چڱائي آ
امن ۾ خير برڪت آ پلائي آ
امن ۾ آشتي رحمت خداڻي آ

امن ايڪو عنايت ڪبريائي آ
سنيهو امن جو گهر گهر ۾ پهچايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

لساني قوميت جا قيد و بند توڙيو
پيائي جي چٽي راڪاس کي ٻوڙيو
دبارو پيار الفت سان دليون جوڙيو
نه احمق ٿي وڙهي پاڻي ولوڙيو
قدر سوچي کڻو ٻيهر نه پڇتايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

جهڳو پنهنجو جلائڻ بي وقوفي آ
پري بازار ڦٽائڻ بي وقوفي آ
تعصب کي وڌائڻ بي وقوفي آ
هٿن سان هڙ وڄائڻ بي وقوفي آ
پراڻي چُرچ تي هر گز نه پنڀلايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

فضا قائم ڪيو ڪا غمگساري جي
امن جي پائيچاري بردباري جي
وري موسر هتي اڻيو بهاري جي
صلح سان پٽ بچايو دينداري جي
نه نفرت جي ڪڏهن دامن کي مرلايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

جمالي منهنجو مذهب ٿي محبت آ
محبت خير و برڪت جي علامت آ
محبت ۾ سڪون-قلب راحت آ
محبت ٿي ربي حاصل غنيمت آ
محبت آه منهن جي سر جو سرمايو
وري اسلام جي عظمت کي چمڪايو

وڻندي نه آ

جڏين ڇمڙي کي هميشه روشني وڻندي نه آ،
حاسدن کي پي ائين ٻين جي خوشي وڻندي نه آ،

جا طمع واري هجي سا دوستي وڻندي نه آ
نفس جي خاطر ڪنهن سان دشمني وڻندي نه آ

ٻار هاري جو پڙهي پوتار جي دل تي نٿو
مير کي مسڪين ڪنهن جي همسري وڻندي نه آ

شعر منهنجي زندگي جو آ سرمايو مگر
پاڻ کي هر گز اگهاڙي شاعري وڻندي نه آ

مال، زر وارن سان هر ڪنهن کي آه رشتي جي تلاش
پاءُ کي مسڪين پاءُ جي مائٽي وڻندي نه آ

مغربي تهذيب جو ڪنٽرول آهي ملڪ تي
مادرن عورت کي چادر يا چنڊي وڻندي نه آ

منهن جو مذهب آ محبت پيار اڻڪو ۽ ٻڌي
ڪوڙ ڪينو ۽ گلا غيبت دوئي وڻندي نه آ

نيڪ نيت سان ملي دلڙي ٿئي مسرور ٿي
شور ماڻهو جي طبيعت تعصبي وڻندي نه آ

قول پنهنجو ۽ عمل يڪسان هجي اي دوستو
دورخي ڪڇ ۾ قرآن هٿ ۾ چري وڻندي نه آ

آ جمالي جي تمنا صلح جو وارو وري
ڇو الائي ڪيترن کي ڳالهه هي وڻندي نه آ

غزل

منا توکي پنهن جو بڻائڻ گهرائڻو
وري پاڳ کي آزمائڻ گهرائڻو

تون شمع مان ته آهيان پروانو تنهن جو
سڄڻ جان پنهن جي جلاڻ گهرائڻو

هميشه تمنا شهادت جي آهي
سندءِ عشق ۾ سر ڪٽائڻ گهرائڻو

تون آن حسن مان عشق ڌاريو نه آهيان
نظر کي نظر سان ملاڻ گهرائڻو

تون سائين مان پانهو سڄڻ تنهنجي درجي
غلامن جو گولو سڏائڻ گهرائڻو

سڄڻ آءُ تو کي اکين ۾ ويهاري
بري هر نظر کان بچائڻ گهران ٿو

قتي دل فراقن سندا ساز چيڙي
سندءِ شان جا گيت ڳائڻ گهرائڻو

جيئان ٿو فقط يار تنهنجي سهاري
زماني کان رشتو گهٽائڻ گهرائڻو

جمالي جو تون سان ته روز ازل کان
پيل پيچ آهي نپائڻ گهرائڻو.

مظفر حسين جوش

نالو:- حاجي مظفر حسين ولد حاجي محمد حسين حسن علي آفندي.

ادبي نالو:- مظفر حسين جوش

جنم جي تاريخ-سن:- ۲۲ ڊسمبر ۱۹۲۰ع

تعليم:- ايم اي (اردو) سنڌ يونيورسٽي

ڌنڌو:- رٽائرڊ ريڊيو ملازم

موجوده رهائش:- ڪراچي.

شاعري جي شروعات:- (سن - واقعو) مصرع جي

موزونيت ننڍي هوندي کان ئي پر باقائده شروعات

۱۹۳۷ع - ۱۹۳۸ع کان.

اصناف سخن:- هر صنف ۾ طبع آزمائي ٿيل.

پسنديده صنف:- نعت ۽ غزل

اساتذہ:- سيد غلام علي شاه مخمور

ڇپيل ڪتاب:- ڪلام چورائجي وڃڻ جي ڪري

ڇپجي نه سگهيو.

رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ جو هر معياري ۽

ادبي رسالو

ان ڇپيل مواد:- قلمي صورت ۾ ڪجهه مواد.

قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- سنڌ مدرسته الاسلام جو باني

خان بهادر حسن علي آفندي جوش صاحب جو ڏاڏو هو.

سندس والد محترم خيرپور ميرس ۾ منصف ۽ پوءِ

ڪجهه عرصو معتمد جي عهدي تي فائز رهيو. پاڻ

جوش صاحب پي مهياڀاري لڙائيءَ ۾ رائل انڊين نيويءَ

۾ شامل ٿيو ۽ جنگ جي خاتمي کانپوءِ موٽي آيو.

ڪجهه ٻين کاتن ۾ نوڪري ڪرڻ کانپوءِ ريڊيو

پاڪستان حيدر آباد ۾ ملازم ٿيو. جتان ۲۲ سال

نوڪري ڪري جنوري ۱۹۸۱ع ۾ رٽائر ٿيو. سندس ۵۵-۵۰ سالن ۾ لکيل سمورو ڪلام ڪو چورائي ويو آهي. سندس ڪلام سنڌ جي مشهور رسالن ۾ ڇپجندو رهي ٿو ۽ ريڊيو تان پڻ نشر ٿيندو رهي ٿو.

حمد باري تعاليٰ

جوشِ عاصي ڇا ڪري سگهندو ثنا
عاجزانہ التماس آهي خدا

تون سزاوارِ ستائش آهين بس
حمد تنهن جي ٿي ادا ٿئي هر نفس

بنده خاڪي کان ٿئي ڇا بندگي
شڪر جو توفيق تو مونکي ڏني

سخت تر آه زندگي جو خار زار
تون اڪاريندين انهيءَ مشڪل مان پار

دلفريب آهي جهان رنگ و بو
نفس اماره به آهي حيله جو

مضطرب آهن سندر فڪر و نظر
اي خدا بهر نبيءَ کا پاڇه ڪر

بحر و برءِ انس و جن ارض و سما
شان ۾ تنهن جي آهن مدحتِ سرا

فصل گل فصل خزان ليل و نهار
تنهن جي قدرت جائي آهن شاهڪار

چشمِ نر دل مضطرب دامن تهئي
بعدِ مردن شل ملي آسودگي

”جوش“ جي آهي دعا هي روزو شپ
شافع محشر ٿئي مير - عرب

جوش - عاصي جي سڻج تون التجا
روزِ محشر بخش ڪج تون هر خطا

نعت شريف

رهي جن جي دل ۾ ٿي بادِ مدينه
انهن کي ٿي آيا جيئن جا قرينه

هلو بينوا ٿو ڀريو پنهنجي دامن
اتي ٿي ته رحمت جا آهن خزينه

اچن بادِ جنهن دم مديني جا منظر
اڪين جا چلي ٿا پون آبگينه

گنهگار پنهنجي تي ايڏي نوازش
هي عاصي ۽ قرب و جوارِ مدينه

ڏسي بدر کي مون تي هي راز ڪليو
مرڻ ۾ ٿي آهن جيئن جا قرينه

اگر دل هئي شادان ته هو روح ترسان
۽ مزگان تي چمڪڻ لڳا ٿي نڪينه

وري ڪاش پهچان ديارِ نبوي ۾
جتي مون گذاريا هئا ڪي مهينه

صلاة و سلام آهي اُسي لقب تي
مليا علم و عرفان جا جنهن کان خزينه

انهن ٿي زماني جي تقدير پلتي
ميسر نه هو جن کي نانِ شينيه

هي محرابِ نبوي ۽ هي رياضِ جنت
خدا ساڻ آهن ملڻ جائِي زينه

لهڻ تي آه سج ۽ سفر آهي باري
ڪرم ڪر ڪرم تاجدارِ مدينه

اوهان کي ئي سونهي ٿي هيءَ بي نيازي
اوهان کان سوا جوش جي ڪا سري نه

نظم ”وطن“

اي وطن منهنجا وطن پيارا وطن جنت نشان
شل رهن سر سبز ۽ شاداب هي ڪيتيون هريون
ٿيون وهن آغوش تنهن جي ۾ سدائديون پريون
تون اسان جي زندگي جو ٿئين سهارو بيگمان

تنهن جي تابع ٿي رهي هي گردش فرداودش
چنڊ ۽ تارا به آهن چڻ سنڌ ۽ حلقه بگوش
اي وطن تنهن جي زمين چڻ ٿو لڳي هي آسمان

تو مٿان قربان ٿين ٿا روز و شب دير و حرم
ٿا کڻن حورو ملڪ تنهن جي تقدس جو قسم
تو کي هر ڪو ٿو زماني ۾ چوي پاڪ آستان

تنهن جي استحڪام جون ضامن آهن هي صنعتون
۽ لڪل آهن تجارت ۾ سراپا عظمتون علم سان
نابود ڪرڻو آه جهالت جو نشان

هي گڊو ۽ ڪوٽڙي هي وارسڪ، تونسہ براج
تنهن جي خوشحالي جي خاطر قوم کي ڏين ٿا خراج
گامزن آهي ترقي تي اسان جو ڪاروان .

غزل

رهي مونکي اجل جي ڪانه خواهش دار فاني ۾
الاهي ڪو نه اهڙو ڏينهن ٿئي هن زندگاني ۾

هي ڳوڙها ڪنهن نشاط عهد رفتہ جي سزا آهن
کليو هو مون به ها هڪ ڏينهن پنهنجي زندگاني ۾

چوان پوءِ ڇو نه پنهنجي زندگي توکي وڃڻ وارا
جفا جا تو ۾ آهي سائي آهي عمر فاني ۾

قفس ۾ ضبط گريه ڇا پڇين صباد ٿو مون کان
رڪان هڪ برق پوشيده ٿو اشڪن جي رواني ۾

ستارا ڄڻ مروٽيل گل لڳن ٿا تنهنجي بستر جا
قمر عڪس - جبين آهي زجاج آسماني ۾

هي غم هي بيگسي هي سوگ ۽ هي خانہ ویراني
رکيو ڇا هي پلاپيو "جوش" منهنجي زندگاني ۾

مولانا محمد يوسف

نالو:- مولانا محمد يوسف عزيز ولد محمد رمضان.
 ادبي نالو:- محمد يوسف عزيز.
 جنم جي تاريخ:- ۱۹۲۲ع
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ ٻاريجا
 تعليم:- درس نظامي.
 ڌنڌو:- حبيب مسجد شهداد ڪوٽ ۾ خطيب، مدرس
 ۽ امام.
 موجوده رهائش:- شهدادڪوٽ ضلع لاڙڪاڻو.
 شاعري جي شروعات:- ٻچپن کان.
 اصنافِ سخن:- غزل، نعت ۽ نظر.
 پسنديدہ صنف:- غزل ۽ نعت.
 اساتذہ:- مولانا حبيب شهدادڪوٽي.
 اڻ ڇپيل مواد:- سنڌي، اردو ۽ فارسي شاعري جو چڱو
 ذخيرو.
 قابلِ ذڪر ٻيو ڪجهہ:- مولانا صاحب جي مزاج ۾
 جيئن ته گوشه نشيني آهي. ان ڪري شاعريءَ جي ميدان
 ۾ نڪري نروار ڪونه ٿيو آهي. پاڻ کي صرف پنهنجي
 شهر ۾ ٿيندڙ مشاعرن ۾ شرڪت تائين محدود رکندو
 ٿو اچي.

گلزار آ

حسن آڏو عاجزي درڪار آ.
 ناز سامهون سر به نيزي سوار آ.

مون ڳنڍيو جنهن سان به ڪنهن توڙيو نه آ.
ناهي ڏاڳو پنهنجي دل جي تار آ.

چو طرف صحرا سڄو ماڀي ڇڏيم
گهٽ نه مجنون کان پنهنجي رفتار آ.

عشق ۾ پنهنجو رقيب آهي نه ڪو.
چو ته دل جي تهه ۾ ويٺو ڀار آ.

هجرو وصل آهي ڪهاوت هڪ غلط
پنهنجي مذهب ۾ جدائي گار آ.

شوخته ابروئي جانان جو قسم.
بي رخي به هن جي چڻ ڪيڪار آ.

پڙ ٽپي آڙاهه ۾ مثل خليل
راضيو جي ڀار جو درڪار آ

آهي سڪ جن جي سڄي تن جو سدا.
چپ نه چورڻ من ۾ اورڻ ڪار آ.

ديد جي اکين ۾ آهي اڄ پي ڏس.
هو خليل آ. ٺار آ گلزار آ

عمر ساري ويٺو رهه هتڙي عزيز.
ڀار جو رستو آ هن جو ڀار آ.

لک

ڪڻ قلم انسان نما شيطان تي لک.
ڪجهه اڄوڪي دور جي انسان تي لک.

غير ڪي دعوت ڏيئي ويهاري گهر.
تنگ ملت ”ترڪئي“ افغان تي لک.

آذر و نمرود ۽ شدداد ٽي
اڄ جي ڪنهن فرعون ۽ هامان تي لک.

ساڳيا ڌاڙيل آهن راهزن.
پر هنن کي اڄ نئين عنوان تي لک.

هي جي شه تي جو جلائي پنهنجو گهر.
اهڙي ئي ڪنهن بي خبر نادان تي لک.

سنڌ ۽ پنجاب جي جعفر تي لک.
صادق سرحد بلوچستان تي لک.

ڪم ڪري شيطان جو نالو وٺي.
اهڙي لاشِ مسلم بي جان تي لک.

واعظ محراب و مبصر آ پلو.
پر مجاهد جنگ جي ميدان تي لک.

گاهه جي سر تي پري پيرين ننگي.
هن نمائي دخترِ دهقان تي لک.

هاري آهي پر پي هڪ انسان آ.
هن جي بدحالي جي ڪنهن عنوان تي لک.

ڪعبه و حاجات امريڪه ۽ روس.
پر زبان تي قرأتِ قرآن تي لک

مرد جي ڍڪيل بدن ۽ زال جي.
سر ننگي ۽ سينءَ عريان تي لک.

پيا به تو تي ٿا لکن ۽ تون پي "عزيز"
پاڻ پنهنجي عيب ۽ عصيان تي لک.

محمد خان مولاڻي

نالو:- محمد خان ولد ميهڙ خان چانڊيو.
 ادبي نالو:- محمد خان مولاڻي
 جنم جي تاريخ سن:- ۱ جولاءِ ۱۹۲۳ع.
 جنم جو هنڌ:- وڳڻ وڏا تعلقو واره ضلع لاڙڪاڻو.
 تعليم:- فائينل پاس.
 ڌنڌو:- ڪجهه به نه.
 موجوده رهائش:- وڳڻ وڏا تعلقو واره ضلع لاڙڪاڻو.
 شاعري جي شروعات:- ننڍپڻ کان پڻر باقائده
 ۱۹۵۲ع کان.
 اصناف سخن:- غزل، نظم، نعت وغيره.
 پسنديدڙ صنف:- غزل ۽ نظم.
 اساتذہ:- احقر جمالي مرحوم.
 ڇپيل ڪتاب:- رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ جي
 سمورن رسالن ۾.
 اڻ ڇپيل مواد:- تمام گهڻو قلمي مواد ٻين
 پياڙين جي صورت ۾.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- مولاڻي صاحب هڪ پڪو
 پختو ۽ ديندار قلم جو شاعر آهي. وڳڻ جي ننڍي
 ڳوٺ ۾ محترم هزارو خان مجاهد سان گڏ
 ادبي جوت جلايو ويٺو آهي. ڪراڙپ ۽ بيماريءَ جي
 ڪري ادبي محفلن ۾ سندس شموليت گهٽ
 رهندي آئي آهي.

اٿي اي قوم جا رهبر امامت جي ضرورت آ
ڪيون سر جي سخا هائي سخاوت جي ضرورت آ

نڪي ويهي سڄڻ رهجي نڪي آ وقت ويهڻ جو
سڄائي قوم سان ڪر جو صداقت جي ضرورت آ

سهي صدمان سڄڻ سختيون ڪيون قربان سر پنهنجو
وطن خاطر خدا ڄاڻي حفاظت جي ضرورت آ

ڪيون صدقو پنهنجو زر گهر خزانو ديس تان سارو
جو پنهنجي ديس کي اڄ سخت محنت جي ضرورت آ

ڪري محنت جفا ڪش ٿي سينگار يون ديس پنهنجي کي
ڪيون سهڻو وطن سارو نزاڪت جي ضرورت آ

ڇڏي سر ساه جو سانگو ڪيون خدمت وطن جي جو
ٿيو حب الوطن ايمان محبت جي ضرورت آ

وساري عام هي ڳالهيون محبت رک وطن سان جو
ڇڏيون تڪرار ڪلفت کي جو الفت جي ضرورت آ

ڇڏي اڄ اختلافن کي ٿيون يڪ راءِ سڀ ڇو جو
وطن ۽ قوم جي ٻي لوڻ خدمت جي ضرورت آ

وطن جي لئه ڌڻي کان گهر دعا شب روز ”مولاڻي“
خدا جي خاص قدرت جي ۽ رحمت جي ضرورت آ

ٿو ڏسان اڄ خلق ۾ گهٽ ڳالهه مان ايمان جي
جو ڇڏي غيرت وٺي آ، ناه ڪنهن کي شان جي

آدمي جو آدمي سان وير وڌندو ٿو وڃي
دشمني تي دشمني آ ظلمتِ زندان جي

خوف طاري آه جاري رهزنن جي روز شب
جو خدا جو خوف ناهي ڳالهه آ ارمان جي

اڄ چڱائي جي ڪرڻ جو ٿو ملي بدلو ٻرو
جو رهي نيت ٻري هن نفس آ نادان جي

ناه جو خلق خدا جو درد ڪنهن کي ڇا چوان
ٿي تڏه آ رونما نويت اها نقصان جي

ناه ڪو آرام ڪنهن کي ناه ڪا سک جي گهڙي
بيقرار ۾ انتظار ۾ آه ڳڻتي نانَ جي

ڪوڙ ڪلفت جي ڪري بس ناه ڪا برڪت رهي
بي حياتي چوٽ آهي شان جي نا مانَ جي

گهر ۾ داڻو ناه جنهن کي پيو پڏائي پاڻ کي
لاڻ ٿي لڪه جي لڳي پئي خان صاحب خان جي

ڪو سڪون قلب ڪونهي هاءِ ”مولائي“ تڏهن
بي مزي آ ٿي وئي اڄ زندگي انسان جي

”فيض“ بخشاپوري

نالو:- فيض الله خان ولد مصري خان ڊومڪي بلوچ
 ادبي نالو:- فيض بخشاپوري
 جنم جي تاريخ-سن:- ۱۹۲۴ع
 جنم جو هنڌ:- بخشاپور ضلع جيڪب آباد
 تعليم:- اديب عالم (اردو)
 موجوده رهائش:- ڪنڌ ڪوٽ ضلع جيڪب آباد
 ادبي حيثيت:- نائب صدر جمعيت الشعراء سنڌ
 شاعري جي شروعات:- سن ۱۹۳۶ع
 اصناف سخن:- غزل، نعت، قصيده، مرثيه، منقبت،
 نظم، قطعات
 پسنديدہ صنف:- غزل
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. شعلہ عشق ۲. خمخانہ فيض ۳.
 گنجينه فيض. انهن ڪتابن کان علاوه سنڌ جي سمورن
 ادبي رسالن ۽ اخبارن ۾ ٻي شمار ڪلام ڇپيل آهي.
 ان ڇپيل مواد:- ”سرچشمہ فيض“ ۽ ٻيو لا تعداد مواد.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- حضرت بخشاپوري سنڌ نه پر
 پوري ملڪ جو مايہ ناز ۽ استاد الشعراء شاعر آهي.
 پوري ملڪ ۾ ٿيندڙ مشاعرن ۾ کيس دعوت ڏني
 ويندي آهي. ٽي وي ۽ ريڊيو جي اڪثر اردو ۽ سنڌي
 مشاعرن ۾ شرڪت ڪري چڪو آهي. سندس ادبي
 خدمات جي اعتراف ۾ کيس غالب-سنڌ جي لقب سان
 ياد ڪيو ويندو آهي ۽ سنڌ جي ڪن شهرن جهڙوڪ
 جوهي ضلع دادو، ڏهرڪي ضلع سکر ۽ ڪنڌ ڪوٽ
 ضلع جيڪب آباد ۾ سندس نالي جي پٺيان
 ”بزم-فيض“ قائم ڪيا ويا آهن.

غزل

حال نرگس جي ٻڌي مستي و رعنائِي جو،
خمر ٿيو سر به ادب آ هو صحرائِي جو.

سر مٽيو سنگ در يار تي سودائِي جو،
داد ڏي عشق مونکي ناصيه فرسائي جو.

خود کان غافل، نه خودي کان نه خدا کان زاهد،
بيخودي ۾ ٿو پيان جام خود آرائِي جو.

غيرت ساغر جر شيشه دل آ ساقِي،
رند ٿو سير ڪري گنبد مينائي جو.

روءِ جانان بخدا آئينه روءِ خدا،
خاک پا سرمه الماس آ بينائي جو.

جا گزين آهين دل حضرت يزدان ۾ صنم،
ڪير انداز ڪري تنهنجي پذيرائي جو.

نرگس مست جو بيمار شفاياب نه ٿيو،
ويو کلي ڀرم مسيحا جي مسيحيائي جو.

دشت ۾ پاءِ خجسته هيو زنجير طلب،
ذوق زندان ۾ ٿيو باديء پيمائي جو.

ٿي ويو زلف سان برهر آ نظام عالم،
همشين طرف تماشا آ تماثائي جو.

خمر ابرو کي ڏسي صورت محراب حرم،
ماه نو کي پي ٿيو ذوق جبين سائي جو.

قيس صحراء جنون ۾ جو ڏنو داد جنون،
مون چيو شڪريه! هن حوصله افزائي جو.

شڪر صد شڪر جو ياران وطن ياد ڪيو،
حق ادا ٿي ويو ديرينہ سنا، سائي جو.

دور صهبا هو مگر فيض بلا نوش نہ هو،
رات رندن ۾ رڳو ذکر هو صهنائي جو.

غزل

هر دَرِ اشڪ زينت مژگان ڪري ڇڏيم،
بزم ڪده يار چراغان ڪري ڇڏيم.

بيچارگيءَ کان چاڪ گريبان ڪري ڇڏيم،
دور خزان ۾ جشن بهاران ڪري ڇڏيم.

دل ڪي اسير ڪاڪل پيچان ڪري ڇڏيم،
زندگي گزين يوسف ڪنڌان ڪري ڇڏيم.

نقش و نشان تنهنجو مٽايان چمي چمي،
اي خال توکي حافظِ قرآن ڪري ڇڏيم.

هر خار خون آبله پا کان آلاله رنگ،
ويرانهءِ جنون ڪي گلستان ڪري ڇڏيم.

زاهد بروءِ عاشقي معراج بزرگي،
سر وقفِ سجدهءِ درجائن ڪري ڇڏيم.

احسان نا خدا کان بچايو مونڪي خدا،
ڪشي ڪي خود حوالهءِ طوفان ڪري ڇڏيم.

سر خم ٿيو اشارو ابرو سان ماهِ نو،
سرتيغ نازِ يار تان قربان ڪري ڇڏيم.

شور فغان و زمزمه سنجي سان هم نشين،
اهل چمن ڪي گرمِ غزل خوان ڪري ڇڏيم.

منهنجي زبان تي ناز ٿي سنڌي زبان ڪري،
دشتِ غزل ڪي رشڪِ خيابان ڪري ڇڏيم.

بیمارِ عشق جو نه مسیحا کان ٿيو علاج،
بادِ صَمر ڪي درد جو درمان ڪري ڇڏيم.

اندازِ دوستي ۾ ڏسي رمزِ دشمني،
عرصيٰ کان ترکِ صحبتِ یاران ڪري ڇڏيم.

دورِ شراب و نغمه چنگ و رباب سان،
همدمِ علاجِ گردشِ دوران ڪري ڇڏيم.

زاهد ڪي ویر ڪوئِ خرابات ۾ وٺي،
اي شیخ هن فرشتي ڪي انسان ڪري ڇڏيم.

شرحِ جمالِ عارضِ نورِ آفرین ڪري،
کافر ڪي پي اي فیضِ مسلمان ڪري ڇڏيم.

غزل

آئي نسیم- مشکِ فشان ڪوئِ یار کان،
تڙ پي اٿيو هو کشتئ هجران مزار کان.

سر زد گناه تویم ٿيو میگسار کان،
نادم رهان ٿو رحمت پروردگار کان.

سر ۾ سیاه مستي، چشمِ غزال شب،
روشن جهانِ دل خور و نگر کان.

چهره کان کنیون پردہ گیسو جو مهرش،
ٿيو آفتاب جلوہ گر شبِ هاءِ تار کان.

زهرِ غمِ فراق کان بیدم نه ٿي وڃان،
ترياقِ ڏي اي یار لبِ شهدِ بار کان.

رنگِ حناءِ دستِ صنمِ کانِ اڳي ويو،
رنگِ شِبابِ آهه شڪايتِ بهارِ کان.

ساڙي ڇڏيو هو سوزِ تپِ آفتابِ عشق،
نڪتر جڏهن جو سايه ديارِ يارِ کان.

گذري وئي آ زيبستِ طوافِ و سجودِ ۾،
گذريو خرامِ نازِ هو جنهن رهگزارِ کان.

ميناءِ دلِ بصورتِ جامِ جهانِ نما،
سرمستِ مستِ دولتِ ديدارِ يارِ کان.

دستِ سوالِ غيرِ ڏي هر گز نه ڪرِ دراز،
محرومِ ٿي نه، رحمتِ پروردگارِ کان.

نثار بزمي

نالو:- قلندر بخش ولد وڏيرو محمد حسن خان جوڻيجو

ادبي نالو:- نثار بزمي

جنم جي تاريخ سن:- ۱۳ جون ۱۹۱۹ع

جنم جو هنڌ:- مرزا پور ضلع شڪارپور

تعليم:- فائينل

ڏنڌو:- سن ۱۹۵۴ع تائين پرائيمري استاد، سن

۱۹۶۵ع تائين تپيدار. هينئر آزاد.

موجوده رهائش:- ڳوٺ مرزا پور ضلع شڪارپور

ادبي حيثيت:- استاد ۽ قادر الڪلام شاعر.

شاعري جي شروعات (سن واقعو):- ۱۲ ورهين

جي عمر ۾ يعني اٽڪل ۱۹۳۱ع کان. ماسٽر چندر

سان آشنائيءَ کانپوءِ.

اصناف سخن:- هر قسم جي شاعري.

پسنديده صنف:- غزل، گيت، وائي.

اساتذہ:- پنهنجو شوق ۽ جنون.

ڇپيل ڪتاب:- رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:-

۱. سنڌڙي ۲. وڃن جا وراڪا ۳. ڏکڻ آءُ ڏڏي.

شاعريءَ جي مجموعي کان علاوه هر صنف تي ڪلام

سنڌ جي سمورن رسالن ۾ ڇپجندو رهي ٿو.

اڻ ڇپيل مواد:- شاعري ۾ ڪافي اڻ ڇپيل مواد

وٽس محفوظ آهي.

قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- نثار بزمي صاحب شروعات

۾ ”ماسٽر“ جي تخلص سان لکندو رهيو. نثر جي ميدان

۾ به سرگرم رهيو. کيس ادب کان علاوه موسيقيءَ جو

به شوق رهيو، ان سلسلي ۾ هارمونيم، بينجو ۽ تنبور

تي مهارت حاصل ڪيائين. مختلف محفلن ۾ ۽ سکر

لوڪل براڊڪاسٽنگ اسٽيشن تي خوب ڳايائين.
 سندس ڪلام موجوده وقت جا مشهور ڳائڻا رسول
 بخش ابڙو، گلشن علي زنگيجو، گل بهار مهر شوق
 سان ڳائين ٿا. سندس نالي سان امروٽ شريف ضلع
 شڪارپور ۾ بزم-نثار بزمي جي شاخ قائم آهي.

○ ضرورت

راه وفا ۾ آهي ايشار جي ضرورت،
 امن و امان جي لئه آڀار جي ضرورت.

ڪا چيز پاڻ پنهنجي تعمير ڪونه ٿيندي،
 هر حال ۾ رهي ٿي معمار جي ضرورت.

ڳنگي زبان ڪهڙو ڪو داستان ٻڌائي،
 ڪردار کي هوندي آ گفتار جي ضرورت.

ساندي رکڻ جي يارو! دل چيز ئي نه آهي،
 ڪوئي گهري، ته ڪهڙي انڪار جي ضرورت.

اکين کي ٿيندي آهي ديدار جي ضرورت،
 خالي گلي کي هوندي آهار جي ضرورت.

پنهنجي اثر کان خالي ڪا شيءِ جهان ۾ ڪانهي،
 ٿي خار کي ڪيڏ لئه ٿئي خارجي ضرورت.

انسان ڪو اڪيلو ڪيئن ٿو سگهي گذاري،
 هڪ کي ٿئي ٿي ٻئي جي آڌار جي ضرورت.

هي شعر تون پڙهين ٿو ڪهڙو نثار ”بزمي“،
 هن ڪچهريءَ کي آهي شهڪار جي ضرورت.

○ گيت

نرالو منهنجو آمڙڪور، نرالو منهنجو آ مذڪور
 ڪڪرن ۾ ڪاراڻ آ منهنجي

گلڙن ۾ سرهاڻ آ منهنجي
 چنڊ اندر چانڊاڻ آ منهنجي
 اک اک ۾ آلاڻ آ منهنجي
 افق شفق تي چانيل منهنجي نيٺن جو آ نور
 نرالو منهنجو آ مڌڪور
 مشرق مغرب مان ئي آهيان
 ونجن اقرب مان ئي آهيان
 ”ڪن“ جو ڪرتب مان ئي آهيان
 مسلڪ مذهب مان ئي آهيان
 مان ئي پنهنجي جسر مان جوڙيو آهي جلوه طور
 نرالو منهنجو آ مڌڪور
 منهنجي لئه ٿا تارا ٽڪن،
 منهنجي لئه ٿيون مڪڙيون مهڪن
 منهنجي لئه ٿا چيهه ڇهڪن
 منهنجي لئه ٿيون لامون لڙڪن
 منهنجي لفظن مان ٿو نڪري دنيا جو دستور
 نرالو منهنجو آ مڌڪور
 موت به مان ته حيات به مان ئي
 بادل ۽ برسات به مان ئي
 بات به مان ئي، تات به مان ئي
 ڏينهن به مان ئي، رات به مان ئي
 ڪنهن کي ٿو منظور ڪريان ۽ ڪنهن کي نا منظور
 نرالو منهنجو آ مڌڪور

غزل

رڳون ٿا روهه ۾ ساوڻ جي بادلن وانگر،
 اداس آهيون ائشي پهر عاشقن وانگر.

فقير آهيون فقيريءَ ۾ خوش گذاريون ٿا،
 رهون ٿا پنهنجي رياضت ۾ خادمين وانگر.

اسانجي جسر جو پٿر سان واسطو ڪهڙو،
 اسان، ته آهيون ڪتابن ۽ ڪاغذن وانگر.

گهٽائي ڪيئن سگهون پنهنجا وکولا هاڻي،
وڌائي پاڻ ڇڏياسين جي فاصلن وانگر.

اسان جا لڙڪ جهلڻ سان، ته ڪونه جهلجن ٿا،
هلي پون ٿا اکين مان هي قاصدن وانگر.

اُٿون وهون ٿا اسين حڪم جا بنڊا آهيون،
رهون ٿا عشق ۾ ڪورٽ جي قاعدن وانگر.

غمن کي ڪيئن ڏکي دل منجهان ڪڍون ٻاهر،
رهن ٿا ساڻ سڌائين جي مائٽن وانگر.

ڪڏهن پڇرين جا ٿي استاد ٿا پئون ”بزمي“،
ڪڏهن اچون ٿا نظر سڀڪي سالڪن وانگر.

محنت

هر مسئلو حل ٿئي ٿو دوستو! محنت کانپوءِ،
جي ملي عزت، ته گهرجي ڇا پلا عزت کانپوءِ.

آه ڪي تاثير ڏيکارڻ ۾ گهرجن ڏينهن ٿا
مدعا پوري ٿئي ٿي دل جي ڪنهن مدت کانپوءِ.

منهن وجهي مٽين ۾ ويهڻ مان پلا ڇا فائدو،
حڪمتون ظاهر ٿين ٿيون جسر جي حرڪت کانپوءِ.

شان جي هڪ ڏينهن جي پي زندگي آ بهترين،
ڪهڙو انسان جو جياپو ٿو ٿئي ذلت کانپوءِ.

پيا چڙهن ٿا چنڊ تي ۽ پاڻ ٿا ڳالهيون ٻڌون،
ٻي ضروري چيز آ ڪهڙي وري غيرت کانپوءِ.

هڪ ڇڻو آخر ته آهي هڪ ڇڻو، سو ڇا ڪندو،
مان محفل جو وڌي ٿو چڪن جي شرڪت کانپوءِ.

خودشناسي ٻيءَ معنيٰ ۾ خدا جي آشناس،
مرحلا طئي ٿي وڃن ٿا رب جي رغبت کانپوءِ.

مرد محنت ڪش جو رتبو قابل تعريف آ،
ڇا ڪپي انسان کي ايمان جي دولت کانپوءِ.

سج به پاڇا، هي ته عالم آشڪار آ اصطلاح،
صبح جي آمد آ لازم شام جي ظلمت کانپوءِ.

ملڪ ۽ ملت جي خدمت آهي ”بزمي“ بندگي،
ڪانه ٻي آ اهر خدمت ڪابه هن خدمت کانپوءِ.

هزارو خان ”مجاهد“

نالو:- هزارو خان ولد لعل بخش خان عباسي.
 ادبي نالو:- هزارو خان مجاهد.
 جنم تاريخ سن:- ۱۳ آگسٽ ۱۹۲۴ع.
 جنم جو هنڌ:- شهر گهوگهارو تعلقه قنبر ضلع لاڙڪاڻو.
 تعليم:- سنڌي فائينل.
 موجوده رهائش:- وڳڻ تعلقه واره ضلع لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت:- نامور شاعر.
 شاعري جي شروعات:- ۱۹۴۲ع ۾ بقول سندس
 حضرت قلندر شهباز جي زيارت کان پوءِ مٿس هڪ
 عجيب ڪيفيت طاري ٿي ۽ شاعري شروع ڪيائين.
 اصنافِ سخن:- غزل، نظم، منقبت.
 پسنديدہ صنف:- غزل ۽ نظم.
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. ڪلام مجاهد ۲. گل ٿي گل.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ جا سمورا رسالا.
 اڻ ڇپيل مواد:- هر قسم جي شاعريءَ تي مشتمل هڪ
 وڏو بياض ”جذبات مجاهد“ جي نالي سان، جنهنجو
 پيش لفظ ملڪ جي نامور دانشور ۽ اديب ڊاڪٽر ميمڻ
 عبدالمجيد سنڌيءَ کان لکرايو اٿائين.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- مجاهد جا وڏا اصل ڳوٺ
 جاڳڻ ضلع شڪارپور جا وينل هئا، جتان لڏي اول شهر
 گهوگهارو ۾ ۽ پوءِ وڳڻ تعلقه واره ۾ اچي ويسا.
 مجاهد صاحب جي چوڻ مطابق شعر چوڻ جي ذات کيس
 حضرت قلندر شهباز وٽان ملي آهي.

انسان تي لک

ناصر ظلم و ستم زندان تي لک
بد فضا ما حول جي طوفان تي لک

آ ويو اخلاق انساني ڇڏي
جو پيو انسان تي شيطان تي لک

خون سان ٿو راند کيڏي آدمي
خاص آدم خور جي عنوان تي لک

ڪو خدا جي خوف وارو ناه ڪو
بي حيا بي دين جي ڪفران تي لک

ٿي ويو اونداه آهي ڇو طرف
ظلم جي بي انتها ميدان تي لک

جهنگ جي حيوان جان حيوان آ
آدمي جي جوش ۽ جولان تي لک

اڄ خدا کي ڪو خدا سمجهي نٿو
بدعمل انسان بي ايمان تي لک

آ مجاهد کي ائين سڀني چيو
ڪجهه اڄوڪي دور جي عنوان تي لک

سائل نه ٿي

ڪشمڪش ۾ دائما ره عيش ڏي مائل نه ٿي،
بغض بدعت ڇڏ بوائي ڪوڙ جو قائل نه ٿي.

بي بقا دُنيا ۾ آهين ڪا گهڙي ڪن سوچ تون،
خواب آهي هي حياتي خواب ۾ غافل نه ٿي.

مار پنهنجي خود خودي خوددار ٿي ۽ خيال سان،
ره سدا افڪار ۾ اذڪار کان ڪاهل نه ٿي.

هين زماني جي مزن تي ٿي نه موڳو محو تون،
چڏ اهو حرص و هوس تون جوش ۾ جاهل نه ٿي.

پاڻ پنهنجو تون سڃاڻي نفس تي غالب رهي،
عشق رک الله سان شيطان سان شامل نه ٿي.

راه حق ۾ رات ڏينهان ڪر عمل نيڪي سندن،
ان سوا ٻيو ڪم نه ايندو خواه خواه پاڳل نه ٿي.

ڇو وڃائين وقت وينو ويسلو ٿي ڪين ڪي،
هوش سان هوشيار هل هن ڦند ۾ ڦاٿل نه ٿي.

ورد پنجتن جو زبان تي وات ٻي وائي نه ڪر،
عشق عربي کانسواءِ ٻئي عشق ۾ داخل نه ٿي.

روز محشر ۾ ڪندو محبوب امت جي شفا،
اي مجاهد شافع محشر سوا سائل نه ٿي.

غلام مرتضيٰ اعظم

نالو:- غلام مرتضيٰ ولد ميان جا ، محمد عباسي .
 ادبي نالو:- اول ملازم ۽ هيئر اعظم .
 جنم جي تاريخ :- ۲ فيبروري ۱۹۲۵ع .
 تعليم :- سنڌي ست درجا ۽ انگريزي ٽي درجا .
 ڌنڌو :- حڪمت
 موجوده رهائش :- رتوديرو ضلع لاڙڪاڻو .
 ادبي حيثيت :- باني ۽ نگران بزم - عتيق ادب
 رتوديرو .
 شاعري جي شروعات (سن- واقعو) :- سيپٽمبر
 ۱۹۴۷ع کان سندس پهرين اهليه جي اوچتو وفات جي
 صدمي تحت .
 اصنافِ سخن :- هر صنف تي طبع آزمائي ٿيل .
 پسنديده صنف :- غزل ۽ نعت .
 اساتذہ:- ذاتي مطالعہ ۽ شوق .
 ڇپيل ڪتاب :- ۱. عشق عظيم ۲. سراج السالڪين
 في ذڪر رحمت اللعالمين .
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- سنڌ جا خاص خاص رسالا .
 اڻ ڇپيل مواد :- شاعريءَ جو هڪ مجموعو ”ڪليات
 مرتضيٰ“ ۽ ٻيو گهڻو ڪجهه .
 قابل ذڪر ڪجهه ٻيو:- اعظم عباسي صاحب نهايت
 وسيع القلب ۽ خوش خلق انسان آهي . هي پنجن ٻولين
 جو شاعر آهي . سندس شاعري مشهور ڪتاب ”غياث
 للغات به حاشيه منتخب اللغات“ جي مطالعي کان پوءِ
 پختي ٿي . عباسي صاحب جي عمر هن وقت جيتوڻيڪ
 پنجهٽ سال آهي پر تڏهن به محفل جو مور لڳندو آهي .

فرياد ٻڌا!

دلريا نالان دل نا شاد جي فرياد ٻڌ،
ڪجهه اڃا شيرين زبان فرهاد جي فرياد ٻڌ.

وهر غم اندوه ارمان سڀ جا سڀ مڃي ويا،
پر اڃا هڪ آه جي فرياد جي فرياد ٻڌ.

ظالمن ۽ فتنه پردازن مٿي نصرت ملي،
منتظر مظلوم ۽ برياد جي فرياد ٻڌ.

ظلم جو ايڏو زمانو درد جو ايڏو دٻاءُ،
منزلِ مقصد کان دور افتاد جي فرياد ٻڌ.

دُور ڪر دور خزان موسم گل و گلزار ڪر،
باغ ۽ بستان جي امداد جي فرياد ٻڌ.

مون ڏيان پيو دانهن ڪنهن کي ڪونه آ فرياد ٻڌ،
بيڪسي ۾ مون مٿان بيداد جي فرياد ٻڌ.

رسم الفت ۾ رضا سان رستگاري تي رساءِ،
بنده ”اعظم“ جي گهر آباد جي فرياد ٻڌ.

ڏينهن رات

اي ادا مڃ تون سدا بُرهان باري ڏينهن رات،
عمر ساري توڻو گناهين ۾ گذاري ڏينهن رات.

رڻ چڙهين گهوڙاڙي گهوڙا شوق شوڪت ۾ شتاب،
در خدا گهور يا ٿهڙي ڪا تون نه گهاري ڏينهن رات.

سڀ ڳڻي ويندڙ خزانن محل ماڙيون جائداد،
معتبر سمجهڻي اڃا ئي مالداري ڏينهن رات.

مشڪ مينديون عطر عنبر محفلون تو در مدام،
پر مٽي هوندئي مٽي منهن وات واري ڏينهن رات.

وار اڪثر ٿيا اڃا سر جا سونهاري ٿي سفيد،
ڪيستائين ڇو ڪندين ڏئي ڪيس ڪاري ڏينهن رات.

ڪا رکيئي رغبت نه روزن يا نمازن ساڻ نيهن،
نه ته اٿڻ آءُ رات يا ڪر ذڪر زاري ڏينهن رات.

فڪر ۽ فرمان تنهنجو نام ”اعظم“ نا تمام،
تو نه ڪٿ نڙي ڪڏهن نيڪي نھاري ڏينهن رات.

ساهه سڪ

عشق الفت آس آرو هڪ سڄڻ جي ساهه سڪ،
سُونهن ۾ سڀ کان سونهارو هڪ سڄڻ جي ساهه سڪ.

دُور ٿي دل کان دوئي پيو پَن پيائي ڪي وڌ،
غير سان ٿي ڪئن گذارو هڪ سڄڻ جو ساهه سڪ.

دين دنيا موت محشر سان نه مطلب عاشقن،
حور جنت کان ڪنارو هڪ سڄڻ جي ساهه سڪ.

نحو منطق ڪنز ڪافيه ڇڏ ڪڍي مسر علوم،
پرت جو پڙه پاڪ پارو هڪ سڄڻ جي ساهه سڪ.

برق جهڙ برسات ۾ گاجن ڪڪر ڪو هير ۾،
برف باران روه پارو هڪ سڄڻ جي ساهه سڪ.

سج ثاقب ۽ ثريا ماهه پروين ڪهڪشان،
هي سڀ کان سر ستارو هڪ سڄڻ جي ساهه سڪ.

پير لک مخدوم مرشد شاهه سيد ڪي فقير،
پير اعظم جو پاڳارو هڪ سڄڻ جو ساهه سڪ.

رحمت الله شوق

نالو:- رحمت الله ولد آخوند اسد الله قريشي.
 ادبي نالو:- رحمت الله شوق.
 جنم تاريخ سن:- ۱۸ جون ۱۹۲۶ع.
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ پراڻو جهلي تعلقو ڳڙهي ياسين
 ضلع شڪارپور.
 تعليم:- سنڌي ۽ عربي تعليم.
 موجوده رهائش:- پراڻو پاور هائوس شڪارپور.
 ادبي حيثيت:- باني جنرل سيڪريٽري بزم گلشن -
 لطيف شڪارپور.
 شاعري جي شروعات:- (سن-واقعو):- ۱۰-۱۲ سالن
 جي عمر کان. استاد محمد حسن سومري جي تعليم
 کان متاثر ٿي سنه ۱۹۳۹ع کان باقاعده عروضي
 شاعري شروع ڪيائين.
 اصناف سخن:- غزل، ڪافيون، نعت، حمد.
 پسنديدہ صنف:- نعت ۽ غزل.
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. نظم-شوق (رهنما شاعري) ۲.
 سامونڊي لهر ۳. جام-محبت ۴. الفت رسول ۵. قصه
 ڪريلا (منظوم) ۶. ديوان شوق شڪارپوري.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ جا سمورا رسالا ۽
 اخبارون.
 اڻ ڇپيل مواد:- ۳ قلمي ديوان ۽ ٻيو گهڻو ڪجهه.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- شوق صاحب جا وڏا پٽ
 ڪامل شاعر ٿي گذريا آهن. هن نه صرف پاڻ شاعري
 ڪئي آهي. پر نون شاعرن جي رهنمائي لاءِ هڪ ڪتاب
 ”نظم شوق“ لکيو آهي ۽ عملي تربيت لاءِ شاعريءَ جو
 هڪ اسڪول دارالعروض جي نالي سان به کوليائين.
 شوق صاحب هن وقت تائين ٻن سون کان وڌيڪ
 مشاعرا ۽ ڪانفرنسون ڪرائي چڪو آهي.

ناز ڇا انسان ڪري

ٻڌا خزان جي ڳالهه ڇا ٿي بلبل نالان ڪري،
باغ ۽ بستان ڪيئي جنهن ڇڏيا ويران ڪري.

روڪ ٿي ناهي اجل واري اچڻ کي او ادا،
”بي بقا هن زندگيءَ تي ناز ڇا انسان ڪري.“

خود سڪندر شاهه جهڙا هٿ ڪٽي خالي ويا،
دم گهڙيءَ جي واسطي ڇو مال گڏ مهمان ڪري.

جي رکين باغ وفا جو ڪو ٿڌو دل ۾ ڪٽو،
ڪين پو ڳالههءَ ڪوسو، بار! تون يزدان ڪري.

مور پي مستانو هيڪر ٿي سگهيو نازنين،
وہ ”گهمڻ جي تور تنهنجي هو به ٿو حيران ڪري.

تون ٻڌين پي جيستائين، مان مري شايد وڃان،
روح ايڏو منتظر ٿو دمبدم رهان ڪري.

پيش عاشق جي اچي جيڪو به اُن ۾ خير آه،
حال کان بيهال آهيان مان ٿيو جانان ڪري.

هر مصيبت کان هراسان ”شوق“ کي ٿيئون نه آه،
وقت ڪنهن مشڪل ڇڏيندو سڀ خدا آسان ڪري.

پري هن شرڪ کي پالا

چريو ڇو تون ٿيو آهين، ڏسي دنيا سندا ڇالا،
تون ڏس اسلام سڄي جو طريقو، طور، متوالا.

پڙهي توحيد جو ڪلمو، سڏائين گر مسلمان ٿو،
”م ٿي مشرڪ، موحد ره پري هن شرڪ کي پالا.“

هو الله الصمد آهي، برابر جنهن جي ڪو ناهي،
گجهو، ظاهر، اُنهي جا پاڪ سڀ ئي ياد ڪر نالا.

محمد رسول الله جو تون امتي آهين،
سڀن ڏوهن گناهن کي لڳائي سخت ڇڏ تالا.

وجهي شيطان ٿو رخنو عبادت پاڪ ۾ دم دم،
پڙهي ”لا حول“، ان جو نام و نيشان ڪر ته و بالا.

ڏسي جبلن جا روشن لعل، ٿي قائل نه تن جوتون،
”حجر اسود مبارڪ“ تان فدا ڪر سڀ پٿر لالا.

پڙهين جي شعر، اي شاعر! شريعت پاڪ ڄاڻي پڙه،
بذات ڪين تون ڪنهن کي خلاف شرع، بيتالا.

روئي ٿي ”شوق“ تنهنجي دل حقيقي! ڀو مبارڪ ٿي،
جي نه ته چڻبا رباڪاريءَ سندا تنهنجا هي نيڻ آلا.

شاعري جو ڇڏ نه ڪم!

ڇو مسلمان ٿو ڪرين اسلام سان ظلم و ستم،
شاعري اسلام کان آهي هٽايو تو قدم.

ڀل تون واعظ نثر ۾ ڪر، ڪجهه ته ڳالهائِ نظر ۾،
ڏس سڀئي اصحاب شاعر، عرض هي لازم اٿم.

شاعري سان ڪيئي جنگيون جيتجي ويون ڪڻ سلاح،
جلد جنهن سان سوڀ ٿي، سو ”شاعري جو ڇڏ نه ڪر“.

ٻن ترارن سان لڙي جو آه سُورهه سو وڏو،
ورنه خنجر ڪر زبان ۽ ڪر تڪو پالو قلم.

نبوي مسجد منجهه خود، ڏيندا ها ڪُرسی مان جي،
شاعر اسلام کي مرسل منا، شاهه آمر.

سُورہ ”شعراء“ ۾ آهي شاعرن جو ذڪر صاف،
صالحن لئه ڇا خدا فرمايو آهي؟ چئو صنم!..

ڇو نه هڪ ٻي کي ٻڌايون ڳالهه هر هڪ حق جي،
تئين متان ناراض، آهيون پاڻ ۾ پائڻ بهر.

هڪ ٻي ڀيري ڪيئن ٿلڪاءِ شاعرن جو اجتماع،
خشڪ ملا ٿو ڏيان توکي مان قادر جو قسم.

چئنج جي لائين تي وڃي ٿي، وري تون ڪاءِ وڪڙ،
”شوق“ جي وٽ راءِ! رڳ سو دل اندر سوز و الم.

لقمان حکيم

نالو:- لقمان حکيم ولد عبدالرحمان کوکر.
 ادبي نالو:- لقمان حکيم.
 جنم تاريخ سن:- جولاءِ ۱۹۲۹ع.
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ سونو جتوئي تعلقو لاڙڪاڻو.
 تعليم:- ست درجا سنڌي ۽ ٽي درجا انگريزي، عربي ۽ فارسي.
 ڏندو:- جلد سازي.
 موجوده رهائش:- لاهوري محلو لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت:- جنرل سيڪريٽري بزم-سچل، نائب صدر سچل ادبي مرڪز لاڙڪاڻو.
 شاعري جي شروعات:- (سن-واقعو):- ننڍي هوندي کان ئي - مدرسي ۾ عربي ۽ فارسي پڙهڻ دوران.
 اصنافِ سخن:- هر صنف ۾ طبع آزمائي ڪيل اٿس.
 پسنديدہ صنف:- غزل، نعت، ڪافي ۽ قطعات.
 اساتذہ:- مولانا عبدالله اثر.
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. جهونگار (ترتيب)
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سه ماھي مھراڻ، ماھوار نئين زندگي ۽ پيغام وغيره.
 اڻ ڇپيل مواد:- قلمي صورت ۾ تمام گهڻو خاص طور ديوان - حکيم.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهہ:- حکيم صاحب استاد الشعراء منجهان آهن. هن جو رنگ گهڻو ڪري مزاحيه ۽ طنزيه هوندو آهي، جيڪو معاشرتي جي ناسور جي نه صرف نشاندهي ڪندو آهي پر آپريشن به ڪندو آهي. سندس ڪلام سنڌي، سرائڪي، فارسي، اردو، ۽ عربيءَ ۾ موجود آهي. پاڻ ڪيترو وقت هفتيوار اخبار انصاف ۽ پاڪستان لاڙڪاڻو جي ادبي صفحن جو انچارج ۽ ٽي سال هفتيوار ”الحيدر“ ڪراچي جو ايڊيٽر رهيو آهي.

نعت

حقيقي ملڪ جو مالڪ خدا ناهي ته پيو چاهي،
خدائي جو نبي فرمان رواناهي ته پيو چاهي.

جهانن جي پلائيءَ لئ جبيب الله جي آمد،
خدا جي مومنن تي ٿي عطا ناهي ته پيو چاهي.

جهالت جي ضلالت جي هٿي هر طرف اوند،
ڪڍيو ان کي محمد جي ضياناهي ته پيو چاهي.

هجي بدڪار ڪڍڻو پي جي پهتو هت ويو رڱجي،
سو رهبر رهنما نورالهدئي ناهي ته پيو چاهي.

گهڙي پل جن ڪئي صحبت ولي ٿيا غوث اعظم ٿيا،
سندس نوري نظر ٿي ڪيميا ناهي ته پيو چاهي.

ڪيو اعلان هي خيرالبشرآ، لا نبي بعدي،
رسول الله ختم الانبياء ناهي ته پيو چاهي.

بظاهر نور بي پاچي، ٿي هر شي ان جي پاچي ۾،
معم راز مخفي ماجرآ ناهي ته پيو چاهي.

شب معراج عظمت کي ڏسي موسيٰ چيو واللّٰه،
خدا کان پوءِ محمد مصطفيٰ ناهي ته پيو چاهي.

اڃا ناموس مرسل تي مجاهد سرڪڻاڻن ٿا،
اهو وعده وفا قالو بلڻي ناهي ته پيو چاهي.

اشاري سان قمر ٽڪرا، لٿل سج ٿو اچي واپس،
محمد جي رضا رب جي رضا ناهي ته پيو چاهي.

مرض جو پي "حڪيم" آهي مجرب نوٽ ڪرنسڻو،
مٿس صلواة دردن جي دوا ناهي ته پيو چاهي.

لک

پل پريء نبي حور تي غلمان تي لک.
تن جي عاشق سر ڦرئي ناڏان تي لک.

هن تي لک ۽ هن تي لک، سڀني تي لک
ڪجهه اڇوڪي دور جي انسان تي لک.

گهر بهاري جو وڃي ساڄهر اُٿي
اهڙي محسن مهربان مهمان تي لک

چند ڏينهن ۾ پناڻي جو ڇڏي
ڊاڪٽر تي فيس تي درمان تي لک

جي چڙي پڻي ڪفر جي فتوا ڏئي.
دين جي دشمن ملي دگران تي لک

جو بنا رشوت جي ڄڻ ڪاڻي پيو
تنهن ڇڙيل مسٽر تي بدعنوان تي لک

قتل غارت ۽ ٺڳي جنهن جو ڏندو
ان جي نيت جذبه ايمان تي لک

ٿي وڃي اغوا ڀلي جا ٿي هجي
تنهن بشر جي روپ ۾ حيوان تي لک

ڪيس ڪيڏا لک، ڪري پوتار ٿو.
منجهل مظلوم جي ارمان تي لک

جو ڏاڏا ڏئي ۽ بناڻي ڏاڏو ٿو.
ان فريبي لاه سياستدان تي لک

رنگ لاتو خوب هيروئين آ
نئين نسل جي وارثن گريان تي لک

مڙني خوين جو آمالڪ آدمي
ڪير توکي ٿو چوي شيطان تي لک

سُئي لڳڻ سان جي نه ٿو ڦٽڪي مري.
اُن حڪيم خواهه مخواهه لقمان تي لک

تومي نظم

نعره پنهنجو، نظريه پنهنجو، پنهنجو آيمان،
جيئي سنڌ سونهاري پنهنجي جيئي پاڪستان.

سنڌ، بلوچستان، پنجاب ۽ سرحد سان آ پيار،
ڪلمه گو ڪي پاءُ ٿا سمجهون، سمجهايو قرآن.

جيڪو جا ٿي آهي تا ٿي خوش رهي خوش حال،
نيڪي الفت سان وڌايون پنهنجي وطن جو شان.

دل ۾ ڌاريون پيار محبت، ويڇا وير وساريون،
پيدا ٿي شل ڪين ڪٿي پي گز ٻڙ ۽ گمسان.

مخلص ٿي وڃ تون اي مسلمان وقت جي آه تقاضا،
جهيڙا ڇڏ تون بغض ڪڍي ڇڏ بڻجي ره انسان.

ساڙ

ڪلفت ڪينه ساڙ حسد جي پاڙان پاڙ پٽي ڇڏ،
مومن مرد مجاهد لئه افائق جو فرمان.

ڪين ڪبي ٻيو طور طريقو سڀ ڪجهه آ اسلام،
نسخر آ ناياب ٻڌايو حڪمت جو لقمان.

اميد خيرپوري

نالو:- اميد علي ولد زوار علي مراد جمالي.
 ادبي نالو:- اميد خيرپوري.
 جنم تاريخ سن:- ۱۴ آگست ۱۹۲۹ع مطابق ۲ صفر ۱۳۴۹ھ.
 جنم جو هنڌ:- خيرپور ميرس.
 تعليم:- اديب عالم.
 ڌنڌو:- رٽائرڊ هيڊ ڪانسٽبل پوليس.
 موجوده رهائش:- جمالي هائوس بچل شاهه محلو،
 خيرپور ميرس.
 ادبي حيثيت :- سرپرست بزم-اميد، باني بزم بچل شاهه.
 شاعري جي شروعات:- (سن - واقعو):- ۱۹۴۷ع کان
 استاد رشيد احمد لاشاري ۽ فقير الهيار مريءَ جي
 صحبت ڪري.
 اصناف سخن :- هر صنف تي طبع آزمائي ٿيل.
 پسنديدہ صنف:- قطعات، غزل ۽ رباعي.
 اساتذہ:- استاد حامي خيرپوري.
 ڇپيل ڪتاب:- ڪوبه نه.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- سنڌ جا سمورا رسالا ۽
 اخبارون، خاص طور مھراڻ، نئين زندگي ۽ پيغام
 وغيره. مسڪيني لڏي سبب ڪوبه مجموعو ڪلام
 ڇپجي نه سگهيو آهي.
 اڻ ڇپيل مواد:- ڪافي کان وڌيڪ.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه :- اميد صاحب جا وڏا خيرپور
 جي ميرن جا هڏ ڏوڪي ۽ ايماندار ملازم ٿي رهيا آهن.
 سندس ڏاڏو محترم علي بخش سنڌي، سرائڪي ۽
 فارسي زبان جو وڏو ڄاڻو هو. اميد صاحب شاعريءَ جي

ميدان سان گڏ ڪپڙي جي ميدان جو به شهسوار رهيو
 آهي. ملهه جي راند بابت به وڏي ڄاڻ رکي ٿو. خيرپور
 ۾ هن مشاعرن سان گڏ ڪيترا ملاڪڙا به ڪرايا آهن.
 جن ۾ سنڌ ۽ پنجاب جا نامور شاعر ۽ رانديگر حصو
 وٺندا رهيا آهن. سندس شاگردن ۾ مشهور شاعر اعظم
 نير، جمال الدين جوڳي، امام ڏنو آسي ۽ امير حمزو
 مسافر قابل ذڪر آهن.

غزل

پَروردگار شال صدا ڪارگر ڪري،
 هر شام جو وجود وڃائي سحر ڪري.

ڪهڙي طرح قرار ڪرم جي نظر ڪري،
 مفلس کان منهن مٽي هو الڳ ٿو سفر ڪري.

دک درد منهنجي دل ۾ ويو آهه گهر ڪري،
 ڏسجي ڪڏهن ٿو ڪانگ خوشيءَ جي خبر ڪري.

راضي رهي ته ڏوڙ منجهان ڏن ڪري ڇڏي،
 ناراض ٿي پوي ته ڇڏي در بدر ڪري.

تعويض ٿل ۽ ڦيٽا ڦڪيون، ٿا فضول ٿين،
 انجي رضا سان هر ڪا دوا ٿي اثر ڪري.

جنهنجو وڻي تي نانءُ لکيل ناهه ڪٿا اميد،
 سمجهن ٿا تنهن کي شهر ۾ هڪ معتبر ڪري.

قطعات

نالو غريب جو آ ڪاڪر امير آهي
 ڪلهه جو فقير اڄ پي ساڳيو فقير آهي
 هن جي چوڻ تي سارا ٻيڙا ٻني لڳن ٿا،
 واهڻ جو هر وڏيرو منڪر نڪير آهي.

احساس جي نشاني ڏيندا ڪيو سڀن کي،
هر ٻار زندگاني ڏيندا ڪيو سڀن کي.
ٻيو ڪجهه گهرن بلاشڪ تاري ڇڏيو صدائون،
ڪپڙو اجهو ۽ ماني ڏيندا ڪيو سڀن کي.

دل کي نه ڪوئي رنج الم ۽ نه آه ڏي،
سڪ سانت ڏي قرار چڱائي جي راهه ڏي.
نيڪي ڇڏي قدم چو وڌي تو گناهه ڏي،
حيدر جي شهر کي تون الاهي پناهه ڏي.

ڪنهن ڏي وڃي روح رجهائڻ هينئر،
آدمي آهن بڻيا ڏائڻ هينئر.

چس ويو آهي اُتي ميڙن منجهان،
شهر واهڻ ٿا اچن کائڻ هينئر.

منصور ويراڳي

نالو:- عبدالرئوف ولد جان محمد اضعف اڀڙو.
 ادبي نالو:- منصور ويراڳي.
 جنم تاريخ:- ۷ آڪٽوبر ۱۹۳۰ع.
 جنم جو هنڌ:- مانجهند ضلع دادو.
 موجوده رهائش:- ڪاشانه منصور هالا.
 شاعري جي شروعات:- (سن واقعو):- ننڍپڻ کان
 والد پزرگوار جي صحبت جي ڪري.
 اصنافِ سخن:- گيت، غزل، نظم.
 پسنديدہ صنف:- گيت، غزل، نظم.
 اساتذہ:- مرحوم نظامي.
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. وطن جي راھ ۾ (شاعري) ۲.
 سوري جنين سيج (شاعري) ۳. صداي وطن (شاعري)
 ۴. ڪاڪ نه جهليا ڪاڙي (شاعري). ۵. شام وسحر
 (نثر) ۶. رت جا ڳوڙها (نثر) ۷. دو آنسو (اردو نثر).
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- منصور صاحب ”هالا تعلقي
 ”مسلم اسٽوڊنٽس فيڊريشن“ جو جنرل، سيڪريٽري ۽
 ”اسٽوڊنٽس نيشنل گارڊس“ جو سالار اعليٰ ٿي رهيو
 آهي. ۱۹۴۷ع ۾ علم و ادب جي ڪوٽ جي پوراڻي لاءِ
 منصور صاحب ”دي سنڌ رفيق ويلفيئر ايسوسيئيشن“ ۽
 ”دي سنڌ انٽرنيشنل ڪر سپانڊنس ڪلب“ جو بنياد
 وڌو. ڪلب جي طرفان هڪ رسالو ”منزل“ جاري ڪيو
 ويو. جنهن جي ادارت جا فرائض به منصور صاحب ادا
 ڪيا. سنه ۱۹۵۲ع ۾ ”بزم - گلستان سنڌ“ جي هالا
 ۾ شاخ قائم ڪيائين. ان کان علاوه ڪيترن سالن
 تائين دارالاشاعت به هلايائين.

”نغمہ“

اچو يار گڏجي اڳي وک وڌايون،
محبت اخوت سان دلڙي لڳايون.

اسان پاڻ ۾ سڀ آهيون دين پائي،
ڪيون چو پلا ڪنهن کان نفرت اجائي،
پڪو پيار پاڻو سان پيچ پايون.

وطن کي وري اڄ اسانجي ضرورت،
ڪڍي قلب مان ڪاڻ ڪلفت ڪدورت،
سڄي دين جو هي سنيهو سڏايون.

سنڌي ۽ بلوچي پنجابي، مهاجر،
بروهي، پٺاڻ ۽ سرائي سراسر،
سڀئي قوم هڪڙي مسلمان سڏايون.

وطن پاڪ جو هي چمن چاه وارو،
وڻي دل کي وه واھ ڏاڍو پيارو،
سباجهي آ سنڌڙي سا جنت بڻايون.

اتر پار کان ڏس هو ڪونجن قطارون،
وڳر ساڻ ڪن ڀرت جون ڪئن پچارون،
پلا پاڻ ڇاڪان نه هٿڙا ملايون.

محبت جو منصور هي قافلو آ،
امن آ شتي جو سئو سلسلو آ،
اچو نينهن انسانيت سان نڀايون.

گيت

ڏوهيڙو

قادر جي قدرت جو کاتو ڪندو ڪير
محبت ۾ منصور چئي ڦٽند نه ڪو ڦير
خاوند ڪر تون خير سهڻي سباجهي سنڌ جو

جيگل، آيل، پينر جون لاڏ پريون لوليون
مور نه وسرن من مان باجھاريون ٻوليون.

او بچين ۾ هت نياز ۽ نئزت پيار ڏنو سون
ايشار ڏنو سون،
اڄ ته مگر آ گهر گهر نفرت، دگ دگ تي گوليون
مور نه وسرن من مان باجھاريون ٻوليون.

تنهنجو منهنجو دين ته دلبر آهي ساڳيو
وحدت سان پيو واڳيو،
پوءِ پلاچو جڙتو جاني! ٽولا ناهيو ٽوليون
مور نه وسرن من مان باجھاريون ٻوليون.

ڪوڙ ڪپت ۽ ڪلفت سان اڄ هر ڪنهن جي ياري
دوڪي جي دلداري،
جيءُ جفائين جهوري ڇڏيو يار وفا پيا ڳوليون
مور نه وسرن من مان باجھاريون ٻوليون.

او سنڌ سباجهي پاڪ وطن ۾ دين جو آهي در
تنهنجو منهنجو گهر،
ڄاڻي واڻي ڌارين آڏو ڇو ٿا جهليو ڀر جهوليون
مور نه وسرن من مان باجھاريون ٻوليون.

مڪڙ مچر هت ڪوئي ناهي هر ڪو آهي ماڻهو
موتي جهڙو دائر،
نفرت جي هن نانگ کي ماري راز محبت کوليون
مور نه وسرن من مان باجھاريون ٻوليون.

پرور کي سڀ پرتا آهن، هاري ناري مزدور
ملڪ سنڌا منصور،
ڏيهه تان ڌاتر ڏور ڪري شل ڏکن سنديون ڏوليون
مور نه وسرن من مان باجھاريون ٻوليون.

غزل

ڪيڏي به ڪري ڪير ايڏي نه ڪبي آه
پل يار هجي غير ايڏي نه ڪبي آه.

۱.

ڪنهن کي به ڏئي ڪوٺ وري پنهنجي اڱڻ تي
ائين ڪين ٿيو آه خفا ڪنهن به سڄڻ تي
پل ڪيڏو هجي ويرايدڻي نه ڪبي آه.

۲.

فرعون ڇا نمرود ۽ هامش هزارين
پوتار هئا ڏيهه جا سلطان هزارين
سڀ ڌوڙ سندنو ڍيرايدڻي نه ڪبي آه.

۳.

ڪيڏي نه ٻري آه بلا يار سياست
هي ناچ ننگو ناه تڏهن ڪهڙي شرافت
ڇر ڇر ٿي ڪري چيرايدڻي نه ڪبي آه.

۴.

انسان اگر ڪين ٿو انسان سڃاڻي
ٻئي جي نه ٻڌي ڪا به رڳو پنهنجي پلاڻي،
سمجهي ٿو سوا سيرايدڻي نه ڪبي آه.

۵.

محبوب وطن شال رهي شاد اسان جو
هر ڪنهن کي هجي گيت سدا ياد اسان جو
سڀني جو هجي خير ايدڻي نه ڪبي آه.

۶.

آ ڪنهن کي جگر جان ٻڌي حرف و حڪايت
پلجي به ڪجي ڪين ڪا شڪوه ۽ شڪايت
منصور ڪڍي ميرايدڻي نه ڪبي آه.

گيت

.....سائيو.....سائيو.....سائيو.....

جوش چڙي ڪجهه هوش ڪيو ڀر، هوشوءَ وانگيان ٿي هوشيار،
سهڻي ڌرتي سڌ ڪري پئي، جاڳو جاڳو سڀ جهونجهار.

ڪاٺي جيجل پنهنجا ٻچڙا، هٿن سان هر گز ڪين ڪهائي،
معصومن ۽ مظلومن جا، رستن تي هيئن رت وهائي،
هي ته نياڳن داداگيرن، نفرت جي ڪٺي ڪڙي ديوار.

سند جي ڌرتي جا رهواسي، پاڻ سڀئي سنڌي آهيون،
پاڪ وطن سان پيار آ پنهنجو، نرڻيون ان سان نينهن نپايون،
ڇا جو تعصب ڇا جو تيسو، پنهنجو رشتو پاڪ پيار.

نوان نوان جي ٽولا ناهي، سهڻي ڪن ٿا پاڳا پاڳا،
پنهنجي هوڏ ۽ هستي سان جي، ملڪ ۾ ڪن ٿا رت جا راڳا،
نيٺ ته اهڙا ظالم ماڻهو، ڌرتي تان ٿي ويندا ڌار.

خوف خدا جو دل ۾ ڌاريو، مظلومن کي مفت نه ماريو،
”قالو بلي“ جي قول کي پارو، ديپ ديا جا دڳ دڳ ٻاريو،
دين کان باغي ڇو ٿا بڻجو، دين دنيا کان ناهي ڌار.

ڪير به ڪنهن کان حق ڪسيندو، ٻنهي جڳن ۾ ڪيتو ڏيندو،
نيٺ ته ليڪو چوڪو ٿيندو، مور نه ڪنهن سان ناحق ٿيندو،
هڪڙو اهڙو ڏينهن به ايندو، ڏاڍ ٿي ويندو ڌار و ڌار.

مگر حقن جي آڙ ۾ ساڻي، باهيون گوليون ڦرلٽ ڌاڙا،
مارن جي وٺي ننڊ اڏامي، اجر ٿيا ڪئين اوڙا پاڙا،
هي ته سياسي آڪاڙي جي، چال پراڻي آ چوڌار.

حقن سان گڏ ڪئين فرض به آهن، قادر جا ڪئين قرض به آهن،
من ۾ موڙي مرض به آهن، تن لئه دل جا عرض به آهن،
پرور جو هڪ پاڪ ڪلام آ، جنهن ۾ پوري آه پچار.

سید صدیقی، مغل عباسی، سپ پیا سڏجن سنڌي پائي،
پوءِ پلاهي مورک ماڻهو، ڪهڙي ڪن پيا ونڳي وائي،
هي ته اجايو جهيڙو جهڳڙو، ڪلڪل، ڪلفت جو ڪردار.

پاک وطن ۾ سنڌو ڌرتي، جان جگر منصور اسان جو،
مور نه ان کان ڏور ويندا سين، محبت آ منشور اسانجو،
وحدت وايون وايون ڳايون، جن ۾ الفت ۽ ايشار.

نغمہ

خوش رهو اهل وطن، اهل زمين اهل زمن
شل اوهان جي ملڪ تي پيا مهر جا مينهڙا وسن

چونہ ڌرتي جي مٿان اُڪاش جون ڳالهيون ڪريون
پاک پيار ۽ پرت جي پرڪاش جون ڳالهيون ڪريون
محب مٿيادار ماڻهو ڄڻ ستارا پيا لڳن.

قوم جيڪا ٿي ڪري اتحاد ايڪي سان پيار
سا سڄي سنسار ۾ آ قابل صد افتخار
يار ڇا اغيار پي ان جي اڳيان هر هر جهڪن.

ڪوڙ ڪلفت ۽ پيائي ڪي ننڍيو اسلام آ
ميٺ محبت ۽ سچائي دين جو پيغام آ
واه وحدت جون هي وايون دل ڪي ڏاڍو ٿيون وڻن.

ديس وارن جي سدا خدمت ڪيو اي هر سفر
وقت ٿورو ڪم گهڻو آ، هوش ڪراي هوشور
خواب غفلت ڪي ڇڏي تون جاڳ جلدي جان من.

زندگي جي راه ۾ منصور آڻيو انقلاب
بي حياتي ۽ برائي ڪي ڪيو اڄ بي نقاب
غيرت و عصمت سان چمڪايو وري سارو چمن.

سوز چڙائي

نالو:- خير محمد ولد مرحوم استاد خدا بخش خان
پرڙو.

ادبي نالو:- سوز چڙائي.

جنم تاريخ سن:- ۲۰ فيبروري ۱۹۳۱ع.

جنم جو هنڌ:- ڳوٺ چڙا (قنبر شهر کان ۲ ڪلوميٽر
اتر طرف) ضلع لاڙڪاڻو

تعليم:- ايم اي سنڌي (ٽيون نمبر)، بي ايڊ.

ڌنڌو:- هيڊ ماسٽر گورنمينٽ هاءِ اسڪول ڀنڀو خان
چانڊيو ضلع لاڙڪاڻو.

موجوده رهائش:- پوسٽ آفيس قنبر علي خان ضلع
لاڙڪاڻو.

ادبي حيثيت :- جوائنٽ سيڪريٽري سنڌي ادبي سنگت
قنبر ۽ سابق صدر بزم طالب الموليٰ قنبر شاخ.

شاعري جي شروعات:- (سن -واقعو):- سال
۱۹۴۹ کان.

اصناف سخن :- غزل، نعت، نظم، گيت وغيره.

پسنديده صنف:- نعت ۽ غزل.

اساتذہ:- جناب محمد علي جوهر.

ڇپيل ڪتاب:- ۱. عشق جي دنيا - (ڪافين جو

مجموعو) ۲. انجام عشق (ڪلام جو مجموعو) ۳.

سعید سوکڙي (صحیح قرآن شریف پڙهڻ جا قاعده).

رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ جا تقريبن سمورا رسالا.

اڻ ڇپيل مواد:- ۱. ڪليات - سوز ۲. پيغام - سوز ۳.

تاثرات - سوز ۴. سوزو ساز (ٽيئي شاعري جا مجموعا)

۵. خيرالڪلام (قرآن پاڪ جي آيتن مبارڪن جو

انتخاب سنڌي ترجمي سان) ۶. سعيد سنڌي گرامر.

قابل ذڪر ٻيو ڪجهه :- سوز صاحب نه صرف هڪ

قادر الکلام شاعر ۽ بهترين نثر نويس آهي پر ان سان گڏ هي هڪ سٺو ڊرامه نويس پڻ آهي. سندس لکيل هڪ ڊرامو ”انسان“ لاڙڪاڻي ۾ ٻه راتيون ۱۱ پوليس قومي رضاڪار قنبر طرفان ٽي راتيون سال ۱۹۶۶ع ۾ پيش ٿي چڪو آهي.

نعت شريف

اي خدا جا دلريا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ
اي حبيبِ گهرا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ

پارهين ربيع الاول سومر سدوري ڏينهن ۾.
تون ٽئين جلوه نما. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

هي نسيم صبح کان پيغام پهتو جا بجا.
”اڄ محمد ڄايو آ“. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

عرش تي حورون ملائڪ هر زمين جن و بشر.
بر زبان آ جا بجا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

نعت ڳائڻ ٿا نبي، صلوٰۃ خالق ٿو پڙهي.
تنهنجي آمد مرجبا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

ٿي يتيم آئين يتمين يار بنجي تون نبي.
اي اڙين جا آسرا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

نور عين عبدالمطلب، عاصين جا پر جهلا.
آمنه جا لاڏلا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

لال جهولي ۾ نپائي بخت آور خوب ٿي.
خوش حليم سعديا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

ڪفر شرمندہ ٿيو ۽ بت ڀڄي پرزا ٿيا.
قيصر و ڪسري ڀڳا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

رحمة للعالمين تو کي چيو مولاڻي ڪُل
صاحبِ حرم و حيا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

منزلت، تنهنجي رسائي، مرتبو وهه وا، ٿيو.
زير پا عرش علا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

روبرو الله سان آئين ملاقاتيون ڪري.
خوش ٿيو تو کان خدا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

”امتي احمد جو ڪر“ الله ڪي روئي ڪئي.
هيءُ نبين التجا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

قرب قادر جو ٿئي ۽ منهنجي قسمت پي نهي.
شل ٿيان تو در گدا! يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

زمت لڪندو مان رهان ۽ ڌار دم ٿيندو وڃي.
چئي زبان ”صليٰ علي“ يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

منهنجو مسڪن ٿئي مدينو زندگي گذري وڃي.
سوز جي سڻ تون صدا. يا مصطفيٰ يا مصطفيٰ.

غزل

اي همنشين! تون صدق جي ايمان جي ڳالهه ڪر.
قولِ نبي جي حاملِ قرآن جي ڳالهه ڪر.

آخر ڪرين ته ڪوبه زماني جو ذڪر ڪر.
اول ڪرين ته رحمتِ رحمان جي ڳالهه ڪر.

وحدت جو جام پيءُ ته مست الست ٿئين.
قالو بلي جي قول جي، عرفان جي ڳالهه ڪر.

هستي حق خوب مقدم رهي ٿي ڏس!
غافل! مثالِ نوح جي طوفان جي ڳالهه ڪر.

روح الامين ڪي به تقرب ٿيو نصيب.
”مون سان ڪرين ته عظمتِ انسان جي ڳالهه ڪر.“

جو سڀڻو سو سڀڻو آ فطرت جو قاعدو.
فرعون ٿو ٻڏي، اُن جي ارمان جي ڳالهه ڪر.

مشڪل ۾ موت جو به فرشتو اچي وڃي.
حاذق! وري تون حڪمتِ لقمان جي ڳالهه ڪر.

پينانگ بادشاهه، شهنشاهه ٿئي ڳاڙهه
ممڪن ائين آ، گردشِ دوران جي ڳالهه ڪر.

هڪ ڏينهن ڄمڻ جو آهه، مرن جو آ ڏينهن هڪ
هن راهگير، راهه جي مهمان جي ڳالهه ڪر.

ڪنهن جو نه ڪير هوندو سوا هڪ خدا، جتي.
اي ”سوز“ اُن سفر جي ۽ سامان جي ڳالهه ڪر.

غزل

سڄڻ پنهنجي ستاري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.
تون رحمت پنهنجي باري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

ازل کان امتحان جي ڪشمڪش ۾ مبتلا آهيون،
نظر ڪا مهر واري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

اسان جي قول ۾ ۽ فعل ۾ بلڪل تضاد آهي.
صحيح حالت هي ساري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

ڪٿي هي خالي هٿڙا تنهنجي در تي ٿا اچون داتا!
ڪرم جو حڪم جاري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

قضا چاهي، ٺهي قسمت، طبيعت پر سڪون بنجي
ڪٿي خوش دل ويچاري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

مٿن جي منهن مڍيون، پر نه نيڪي جو آتولو هڪ.
نوازش ڪا نياري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

اکين تي آسرو جيڪي به آ پنهنجي مقدر کان.
غمن ۾ غمگساري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

نظر کي جستجو تنهنجي زبان تي ذڪر پي تنهنجو
تون حالت اهڙي طاري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

اسان کي "سوز" بس لا تقنطوا جو آسرو آهي.
دنيا عقيي مڃاري ڪر. اسان جو حال ڪونهي ڪو.

احمد خان مدهوش

نالو:- احمد خان سومرو ولد حاجي فقير شغلي.
 ادبي نالو:- احمد خان مدهوش.
 جنم تاريخ سن:- ۵ اپريل ۱۹۳۱ع.
 جنم جو هنڌ:- جوهي ضلع دادو.
 تعليم:- فائينل ۱۹۴۹ع ۽ اديب فاضل سنڌي.
 ڌنڌو:- هيڊ ماستر گورنمينٽ پرائمري اسڪول جوهي
 بلاڪ ۱.
 موجوده رهائش:- جوهي ضلع دادو.
 ادبي حيثيت:- جنرل سيڪريٽري بزم فيض جوهي.
 شاعري جي شروعات:- (سن-واقعو):- سن ۱۹۶۰ع
 کان.
 اصنافِ سخن:- سڀني صنفن تي لکيل.
 پسنديدہ صنف:- غزل.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ جي سمورن مشهور
 رسالن ۾ ڇپجي چڪو آهي.
 اڻ ڇپيل مواد:- ڪتاب ڇپجي نه سگهيو آهي. سمورو
 مواد چئن ڪتابن جي صورت ۾ ترتيب ٿيو رکيو آهي.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- محترم احمد خان مدهوش جو
 ڪلام ريڊيو ۽ ٽي وي تان به نشر ٿيندو رهي ٿو.
 ٽي وي مشاعرن ۾ شرڪت ڪري چڪو آهي. پاڻ
 سنڌي ڪانسواءِ سرائڪي جو به قادرالڪلام شاعر آهي.

غزل

زندگي وقف محبت مون ڪئي مدهوش ٿي
 عمر ڀر اهڙي عبادت مون ڪئي مدهوش ٿي.

میکدن ۾ مندرن ۾، مسجدن ۾ روزِ شب،
حُسن تنهنجي جي عقيدت مون کئي مدهوش ٿي.

شوقِ دل سان مصحفِ رُخسار کي چُمندو رهيس،
تُنهنجي صورت جي تلاوت مون کئي مدهوش ٿي.

مان نظر تنهنجي ۾ ناهيان ڪجهه به ليڪن اي سڄڻ،
جا بجا تنهنجي آ شهرت مون کئي مدهوش ٿي.

تُنهنجي فُرقت جا ترانا ۽ غزل گانا لکير،
پر نه ٻي ڪائي شڪايت مون کئي مدهوش ٿي.

تُهَمتون الزام آيا ڪيترا مون تي مگر،
عشق جي حاصلِ سعادت مون کئي مدهوش ٿي.

غزل

پلي ڪر وار اُٻرن جا سڄڻ تيرِ نظر سان گڏ
ڪري ڇڏ چورِ دل منهنجي، اي جانِ من جگر سان گڏ.

اهائي آرزو آهي، اهائي بس ٿمنا آ،
جيان توڙي مران، دلبر هجان مان تنهنجي ڀر سان گڏ.

زمانو ڌار دلبر کان اکر سمجهي ته پيو سمجهي،
رهان ٿو آءُ هن سان گڏ، روشني آ جيئن قمر سان گڏ.

جڏائي ۾ مري جي مان وڃان، مونکي ڪفن ڏيئي،
خدارا پور جو نيئي سڄڻ جي رهگذر سان گڏ.

اگر مدهوش جو ذکر محبتِ حشر ۾ نڪتو،
ته تنهنجو نام ايندو، ڏاکڻانِ مختصر سان گڏ.

غزل

ڇا، يار جي ديدار جي دنيا نظر آئي
اسرار ئي اسرار جي دنيا نظر آئي.

ڇا، هن جي تبسم جي ڪريان ڳالهه اي يارو
ڇڻ خلد جي گلزار جي دنيا نظر آئي.

ڪيئن گلشن فردوس جي منظر تي مري سا
جنهن چشم کي رخسار جي دنيا نظر آئي.

اوڏانهن سڀني ڊوڙ ڪئي، جيڏهون هن جي
پاڙيب جي دنيا نظر آئي.

سچ پچ ته انهيءَ عشق کي آعشق نه سڏبو
جنهن عشق ۾ وهنوار جي دنيا نظر آئي.

تخليق جهان ڏي مون ڏٺو جو به توجه
مدھوش رڳو پيار جي دنيا نظر آئي.

گل حسن ”شاد“

نالو:- گل حسن گویانگ .
 ادبي نالو:- گل حسن شاد .
 جنم جي تاريخ:- سن:- ۱ جنوري ۱۹۳۳ع .
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ کرم خان گویانگ تعلقو ميرو
 خان ضلع لاڙڪاڻو .
 تعليم:- ميٽرڪ ۽ اديب فاضل .
 ڌنڌو :- رٽائرڊ استاد ۽ هيٺي حڪمت .
 موجوده رهائش:- شهر قنبر علي خان ضلع لاڙڪاڻو .
 شاعري جي شروعات:- ۱۹۴۶ع کان .
 اصنافِ سخن :- هر صنف تي طبع آزمائي ڪيل اٿس .
 پسنديدہ صنف:- گيت ۽ غزل .
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. تحفہ عشق ۲. شان پنجتن
 ۳. ڪوثر جا ڍڪ .
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- انهن ڪتابن کان علاوه
 سنڌ جي مڙني رسالن ۽ اخبارن ۾ ڪلام ڇپجندو رهيس
 ٿو .

اڻ ڇپيل مواد:- ديوان شاد ۽ ٻيو گهڻو ڪجهه .
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه :- شاد صاحب سولي سنڌي ۽
 عوامي لهجي ۾ لکڻ جي ڪري سنڌ جو عوامي شاعر
 سڏجي ٿو . سنڌ جي تقريباً هر ڳاڻڻي کيس ڳايو آهي .
 حمد ، نعت ، منقبت ، حب الوطني ، عاشقانه ، عارفانه ۽
 ناصحانه ڪلام تي مشتمل سندس پنجهتر ڪيسٽون
 رڪارڊ ٿي چڪيون آهن . کيس نه صرف سنڌ جو ٻچو
 ٻچو پر ايران ، اردن ، دبئي ، سعودي عرب ۽ ڊيگر
 ملڪن ۾ جتي جتي سنڌي رهن ٿا سڃاڻن ٿا . ٽي وي
 پروگرام ۾ حصو وٺي چڪو آهي . ريڊيو پاڪستان
 خيرپور ۽ حيدرآباد تان سندس ڪلام نشر ٿيندو رهي ٿو .

جهيڙو

جيئن اڄ جو ڪري انسان ٿو انسان سان جهيڙو،
ائين ناهي ڪندو حيوان پي حيوان سان جهيڙو.

لڳو آهي پيو هڪ خان جو ٻئي خان سان جهيڙو،
ڪٽڻ وارو ڪٽي ٿو پر وڏي نقصان سان جهيڙو.

هتي آ، هر بشر آيو گهڙي پل جو مسافر ٿي،
نهي هرگز نٿو مهمان جو مهمان سان جهيڙو.

ٻين جهيڙن فسادن مان نه آهي فائدو هرگز،
ڪجي جهيڙو ته پو بيهي ڪجي شيطان سان جهيڙو.

گهڻا ماڻهو قسم ڪوڙا کڻن ٿا، لوپ لالچ تي،
نه سوچن ٿا اهي ڪن ٿا، اهو ايمان سان جهيڙو.

سُيون پي ٿا هڻن، گوريون ڏئي، آرام پيا ڪن ٿا،
حڪيمن پي شروع ڪيو آ، طب يونان سان جهيڙو.

خدا جي ۽ محمد جي هلڻون ٿا جي نه حڪمن تي،
حقيقت ۾ سڌو سنئون آ، اهو قرآن سان جهيڙو.

نشانبر نور کان نهڪر، بشر جي بحث تي بيهي،
ڪري اڄ جو مسلمان ٿو، نبي جي شان سان جهيڙو.

چوڻ ٿو تون ”هلي ٿو پنهنجي ليکي هي جهان سارو“
نه ڪر مغرور منڪر مالڪ-منان سان جهيڙو.

گهري ٿو گل حسن گويانگ هي دمر دمر دعا دل ۾،
ٿئي ڪنهن ملڪ جو شل ڪين پاڪستان سان جهيڙو.

نوٽ:- مالڪ ۽ منان جي وچ ۾ آيل زير اضافت زائد
پيل آهي- جا جائز آهي.

”منان جي مالڪ“ نه سمجهڻ کپي. ”شاد“.

اڄ سوچجي

وقت جي رفتار، تي اڄ سوچجي،
سوڀ تي ۽ هار، تي اڄ سوچجي.

اهنج تي، آزار تي، اڄ سوچجي،
ڏاڍ تي، ڏهڪار تي، اڄ سوچجي.

سال تي سوچڻ، درست آهي مڱي
ماه، هفتي، وار تي، اڄ سوچجي.

يار خود اغيار ٿو بڻجي پوي،
يار ۽ اغيار تي، اڄ سوچجي.

خون هڪ ٻئي جو وهايون ٿا پيا،
هن غلط ڪردار تي اڄ سوچجي.

جيڪي ڌرتي جي محبت جا مريض،
اهڙي هر بيمار تي اڄ سوچجي.

علم آهي پر عمل جي ڪوٽ آ،
علم تي افڪار تي اڄ سوچجي.

جنهن کي سردي ۾ وٺي ٿي ٽڙڪڻي،
تنهن اڳهاڙي ٻار تي اڄ سوچجي.

گوءِ جو ليکي تي ٿيندو فيصلو،
پر الا توهان تي اڄ سوچجي.

وزن ۽ قافيون جنهن ۾ آ ته پو،
”شاد“ ان اشعار تي اڄ سوچجي.

”ڳاله ڪر“

مالڪ جي مهربان جي نگهبان جي ڳاله ڪر،
هن جي ڪرم جي قرب جي احسان جي ڳاله ڪر.

شاه زمان، شارح فرقان جي ڳالهه ڪر،
نور-مبين، رحمت يزدان جي ڳالهه ڪر.

مولا علي جي جذبه-ايمان جي ڳالهه ڪر،
خيبر شڪن جي جوش جي جولان جي ڳالهه ڪر.

ڪرب و بلا جي، همت-مردان جي ڳالهه ڪر،
ابن-علي جي، عامل-قرآن جي ڳالهه ڪر.

حرق ڏي آيو، موت جي مهمان جي ڳالهه ڪر،
عابد اسير، شام-غريبان جي ڳالهه ڪر.

رخسارن جي نه زلف-پريشان جي ڳالهه ڪر،
”مون سان ڪرين ته عظمت - انسان جي ڳالهه ڪر“.

زاهد زاهدن سان ڀلي ذڪر ڪر مگر،
مون رند ساڻ محفل-رندان جي ڳالهه ڪر.

پين جي ڪرين تو عيب ڪشائي نه ڪرائين،
ڪرڻي اٿئي ته پانهنجي عصيان جي ڳالهه ڪر.

آڻي جو ”شاد“ قوم جي قسمت ۾ انقلاب،
اهڙي سخن جي، اهڙي سخندان جي ڳالهه ڪر.

مراد علي نور

نالو :- مراد علي ولد صادق علي قريشي
 ادبي نالو :- مراد علي نور
 جنم جي تاريخ :- ۱ فبروري ۱۹۳۳ع
 جنم جو هنڌ :- ڳڙهي خيرو ضلع جيڪب آباد.
 تعليم :- ايم - اي، ايل ايل بي.
 ڌنڌو :- اسسٽنٽ ضلع ڪائونسل جيڪب آباد.
 موجوده رهائش :- وٽرني اسپتال جيڪب آباد.
 ادبي حيثيت :- جنرل سيڪريٽري بزم ادب جيڪب
 آباد ۽ بزم سخن جيڪب آباد، سيڪريٽري مشاعره
 ڪاميٽي سنڌ هارس ۽ ڪيپٽل شو جيڪب آباد.
 شاعري جي شروعات :- گهريلو ماحول مذهبي هئڻ ۽
 والد صاحب مرحوم صوفي قادري سلسلي جو هئڻ
 ڪري وڻن نعتيه ۽ حمديه ۽ منقبتن محفلون ٿينديون
 هيون، جن ۾ شرڪت ڪرڻ ڪري سندس اندر جي
 شاعر ڪي تحريڪ ملي ۽ پنهنجي احساسات جو
 اظهار شعر جي صورت ۾ ڪرڻ لڳو. اهو سلسلو اڄ
 تائين جاري آهي.
 اصناف سخن :- حمد، نعت، سلام، قصيده،
 غزل، قطعات، رباعي ۽ نظم.
 پسنديدہ صنف :- حمد، نعت، غزل، سلام وغيره.
 اساتذہ :- مرحوم عبدالڪريم گدائي، جناب
 ارشاد احمد شڪيب ۽ هر سٺو شاعر.
 ڇپيل ڪتاب :- ڪوبه نه.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- نئين زندگي، نوا
 سنڌ (اخبار) جيڪب آباد، روزانه ”ديانت“ سکر،
 روزانه ”سارنگ“ جيڪب آباد، صفدر ڪنڌ
 ڪوٽ، سنڌ سجاڳ جيڪب آباد ۽ مجله سنڌ

هارس ۽ ڪيٽل شو جيڪب آباد.
اڻ ڇپيل مواد:- اٽڪل ٽن ڪتابن جو مواد (اردو
سنڌي ۾).

قابل ذڪر ڪجهه ٻيو:- نور صاحب هڪ سنو شاعر
هئڻ سان گڏ سنو انسان پڻ آهي. سنڌ هارس ۽
ڪيٽل شو جيڪب آباد جو ڪل سنڌ، سنڌي مشاعرو
ڪاميابيءَ سان منعقد ڪرڻ ۾ سندس خدمتون
شامل هونديون آهن. پنهنجي ادبي تنظيم تحت
ادبي پروگرام منعقد ڪرڻ ۽ ٻين ادبي، سماجي ۽
مذهبي پروگرامن ۾ حصو وٺڻ نور صاحب جو شغل
آهي.

نعت

خلقي نه ها خدا، جي محمد جي ذات ۾
جوڙي ها پوءِ ڪڏهن به نه هن ڪائنات کي.
ناهيو خدا جو پيڪر خير الا نام کي
يڪجا ڪل انبياء جي ڪيائين صفات کي.
ان وقت کان به اڳ هيو نور محمدي
خلقيو نه هو، خدا اڃان موت و حيات کي
روز ازل جو سجدو فرشتن ڪيو هيو،
نور نبي کي هو، نڪي آدم جي ذات کي.
نور نبي مٿي آ موت و حيات کان،
سمجھي سگهي ٿو ڪير محمد جي ذات کي.
نوع بشر هو ڪفر جي تاريخين ۾ گر،
هن سيد البشر آ ڪيو ڏينهن رات کي.
ڪعبي جا بت ڪوئي به پڇي ٿي سگهيو مگر،
ٽوڙي ها ڪير قلب جي لات و منات کي.
قرآن آهي اسوه حسنه جو آئينو
ڏسڻو هجي حضور جي جيڪر صفات کي.
محتاج ٿئي نه ڪارل ۽ لينن جو ڪو ڪڏهين،
سمجھي وڃي جو دين نبي جي نڪات کي.
نعت نبي ۾ لطف ڪو اهڙو ملي ٿو ”نور“
پاسي رکي ڇڏيان ٿو مان قند و نبات کي.

غزل

اڪيون ڪٿي جو تون هڪڙي نظر، ڪري ٿو ڇڏين،
حتير ذري کي شمس و قمر، ڪري ٿو ڇڏين.

(۱)

جڏهن سهارو ٿو بخشين تون پنهنجي دامن جو،
ته منهنجا اشڪ تون لعل و گوهر، ڪري ٿو ڇڏين.

(۲)

طواف خلق خدائي ڪري، انهي دل جو،
تون جنهن ۾ جانِ جهان پنهنجو گهر، ڪري ٿو ڇڏين.

(۳)

شبِ فراق جو ڏکيو نه مرحلو ٿورهي،
تون پنهنجي ياد جڏهن هم سفر، ڪري ٿو ڇڏين.

(۴)

عدو ڏي مُر کي نهاريندو ڪر، نه محفل ۾
اجايو غير کي تون معتبر، ڪري ٿو ڇڏين.

(۵)

ڪٿي تون مست نگاهون، ٿورڙو مشڪي،
جهان - عشق کي زير و زير، ڪري ٿو ڇڏين.

(۶)

حصار ۾ نه اچين ٿو، جڏهين تصور جي،
ته منهنجي سوچ کي تون در بدر، ڪري ٿو ڇڏين.

(۷)

ملن ٿيون ان کي زماني جون عظمتون، يارب!
تون جنهن کي عارف خير البشر، ڪري ٿو ڇڏين.

(۸)

دني حضور نه آهي اگر، بوقت دعا،
دعاء خضر کي بي اثر، ڪري ٿو ڇڏين.

(۹)

رموزِ عشق جي سمجهائين، ”نور“ جهڙي کي،
تو بي هنر کي به اهل - هنر، ڪري ٿو ڇڏين.

مولا بخش مولائي

نالو:- مولا بخش ولد ڪوڙو خان جتوئي
 ادبي نالو :- مولا بخش مولائي
 جنم جي تاريخ - سنه :- ۲۱ مارچ ۱۹۳۳ع
 جنم جو هنڌ :- نبي بخش جتوئي عرف لوائي جتوئي
 تعلقه ۽ ضلع لاڙڪاڻو
 تعليم :- سنڌي ۽ اردو فائينل، اديب فاضل.
 ڌنڌو:- داروغو ايريجيشن کاتو.
 موجوده رهائش :- لاهوري محل لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت - باني صدر بزم مولائي لاڙڪاڻو.
 شاعري جي شروعات :- ۱۹۵۰ع کان.
 اصنافِ سخن :- شاعري جي هر صنف تي طبع آزمائي
 ڪيل.
 پسنديدہ صنف :- حمد، نعت، مرثيه، منقبت،
 قصيده، ابيات، قطعات ۽ غزل.
 اساتذہ :- حيدر بخش جتوئي، زوار احمد خان جتوئي
 سودائي، نواز علي نياز جعفري، سومرو عبدالفتاح
 عبدعالي.
 ڇپيل ڪتاب :- ڪوبہ نہ.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- ماهوار بادل، رهبر
 ڊائجيسٽ، نئين زندگي، پيغام، اظهار، اديون، اخبار
 تعليم، وينجھار، مھراڻ گرامي نمبر، ڪتاب: لاهوتي
 لڏي ويا، جھونگار، لاڙڪاڻو ساھ سڀاڻو، اخبارون:
 عبرت، هلال پاڪستان، آفتاب، انقلاب، پاڪستان
 وغيره.
 اڻ ڇپيل مواد :- قلمي صورت ۾ تمام گهڻو.
 قابل ذڪر ڪجهہ ٻيو :- جتوئي صاحب هڪ سٺي
 شاعر هئڻ سان گڏ هڪ مخلص انسان به آهي. هن جو

گهڻو لاڙو غزل ۽ مسدس ڏانهن رهيو آهي. حب الوطني سان معمور شاعري کان علاوه عوامي ۽ سياسي به ڪندو رهي ٿو. سندس نالي پويان آڪٽوبر ۱۹۷۹ع ۾ بزم مولاڻي جو بنياد وڌو ويو. هن بزم طرفان وڏي پئماني تي سنڌي اردو مشاعرو ٿي چڪو آهي.

غزل

سچ صدا پڻدا ڪجي

پنهنجي ماضيءَ سان تعلق بر ملا پڻدا ڪجي،
حال ۽ ماحول ڪوئي، خوشنما پڻدا ڪجي.

ابتدا بنياد اهڙي تي رکڻ گهرجي ته جيئن،
پنهنجي آئينديءَ جي سهڻي انتها پڻدا ڪجي.

رات ڪي ٿا ڏينهن چئون پو به سڌايون سچا،
ڪوڙ هرگز ڪم نه ايندو، سچ صدا پڻدا ڪجي.

ڏاڍجا ڏونگر ڏري اڄ پي پون ٿا دوستو،
عزم اهڙي جو اي ساڻي، ڪو اپاءُ پڻدا ڪجي.

ملڪ و ملت لئه سڄڻ تون جان به قربان ڪر،
سر ۽ ڏڙ جي لائي بازي رهنما پڻدا ڪجي.

آهه ۾ رک تون اثر جيئن آسمان لرزي پوي،
جيئن اچي ڌرتي ۾ جنبش، سا صدا پڻدا ڪجي.

معاشري جي هر برائي ختم جلدي ٿي وڃي،
منزل مقصود لئه ڪا ارتقا پڻدا ڪجي.

نيٺ ظالم ختم ٿيندو بس هميشه قوم مان،
وقت ويجهو آ اچي ويو، با وفا پڻدا ڪجي.

يار ”مولاڻي جتوئي“ گهر دعائون قوم لئه،
شل دعائن ساڻ ڪو مهدي هدا پڻدا ڪجي.

غزل

اهي اسان مان اسان انهن مان

اسان جا جودا، جوان لڙن ٿا، نه گولي ٻر ڪان ڪڏهن ڊڄن ٿا،
جي لال ريتي لهُو لنگن تي، اهي اسان مان اسان انهن مان.

اسان جا سُورهيہ دلير آهن، ننڍا وڏا سڀ شير آهن،
جوسودو ڪن ٿا سر سِر تي، اهي اسان مان اسان انهن مان.

اسان جو گلشن اباڻو آهي، اسان جو مالهي اڃاڻو آهي،
خزان جو حملو آجن گلن تي، اهي اسان مان اسان انهن مان.

خزان چمن کي وڻي وڪوڙي، بهار به پئي گلن کي توڙي،
ظلم ٿيو جن آبلبلن تي، اهي اسان مان اسان انهن مان.

اسان جي پين اسان جي مائن، اسان جي پيڻن ۾ روج راڙو،
سڄو ڏهاڙو روئن ٻچن تي، اهي اسان مان اسان انهن مان.

مصيبتن تي مصيبتون هن، قدم قدم تي سهويتون هن،
”جتوئي مولاڻي“ جن سندين تي، اهي اسان مان اسان انهن مان.

غزل

دورِ قُصُوتِ ۾

اميد آهي اڃان پي، خدا جي رحمت ۾،
ڪڏهن ته ايندو تغير به، دورِ ظلمت ۾.

نه حوصله تون ڪڏهن به هار يا دنيا ۾،
ڪمي نه آڻ ڪڏهن به تون پنهنجي عظمت ۾.

عظيم، عزم، همت رک تون جوان پنهنجي،
نه ٿي تون ويسلو هر گز جلال و هشت ۾.

خزان چمن کي جلائڻ جي لئه آهي دريئه پرا،
اڃان به اڻ اضافو تون پنهنجي محنت ۾.

بلند درجو ڏئي وڃ ڪو قوم و ملت کي،
سجاڳ ٿي نه حياتي گذار غفلت ۾.

سڪون و صبر سان طئه ڪر راه مقصد جي،
ويائي عقل متان ويهين دوست عجلت ۾.

هي رات کڻي آهي ڪندي سا ضرور ڪندي،
وري ڦٽندي، باڪ پنهنجي قسمت ۾.

خدا رسیده بزرگن جي صدقي بس ”مولاڻي“
ٿيو آ لوه منجهان سون ٿين جي صحبت ۾.

نذير احمد جروار

نالو:- نذير احمد جروار.
 ادبي نالو:- نذير احمد نذير جروار.
 جنم تاريخ سن:- ۲۲ دسمبر ۱۹۳۳ع.
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ گل محمد جروار تعلقو شهداد ڪوٽ.
 تعليم:- فارسي، عربي ۽ انگريزي.
 ڌنڌو:- حڪمت.
 موجوده رهائش:- شهداد ڪوٽ ضلع لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت:- اردو سنڌي ادبي سنگت سان وابستگي.
 شاعري جي شروعات:- (سن-واقعو):- عربي مدرسن ۾ تعليم دوران شعر و شاعريءَ جي محفلن ۾ شرڪت ڪرڻ جي. ڪري شاعريءَ جي شروعات ٿي.
 اصناف سخن:- نعت، غزل، نظم.
 پسنديدہ صنف:- غزل.
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. تاريخ شهداد ڪوٽ (مختلف رسالن ۽ اخبارن ۾ قسط وار).
 اڻ ڇپيل مواد:- ۱. بلوچ قبائل کا تاريخي پس منظر (اردو) ۲. بلوچستان تاريخ کي آئيني ۾ (اردو) ۳. ميزان (سنڌي).
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- جروار صاحب پنهنجي مامي مولانا عزيز الله جروار صاحب وٽان فارسي تعليم ۽ عربي تعليم مولانا غلام مصطفيٰ قاسمي صاحب وٽان حاصل ڪئي. ڪجهه وقت ميونسپل هاءِ اسڪول ٽنڊو الهيار ۾ تدريس جو ڪم ڪيائين. جنهن دوران حيدرآباد مان طبي تعليم حاصل ڪيائين. ۱۹۶۵ع

جي جنگ کان پوءِ اسڪول ڇڏي پنهنجي گھوٽ ۾
حڪمت ڪرڻ لڳو. ۱۹۷۱ع کان وٺي شهادت ڪوٽ ۾
اچي رهيو آهي.

حمد باري تعاليٰ

تو بڻائي جهان سارو تدبير سان،
آمنور ڪيو تنهن کي تنوير سان.

چنڊ تارا ڪٿيون ڪهڪشان آفتاب،
ٿا سجايل ڏسون ڪن تعمير سان.

ڏينهن راتيون هي گردش زمين آسمان،
ڄڻ ته آهن ٻڌل هڪڙي زنجير سان.

آن اڪيلو جهين جي ڪا صورت نه آ،
هي جهان ۾ جا شي آ، سا تصوير سان.

تون جو چاهين پوي ٿي انهي دم اهو،
هت ٻڌل آه هر چيز تقدير سان.

ڪوبه تخليق پنهنجي کي پيئي ڏسي،
قدرتي انب سان نخل انجير سان.

جهنگ جي وڻ ۽ ٻوٽن منجهان فائدا،
هر پتي کي ڀريو تو آ تاثير سان.

جي مرض پي ڏنو ٿي دوا پي ڏني،
تون ڇڏائين ٿو امراض اڪسير سان.

تنهن جا دشمن فنا ٿا ٿين خود بخود،
تو نه ماريو ڪو تلوار يا تير سان.

هر ڪهين کي ڏني مختلف ذات تو.
ڪو نوازيو ٿي تحرير تقرير سان.

گهرج توکي نه آهي ڪهين چيز جي،
ڪو غرض يا ڪم غايت نه تشهير سان.

آهين خالق ۽ مالڪ رؤف ورحيم،
ذات آ متصف تنهن جي تپهير سان.

انبيا اوليا سڀ پلا را هئا،
پر محمد مڪئي شان و توقير سان.

جن و انسان جي رهبري واسطي،
مرڪليو آ تو قرآن تفسير سان.

ڪوبه سائين سوا تنهن جي ساڻي نه آ،
تون معاون مددگار دل گير سان.

رحم تنهن جي جو، طالب هي ناقص ”نذير“
آ سڄو سارو ڀرپور تقصير سان.

(به حضور سرور ڪائنات صلي الله عليه وسلم)

ساري جڳ لئه نور مبين آن. عالي شان رسول امين آن.
تون ئي رهبر دين متين آن. فخر سما ۽ فخر زمين آن.
همسرتنهن جو نه سرور عالم! صلي الله عليه وسلم.

روشن تو هي جهان ڪيو آ. مقصد زيبست بيان ڪيو آ.
باطل و هم و گمان ڪيو آ. مخفي راز عيان ڪيو آ.
دنيا جا اي تير اعظم. صلي الله عليه وسلم.

رحمت تو وٽ برڪت تو وٽ. دين جي بيشڪ دولت تو وٽ.
عزت تو وٽ عظمت تو وٽ. جيڪو چاهي ته جنت تو وٽ.
دل جي زخم جو آهين مرهم. صلي الله عليه وسلم.

نُور مَنُورَ عَدَلِ جو پيڪر .
 سارا تو کان هيچ سي رهبر .
 ڪوئي ناهي تنهنجو همسر .
 آهين بعد خدا جي بهتر .
 ناهي تنهن جو ڪوئي همدم .
 صلي الله عليه وسلم .

خالق جو آن خاص پيارو
 جانب آهين جيءَ جيارو .
 ساري جڳ کان شان نيارو .
 عظمت وارو عزت وارو .
 تو تان صدقي دنيا دم دم ،
 صلي الله عليه وسلم

مرسل پي سڀ تنهن جا طالب .
 تون آن خاص خدا جو نائب .
 بيشڪ تو آن سڀ تي غالب .
 تنهن جا دوست دلارا جانب .
 سڀني جو آن مير مڪرم .
 صلي الله عليه وسلم .

دنيا جي هي ساري هلچل .
 رحمت جو تون آهين بادل .
 تنهن جي اُمت عيسيٰ آدم .
 صلي الله عليه وسلم .
 تنهن جي صدقي آهي مرسل .
 برسن سان سڀ ڀرجن جل ٿل .

اُمت تنهن جي خير اُمر آ .
 بيشڪ تو وٽ جودو ڪرم آ .
 تون ئي نذير جي حال جو محرم .
 صلي الله عليه وسلم .
 عرش به تنهن جي زير قدم آ .
 سڀني جو ويو رنج والم آ .

عبدالخالق ”راز“

نالو:- عبدالخالق ولد محمد حسن مسڪين سومرو.
 ادبي نالو:- عبدالخالق راز سومرو.
 جنم تاريخ:- ۱ جولاءِ ۱۹۳۴ع.
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ حاجي خان ڪلهوڙو تعلقو ڪلهوڙو خانپور
 (ضلع شڪارپور).
 تعليم:- پي ايڇ ڊي، بي، ايڊ.
 ڌنڌو:- سيڪنڊري ٽيچر گورنمينٽ هاءِ اسڪول خان پور
 شڪارپور.
 موجوده رهائش:- ڳوٺ حاجي خان ڪلهوڙو.
 ادبي حيثيت:- شاھ عبداللطيف ادبي سنگت جو
 باني، سنڌي ليکڪ يادگار ڪاميٽي شڪارپور جو صدر.
 شاعري جي شروعات:- (سن-واقعو):- سنہ ۱۹۵۱ع
 کان باقائده ادبي سلسلي جو آغاز ڪيائين. ان کان اول
 سن ۱۹۴۹ع دوران سنڌي ستين ڪتاب ۾ هڪ نظم
 جي تفريق ۽ تقطيع سندس والد بزرگوار کيس اهڙي
 نموني ڪرڻ سيکاري جو شاعري ڪرڻ شروع ڪري
 ڏنائين.
 اصناف سخن:- غزل، وائي، مسدس، مخمس،
 رباعيات، قطعات، ابيات وغيره.
 پسنديدہ صنف:- غزل ۽ نظم.
 اساتذہ:- والد بزرگوار جناب محمد حسن مسڪين
 سومرو.
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. شڪارپور صدين کان (ترتيب) ۲.
 سوانح قاضي علي اڪبر.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- درازي (مقدمو). کان
 علاوه روزانه الوحيد، روزانه مهراڻ، روزانه نئين سنڌ،
 ماهوار تقاضا (سکر) فردوس (هالا). نئين زندگي

(ڪراچي) ۾ مختلف مواد ڇپجندو رهيو آهي. ان ڇپيل مواد:- پي ايڇ ڊي ٿيسز، ڪليات مير علي نواز، سنڌ جا گورنر، سنڌ جا ڳوٺاڻا هنر، سنڌي گرامر، سيرت النبي، وحدت جا وڻجارا، بکر جي تاريخي حيثيت، تصوف جي علمي تحريڪ (سن ۱۵۰ھ کان سن ۱۵۰۰ھ تائين)، دارالعلوم ديوبند، ديوان راز، ابيات - راز ۽ شڪارپور جي تاريخ. قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- راز صاحب شاعر کان علاوه هڪ سئو نشر نويس پڻ آهي. ڪهاڻي، افسانو ۽ مضمون، نثر ۾ سندس پسنديده موضوع آهن. انهن کان علاوه فيچرس، سوانح حيات، تاريخ، فلسفو، مذهب، سماجيات، تعليم، ثقافت ۽ تهذيب جي موضوعن تي پڻ طبع آزمائي ڪري چڪو آهي.

”نورالهدى پيدا ٿيو“

مصطفيٰ مرسل منو خيرالوري پيدا ٿيو،
مالڪ هر دوسري، نورالهدى پيدا ٿيو.

ڄام ڄائي ڪوٽ ڪسري جا ٽٽا لات و عزا،
لاڳمان معجز نما، نور خدا پيدا ٿيو.

عالم ناپيد کان جنهن جو هيو مظهر اول،
۽ هو الآخر سندو دست قضا پيدا ٿيو.

شان محبوبى ڏسي شجرو حجر سجدو ڏنو،
بادشاهه، ڪشور، ارض و سما پيدا ٿيو.

غيب کان آواز آيو، مرجبا صد مرجبا،
سورة ياسين يا شمس و ضحيٰ پيدا ٿيو.

صاحب لولاڪ اڄ تشریف فرما آ ٿيو،
مالڪ ڪون و مڪان، بلغ العليٰ پيدا ٿيو.

بي سهارن جو سهارو، بيڪسن جو ڀرجهلو،
رحمت عالم شفا، جو دوسخا پيدا ٿيو.

اي گنهگارو نه گهپرايو، چيو هاتف ائين،
صاحب-ثقلين، قدرت كل كفلي پيدا ٿيو.

تاج اودائي ڌري ڪونين جو مالڪ ٿيو،
خود خدا لئه ورد افضل صلي علي پيدا ٿيو.

روز محشر جي ضمانت جنهن ملي ولسوف جي،
سرور-عالم امام الاٽيبا پيدا ٿيو.

هر دل - مضطر سندو آئت ٿيو عربي منو،
روح جي تسكين لئه حمد و ثنا پيدا ٿيو.

آخرت جي آه بخشش خود شفيق المذنبين،
”راز“ مون لئه شافع-روز- جزا پيدا ٿيو.

”مجاهد جو شان“

رتبهء مومن عيان ا جذبہء ايشار سان،
غلبہء اسلام قائلر آ سندء سھڪار سان.

گونج تنهنجي آ فضا ۾ ڪلمء توحيد جي،
ڪفر تي غالب قدم تنهنجو ڏنر للڪار سان.

نعرہ-الله اڪبر آ. وجاء الحق جي ندا،
سر خرو آ قطرہء-خون - وفا هر وار سان.

تون امير - ڪاروان، تون پاسبان ديرو حرم،
زندگي مانوس تنهنجي آ رهي تلوار سان.

هي جھاد-خير تنهنجو، تون سپاهي دين جو،
زيرپا قيصر و ڪسري تو ڪيا يلغار سان.

شھرہء-آفاق تنهنجي تربيت تهذيب جي،
ٿي عيان اخوت سندء ايمان جي اقدار سان.

تو ڏنو درس- وفا هڪ قوم مسلم ذات جو،
لا تفرقو جو عمل پيو ست هو ڪردار سان.

فرق عربي جو نه عجمي جو رهيو اسلام ۾،
تو نباھي آ وفا پنهنجي درو ديوار سان.

حق ائين آھي ته ڪولي ورق ڏس تاريخ جا،
جنگ جاري تو رکي هر دور ۾ پر مار سان.

هي نصيحت ”راز“ آ ڪنهن کي، ڪري جيڪو عمل،
آھ ھلڻو نيٺ توکي وقت جي رفتار سان.

نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو

محبت جي عبادت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو.
وفا جي هن ديانت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو

ڪٿي يڪدم قسم وٺس سندءِ الفت جواي جاني!
سچائي ۽ صداقت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو.

عمر ساري ڪئي مون وقف تنهنجي خاص خدمت ۾،
مگر اهڙي سعادت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو.

فراق- غم سهي دلبر، ٿيس لاچار ۽ بيوس،
جفائڻ جي عنايت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو.

ڪيو مون عشق جو سودو، وٺي دامن محبت جي،
محبت جي رفاقت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو.

ھزارين سور صدمو عشق جي هن راھ ۾ آيا،
مگر رستي رياضت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو.

عقيدو عشق جو ايمان جي چڻ جستجو سمجھم،
حقيقت جي امانت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو.

ٿيا جي ”راز“ مون وانگر ڪروڙين ڪوڏ مان ديوانا،
فقر جي هن علامت کي نہ تو سمجھو نہ مون سمجھو.

جمال الدين جوڳي

نالو :- جمال الدين ولد تاج محمد جمالي.
ادبي نالو :- جمال الدين جوڳي.
جنم جي تاريخ - سن :- ۱۲ مارچ ۱۹۳۵ع.
جنم جو هنڌ :- ڳوٺ ٻيڙ تعلقو ڳڙهي خيرو ضلع
جيڪب آباد.
تعليم :- مئٽرڪ.
ڏندو :- سنڌ گورنمينٽ پريس خيرپور ۾ جنرل
فورمئن.
موجوده رهائش :- ڳوٺ جني تعلقو شڪارپور
شاعري جي شروعات :- سن ۱۹۶۵ع کان
اصناف سخن :- غزل، قطعات، نعت وغيره.
پسنديده صنف :- غزل ۽ قطعات.
اساتذہ :- اميد خيرپوري.
رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- سنڌ جي هر رسالي ۾.
اڻ ڇپيل مواد :- ڪتاب ”جوڳي جي جهونگار“.
قابل ذڪر ٻيو ڪجهه :- جوڳي صاحب سنڌ جو مشهور
شاعر آهي. هن سائين جيتوڻيڪ ٿورو لکيو آهي پر
سنو لکيو آهي. سن ۱۹۵۶ع ۾ پريس جو ڪم.
پاڪستان پرنٽنگ پريس شڪارپور ۾ استاد مرحوم
محمد يوسف جوڻيجو جي زير نگراني سڪيو. سن
۱۹۵۹ع کان سنڌ گورنمينٽ پريس خيرپور ميرس ۾
ملازم آهي. سن ۱۹۷۹ع کان سنڌ جو نامور استاد
شاعر جناب اميد خيرپوري جي نظر هيٺ پڪي پختي
شاعري ڪندو رهي ٿو.

غزل

وعدو ڪجي ته پنهنجي وعدي کي پاڙجي،
ناحق نه موم دل ڪو سورن ۾ ساڙجي.

ڪوئي تي پاڻ ڇاڙهي، ڏاکڻ ڪڍي نه ڇڏ،
اڻ ڄاڻ کي ڏٺا ڏٺي، وڻ تي نه ڇاڙه جي.

پنهنجي به يار دلڙي قربان ڪر ڪٿي
بي جي رڳو نه دل کي واڙي ۾ واڙجي.

بخمل ڏسي بدن تي، هي ڀروسو ڪري،
مسڪين جي پراڻي، لوئي نه ڦاڙجي.

واپار دل جو دلبر، ڪنهن کي نه جو وڻي،
پوءِ ڪنهن غريب جي دل، هر هر نه تاڙجي.

جوڳي ته يار هر دم تنهنجو غلام آ،
پنهنجي غلام سان ڪو، چوپاڙ پاڙ جي.

○

۱ قطع

وقت ڪيڏو تيز ٿو ڏکندو وڃي،
وقت جا ويهي هتي ڏاکا نه ڳڻ.
وقت ڏس هل وقت جي رفتار سان،
راهه ۾ راهي رڳو جهاڪا نه ڳڻ.

۲ قطع

اڃان روج راڙا ٻڌڻ ۾ اچن ٿا،
اهي خون ڌاڙا ٻڌڻ ۾ اچن ٿا،
ڪري ڳالهه ڪو پي نه انصاف جي ٿو،
رڳو ٻول ٻاڙا ٻڌڻ ۾ اچن ٿا.

فراق صوفي

نالو :- سيد نادر علي شاھ.
 ادبي نالو :- فراق صوفي.
 جنم جي تاريخ :- ۱۵.۱۰.۱۹۳۵ع.
 جنم جو هنڌ :- درپيلو (ڀيرو) تعلقه ڪنڊيارو.
 تعليم :- ■ درجا سنڌي، ڪجهه اردو لکڻ پڙهڻ.
 ڌنڌو :- سرڪاري ملازمت (هائڊرو پاورٽمنٽ).
 موجوده رهائش :- شهر دوتڙ ضلع نواب شاھ.
 ادبي حيثيت :- شاعري ۽ صحافت.
 شاعري جي شروعات (سنه - واقعو) :- ۱۹۷۰ع.
 شاعرن ۽ اديبن کان متاثر ٿي، گهڻين شاعرن سان ملاقاتيون ڪيائين. جن مان جناب مرحوم نوائي لاڙڪاڻو، رئيس ضياءُ الدين ”ضياءُ“، مرحوم ”خادم“ لاڙڪاڻو، عبدالڪريم گدائي ۽ ٻين کان متاثر ٿي شاعري اختيار ڪيائين.
 سخن :- غزل ۽ ڪافي.
 پسنديدہ صنف :- ڪافي.
 اساتذہ :- مرحوم حافظ محمد ”احسن“ چنه، محترم ”نسترن“ ناٿن شاھي، منصور ويرائيگي، مرحوم ڊاڪٽر محمد ابراهيم ”خليل“.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- ماهوار نئين زندگي، پيغام ڪراچي، ماهوار رهبر حيدرآباد، سرهاڻ شڪارپور، هفت روزہ عوامي عدالت ڪراچي، چانڊڪا لاڙڪاڻو، سرت ڪراچي، گل ڦل ڄامشورو، هفتيوار ويجهار ۽ روزانه هفتيوار سنڌي اخبارون.
 اڻ ڇپيل مواد :- جهجهي انداز ۾ لکيل اٽس. مگر ترتيب وار ڪتاب ڪونهي.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه :- فراق صاحب گهٽ تعليم يافتہ

هئڻ جي باوجود هڪ سنو شاعر آهي. کيس اسلامي مضمون لکڻ جو ننڍپڻ کان شوق رهيو آهي. مگر نهايت افسوس آهي جو انهن کي ڇپڻ وارا ادارا سنڌ ۾ ته اڳرين تي ڳڻڻ جوڳا به ڪونهن. حقيقت ۾ سنڌ ”باب الاسلام“ ته آهي، مگر اسلامي ادب جي گهڻي ڪوٽ آهي. الله تعاليٰ اهڙا ڪي مرد مجاهد پيدا ڪري جو اسلامي علم و ادب کي ترقي وٺرائن.

ڪاروان منهنجو!

نرالو ۽ الڳ بالڪل آ انداز فغان منهنجو،
جدا ڪيڏو نه دنيا کان ٿيو دردِ نهان منهنجو.

لڪايو مون تبسم سان ڏڪن ۽ ڏاکڻن کي آ،
ائين ئي زندگي جو ٿو هلي بس ڪاروان منهنجو.

رڳن جو خون پهتو ڪين منهنجي راز دل تائين،
پلاسجهي سگهي ڪهڙي طرح پوءِ رازدان منهنجو.

خودي جو راز ڪهڙو آهي، ڇا کي بيخودي چئجي؟
خودي جو ڳجهه نهان يا بيخودي سرنهان منهنجو.

اڃا ڪڪڙا گڏي مون ڪين ٺاهيو آهه آڪيرو،
تڪين ٿي ڪوهه اي بجلي اڏورو آشيان منهنجو.

”فراق“ يار ۾ هر دم ڪريان آهه و فغان وينو،
چمن وارن کي وڻو آهه شايد امتحان منهنجو.

”انسان“

درد جو درمان ڇا هي؟
سور جو سامان ڇا هي؟

جنهن نه ڪئي انساني عزت!
سو ڇا انسان ڇا هي؟

زندگي تي ڀروسو ڇا؟
موت جو سامان ڇا هي؟

عادتون انسان بدليون،
ان اڳيان شيطان ڇا هي؟

شر پسندي ”فراق“ توي،
اڄ جو پي انسان ڇا هي!!

انسان اهڙا مڙا ڪر

الاهي تون انسان اهڙا عطا ڪر،

ديانت، شرافت، محبت جا پيڪر،
صداقت، عظمت، شجاعت جا پيڪر،
الاهي تون انسان اهڙا عطا ڪر.

عجب عادتن خصلتن ۾ زياده،
سڀاڻها ۽ سادا نيازن ۾ زياده،
الاهي تون انسان اهڙا عطا ڪر.

نگاهون هجن پاڪ حرص وهوس کان،
دلين جا چمن پاڪ پي خارو خس کان،
الاهي تون انسان اهڙا عطا ڪر.

نه منصب جي لالچ نه زر جو اثر بس،
هجي تنهنجي رحمت تي جن جي نظر بس،
الاهي تون انسان اهڙا عطا ڪر.

خود آگاهه، بيپاڪ، بيدار انسان،
غريبن ڀتين جا غمخوار انسان،
الاهي تون انسان اهڙا عطا ڪر.

نه تن جي محبت نه ڌن جي محبت،
هجي ”فراق“ دل ۾، وطن جي محبت،
الاهي تون انسان اهڙا عطا ڪر.

حافظ سنڌي

نالو :- نثار احمد منگي.
ادبي نالو :- حافظ سنڌي.
جنم جي تاريخ :- ۱۹۳۷ع.
جنم جو هنڌ :- شڪارپور
تعليم :- ايم اي عربي گولڊ ميڊلسٽ. مولوي فاضل
عربي.

ڌنڌو :- تدريس ۽ تبليغ.
موجوده رهائش :- شڪارپور.
ادبي حيثيت :- شاعر.
شاعري جي شروعات :- ننڍپڻ کان.
اصناف سخن :- حمد، نعت، اصلاحي شاعري.
پسنديده صنف :- حمد، مناجات.
اساتذہ :- ڪتابن جي ذريعي.
ڇپيل ڪتاب :- گهڻو مواد اڻ ڇپيل.
رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- دعوت، آئينو، شاگرد،
وينجھار.

اڻ ڇپيل مواد :- ٻه پياض تيار آهن.
قابل ذڪر ڪجهه ٻيو :- حافظ سنڌي صاحب اتر سنڌ
جو مشهور شاعر آهي. سنڌي، اردو، عربي ۽ فارسي
ٻولين ۾ طبع آزمائي ڪئي اٿس. فقير منش انسان
آهي، انهي ڪري گمنامي جي زندگي گذارڻ کي پسند
ڪري ٿو. سندس شاعري عوامي نوعيت جي آهي.

الله

هر گاهه چئو صبح چئو شام چئو الله،
آورد عجب خاص چئو عام چئو الله.

قوت تي ملي قلب کي الله: هي نالي سان،
سرِ دار چئو زير ۽ بربار چئو الله.

حاصل ٿي ٿئي نفس کي لذت ۽ خوشي ڏاڍي،
صد بار چئو زور سان هر گام چئو الله.

ماڪي کان مٿي نام منور رب جواز حد آ،
با شوق چئو بهر وفا تام چئو الله.

ڏک اهنج، مصيبت جي دوا دارون فقط هڪ آ،
دوران خوشي، رنج ۽ آلام چئو الله.

همه با خلاص اُنهي کي ئي پڪاريندا،
اڌ رات سحر ويل بي هنگام چئو الله.

الله جي نالي سان ڏرن ڏيل ٿا ڏهڪار،
پيل جا ته مچي ڏور ۽ ڌڙام چئو الله.

تائير عجب ڌڌڪا ڪري قلب ته ڪافر جو،
ٿي ڪوٽ وڃن لسره براندام چئو الله.

حافظ ته اهو نسخو مجرب ٿي ڪري ڏس تون،
ڏس ڪيئن جفا ڪار ٿئي رام چئو الله.

پاڪستان جو ٺهيو؟

هي پاڪستان سوغات خداوندي ۽ وڌ نعمت
وڏي قرباني محنت بعد ٿي حاصل اها فرحت

لکين معصوم جانيون ٿيون انهي جي راهه ۾ قربان
تڏهن آسان ٿي منزل ۽ آزادي ملي راحت

ٿيو مجبور ڇو مسلم؟ نئين تعميري خطي لاءِ
اڄوڪو نوجوان ڄاڻي نٿو هر گز سبب صورت

ڪنن مان ڪڍ ڪپهه پويا ٻڌي انصاف پو تون ڪر
هيو ڪنٽرول سارو هٿ ته مهتي جو بهر حالت

سول سروس، سياست ۾ تجارت ۾ فقط مهتو
برائي نام مسلم هو مگر چاڪر مها ڀارت

وڏن عهدن تي فائز ٿيا وڏا سينيون مهاراجا
پٽيوالو ۽ ڊڪ منشي، مسلمان جي اها وقعت

حقارت سان سڏيندا ها مسلمانن کي او مثلاً
مُصليٰ توپ اجرڪ سان هٽي تن کي وڏي نفرت

وڏا ويرِي هي وشنو قوم مسلم جا ازل کان ها
ڇمارن کان ڏسن وڏا پيا مسلمان کي، ڪرين جي پٽ

گهڙو لوٽي، ڪٽورو تاس، باسٽ سپ جدا جن جا
پيارن ٻنڪ ۾ مسلم کي ڪري اونڌو بصدِ نوڙت

لڳي جي هٿ وڃي مسلم ڳلاس ۽ روتي تيوڻ کي
پڇي اڇلي ڇڏيندا ها، ٿي کاڌي جي مٿن حرمت

وڏي واڪي مساجد ۾ اذان تڪبير تي سختي
سوين در سجدن جا بند تالن تي چڙهي رنگت

اگهيلا اڳڙيون به ٻارن جون ٽپائن مسجدن ۾ پيا
خدا ڄاڻي اهو منظر ڏٺو اڪين بلا شهنشاهه

لنگهڻ مُشڪل هو مهتي جي محلي مان مسلمان لاءِ
بڪثرت جت هيا مهتا اتان گذرڻ وڏي جرئت

مسلمانن جا وڏا ويرِي ڪُتن سان پيار ڪندا ها
تان موٽي پوي تن ۾ اسان جو روح ۽ رنگت

نه مارن جيٽ ۽ جتتر چون هي پاپُ نا حق آ
مگر مسلم جو رت هارن ٿئي تن کي نه پوءِ دهشت

وڏي اٽڪل سان قرضي سپ ڪيا مهتي وڏيرا هت
لکن پيا ڏيڍ ٺولي جو هيو جاهل وڏيرو جت

هي وڪڻي ڍال ڇولا ۽ رهان ڀاڙ ٻڻيا سڀنيون
۽ چوسِي رت مسلمان جو ڪيائون ڏيرَ ڌنِ دولت

تجارت وڻج ۾ سُودي طريقي کي ڪيون رائج!
ڪڍي ڏيوالو مسلم جو بڻايو نالاش بي حرڪت

ڪري سازش مسلمان کي نشي جو اتي لائون
نتيجو جنهن جو آ مسلم اڃان سوڌو ڪٽل قسمت

اهي ها مختصر اسباب مسلم جوائشي ٻين
ٻڌي ايڪي سان آ مولا ڏني تن کي وڏي نصرت

ٿيو آ سنڌ ۽ سنڌين کي شرف حاصل جو سڀ کان اڳ
ڪيون تسليم پاڪستان دل سان خوب باعزت

خدا جا لک ٿيا ٿورا بڻيو مسلم ته ليڊر پي
۽ افسر پي ۽ فائز آ وڏن عهدن تي با شوڪت

وزارت پي ڄمي جوتو مسلمانن جو هٿڙي ٿي
جي ناشاڪر اڃان ٿيندو متان ساڳي ملي ڏلت

خدا کان گهر دُعا ”حافظ“ بچائي مُلڪ پنهنجي کي
ٻلو ٿيڙي اڪيون پنهنجون تڪي ڪوئي نه بد طينت

عزم جوان مُرد مسلمان

باسمِ الله جي برڪت سان هزارين ڏيل ڌاريا مون،
مڱي مان مک ۽ ميڄالو ڪڍي ڪافر سمهاري مون.

سپر طاقت جي عظمت جو رڄايل ڍونگ ڏيري ٿيو،
زماني کي نرالا رنگ ۽ نقشا ڏيڪاري مون.

جنهن سوچيو مجاهد ٻم گولي سان اڏي ويندا،
بحولِ الله فضا ۾ تن جا تن پارا اڏاري مون.

ثمر سامان تي نازان جن چيو همسر اسان جو نا،
تهين جا قول ورديون سڀ ٿپڙ سارا اتاري مون.

نه در خمر آه کافر جو جو بيهي مومنن سامهون،
ٻڌي الله اکبر کي ڀڳا کيئي نهاريامون.

فقط للکار مومن سان ڀڳوڙا پيا وڃن ڀڄندا،
نه پنتي پيا ٽکن گيدي جڏهن پويان پکاريامون.

عزيمت جون نه ڀڄ ڳالهيون وڏا بڙ اشتراکي ٿي،
هڪل هڪ سان کڻائي هٿ ٻڌي پڪڙي بهاريامون.

نئين تاريخ کڻي تحرير افغاني مسلمانن،
ورق زرین شجاعت جا اوهان اڳيان نگاريامون.

سدا "حافظ" حمايت مسلمانن جي ڪندو رهندو،
قلم جي نوک خارا سان کڻي خناس ناريامون.

ڪجهه هوش ۽ اڄ تون

حيدر نبي جا ڪجهه هوش ۾ اڄ تون،
ازراه ڪرم ڪفر ۽ الحاد کان بچ تون.

هل راه رسول جي ڀلو پنهنجو ڳهرين تون،
پرواني جيان عشق نبي منجهه ته پڄ تون.

ڪر پيشوا ڪونين جي سرور کي سياڻا،
هر حال ۾ رک ان سان پڪو ربط ۽ تڄ تون.

مرسل جي قيادت ته اٿي نعمت عظميٰ،
ان مير مدينه جي ٿنا ڳاءِ ته ڳچ تون.

جي ٺڪتو محبت جو اچي سمجهه ۾ توکي،
هر گز نه ڪمائين پو ڪڏهن ڪوڙ ۽ ڪچ تون.

آ شرڪ رسالت ۾ رکڻ هي سان محبت،
مدني جي محبت جو سگهو ٻار ته مڃ تون.

حافظ تون اٿي ميٺ مڙئي رنگ ۽ رشتا،
عربي جي سڄي رنگ روايات ۾ رچ تون.

گل ٻرڙو

نالو :- گل حسن.
 ادبي نالو :- گل ٻرڙو.
 جنم جي تاريخ :- ۱ جنوري ۱۹۳۶ع.
 جنم جو هنڌ :- ڳوٺ بگو دڙو تعلقو شهداد ڪوٽ ضلع لاڙڪاڻو.
 تعليم :- ايم - اي.
 ڌنڌو :- پرنسپال گورنمينٽ مھراڻ ڪاليج مورو.
 موجوده رھائش :- قنبر علي خان ضلع لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت :- نامور شاعر.
 شاعري جي شروعات (سن- واقعو) :- بچپن کان
 مشاعرن جي محفلن ۾ شرڪت جي ڪري.
 اصنافِ سخن :- هر صنف تي طبع آزمائي ٿيل.
 پسنديدہ صنف :- غزل.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- سه ماھي مھراڻ، ماھوار
 نئين زندگي، پيغام ۽ ٻيا رسالا.
 اڻ ڇپيل مواد :- قلمي صورت ۾ بي حساب.
 قابلِ ذڪر ٻيو ڪجهه :- گل ٻرڙو صاحب هڪ
 قادرالڪلام شاعر آهي. پاڻ خوش خلق ۽ يار ويس
 انسان آهي. وڏن شاعرن جي صف ۾ هوندي به ننڍي
 وڏائي جي فرق جو قائل نه آهي. سندس شاعري
 اصلاحي ۽ معياري هوندي آهي. غزل ۾ لفظ سادا ۽
 عام فھر استعمال ڪندو آهي.

غزل

هُن پار وڃڻ تو چاهيان.
 اقرارِ وڃڻ تو چاهيان.

هڪ دانھن آ مُنھنجي دل ۾;
 درٻارِ وڃڻ تو چاهيان.

مون کي ته نه روکيو هاڻي؛
سرڪار وڃڻ ٿو چاهيان.

واپس نه وري مان ايندس؛
هڪ وار وڃڻ ٿو چاهيان.

اڄ آءُ اڪيــــن جـــــي آڏو؛
بلهار وڃڻ ٿو چاهيان.

مان لالہ و ”گل“ جي خاطر؛
گلزار وڃڻ ٿو چاهيان.

غزل

ڇا ڪيان ڳالهه جڏهن ڳالهه ٻڌائي نه سگهان؛
جي لڪاين ته اهو راز لڪائي نه سگهان.

درد منڙو آ تڏهن دل ۾ رکڻ جهڙو آ؛
مان انهي درد بنان درد سمائي نه سگهان.

هڪ زمانو آ ٿيو، مون نه ڏٺو آ توکي؛
مان سنڌ ۽ ديد بنان عيد ملهائي نه سگهان.

هي نٿو ڪنڌ جهڪي ڪنهن به صبر جي آڏو؛
مان سنڌ ۽ حڪم بنان سيس نمائي نه سگهان.

مان ٿو محسوس ڪيان توکي سدائين ساڻي؛
جي نه تون ساڻ هجين گام وڌائي نه سگهان.

قرب تنهنجو ٿو رهي، آس به تو ۾ آهي؛
مان تنهنجي پيار بنان پاڻ پڌائي نه سگهان.

مان تنهنجي مهر بنان ڪُجهه به نه آهيان سائين؛
باغ ته هڪ باغ رهيو ”گل“ به سڏائي نه سگهان.

غزل

منهنجو خدا آ پاڻ مُحبت ۾ پيش پيش؛
بندو نهِي ٿو هُن جي عبادت ۾ پيش پيش.

دُشمن هُئِن ٿا تير مگر هڪ نٿو لڳي،
منهنجو آ منهنجي حفاظت ۾ پيش پيش.

آلفت نگر ۾ ڪيئي رهن ٿا عشاق جي
دور رهن گهرن ٿا رياضت ۾ پيش پيش.

اڪڙيون رهن ٿيون جيڪي نظاري ۾ نينهن جي؛
سي نيٺ ڪيئن نه هوندا نزاکت ۾ پيش پيش.

جن جو خدا سان پيار، انهن سان خدا جو پيار؛
مالڪ لطيف آهي لطافت ۾ پيش پيش.

روز قيام ڪير ڪندو هُت سَفا روشن؛
رب جو حبيب هوندو شفاعت ۾ پيش پيش.

فطرت سڄي آ پيار، مُحبت جو گُلستان؛
”گل“ کي ڏسو اتي آ تراوت ۾ پيش پيش.

غزل

عشق جو چاڪ گريبانُ ڏسبو؛
حُسن جو زلف پريشان ڏسبو.

ظلم ڪري جو، خوش نه ٿئي سو؛
ظالم انت پشيمان ڏسبو.

ڏاڍن ڪنڌ مٿانهون هوندو؛
هيٺو شخص هراسان ڏسبو

جت اڄ ڪوئي گلشن ڏسجي؛
ان هنڌ نيٺ بيان ڏسبو.

ڪُلفت جت آ رُج بڻائي؛
اُلفت سان خيaban ڏسبو.

سچڙو فرد ته ثابت بچندو؛
ڪوڙو نيسٽ پريشان ڏسبو.

جڏهن هت به بهارون آيون؛
”گل“ کي خوش ۽ خرامان ڏسبو.

حبیب صدیقی

نالو:- حبیب الله ولد کریم بخش صدیقی.
 ادبی نالو:- حبیب الله حبیب صدیقی.
 جنم جي تاريخ-سن:- ۱ جنوري ۱۹۳۷ع.
 جنم جو هنڌ:- پاٽ تعلقو ۽ ضلع دادو.
 تعليم:- ايم-اي (سيڪنڊ پوزيشن)، ايم-ايد (فرسٽ ڪلاس فرسٽ)
 ڏندو:- سيڪريٽري- ڊائريڪٽر سنڌي ادبي بورڊ ڄامشورو.
 ادبي حيثيت:- نامور ۽ قادر الڪلام شاعر ۽ اديب.
 شاعري جي شروعات (سن-واقعو):- ننڍپڻ کان -
 ٻين استاد شاعرن جي ڪلام کان متاثر ٿي.
 اصناف سخن:- غزل، نظم، وائي گيت.
 پسندیدہ صنف:- غزل ۽ گيت
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. دريا ۽ سامونڊي ڪنارن سان
 زندگي ۲. پرائمري ايڊيوڪيشن اسڪيم ۳. ڳوٺاڻن
 علائقن ۾ ماڊل پرائمري اسڪول ۴. استاد لاءِ اخلاقي
 ڪوڊ.
 اڻ ڇپيل مواد:- ڪافي شاعري ۽ نثري ادب قلمي
 صورت ۾.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- صدیقی صاحب نه صرف هڪ
 نامور اديب ۽ شاعر آهي پر ان سان گڏ هڪ خوش
 خلق، بامروت ۽ بهترين اخلاق جو مالڪ پڻ آهي.
 صدیقی صاحب جي هڪ خاص خوبي اها آهي ته پاڻ هر
 وقت مسڪرائيندو رهندو آهي. ڪوبه ملاقاتي سندس
 شخصيت کان متاثر ٿيڻ کان سواءِ رهجي نه سگهندو
 آهي. هن وقت صدیقی صاحب تاريخ سنڌ تي تحقيقي
 ڪم ۾ رڌل آهي. انڪانسواءِ پاڻ پاٽ جي صدیقی
 خاندان جي تاريخ تي پڻ ڪم پورو ڪري چڪو آهي.

روشنيءَ ۾

سياهي ڏٺي سين، هئي روشني ۾،
 اُمالڪ جا گم ٿي وئي روشني ۾.

خير ڪيئن پئي يار آيو نه آيو،
 هو اوندھ ۾ آيو، چڱي روشني ۾.

زماني جي ماڻهن اسان کان نٿا ٿا،
 نظر جا اسانجي پئي روشني ۾.

اميدن پري دوستي ڏور ٿي وئي،
 ملاقات يارن ڪئي روشني ۾.

سڃاڻي سگهيا سين نه پنهنجا پراوا،
 نه اوندھ ۾ پرڪيا نه ٿي روشني ۾.

اسان پنهنجي دل تي هلندا رهيا سين،
 محبت وئي ڏک ڏکي روشني ۾.

جيبين اسانڪي زيارت ڪرائي،
 محبت ملي اڻ مئي روشني ۾.

”جامشوري جي فضا ۾ عيد رات“

جامشوري جي فضا، هي هوائون، عيد رات
 سنڌ جي سيني مٿان صحبتن جي واردات

عشق حسن ظن ٿيو، حسن به ٿيو بي حجاب
 عمر رفتہ سان ٿيو، پيد الفت بي نقاب
 هوش سان هلجي هتي، عاشق عاليجناب
 اُڀري عاشق ڪئي، وارداتِ آپگهات
 سنڌ جي سيني مٿان.....

عالمن ۽ عاشقن عارفن جو هي مقام
 رب جي رحمت وسي ٿي هتي دائر دوار
 ۽ هتي حاصل ٿيو حسن کي ڪامل دوار
 قرب جي ٿي ڪچهري وڙ ٿيا کي پانت پانت
 سنڌ جي سيني مٿان.....

”سنڌ“ ۽ ”مهران“ جون درسگاهون آسپاس
 حب مان طالبن کي علم جي ڪن التماس
 نوجوانن کي رهي ٿي پيار جي هر دم پياس
 هٿ شفقت جو رکڻ، رهبر ان جا معات
 سنڌ جي سيني مٿان.....

عيد جي هن رات جو صبح به ته ٿيندو ضرور
 نوجوانن جي منهن تي مسرتن جو ظهور
 پر ٻين ٻارن کي شاعرن ڪهڙو قصور
 فاعلاتن فاعلن، فاعلاتن فاعلات
 سنڌ جي سيني مٿان.....

شڪر ڪر مالڪ سندو، اي ”حبیب“ خوش نصیب
 علم سان ٿي عاشقي ۽ قيا عالم رقيب
 عشق تنهنجو رهڻا، عشق آ تنهنجو نصیب
 عشق کي آهي بقا، زندگي آ بي ثبات
 سنڌ جي سيني.....

ارمان ڪوڙ آهن

اي دل اسان تي تنهنجا احسان ڪوڙ آهن،
 کيسا رهن ٿا خالي، ارمان ڪوڙ آهن.

تنهنجي گرفت ۾ آهي ڪون وڪان اسانجو،
 اي حڪمران تنهنجا فرمان ڪوڙ آهن.

حاصل نياز ٿي ويو اهڙي جميل تر جو،
 سرتوڙ عاشقيءَ جا امڪان ڪوڙ آهن.

مُرڪي مليون نگاهون، ڳولي ٿي دل پناهون،
ڌرتيءَ تي زلزلي جا سامان ڪوڙ آهن.

ارمان آدميءَ جا چو بيشمار آهن،
هڪڙي خدا جي عيوض اوشان ڪوڙ آهن.

يارن جي بي وفائي، غالب گمان آهي.
مطلب جي دوستيءَ جا خواهان ڪوڙ آهن.

نالو جيب تنهنجو، مون پاڻ تي رکايو
مون مثل ورنه وانجها انسان ڪوڙ آهن.

”وڏائي“

جبل کي ته ڏس ڪيئن وڏو ٿو لڳي
پري کان ننڍو پر چڱو ٿو لڳي

پري کان وڏو جو لڳي آدمي
ڇو ويجهو ويڻ سان ننڍو ٿو لڳي؟

”وڏائي“ محض آ فريب نظر
ننڍو آدمي آ وڏو ٿو لڳي

سٺو سو ڀلو جو انگوريءَ ڀلو
ڀلي پونءِ ۾ رونبو ڀلو ٿو لڳي

صديقي فقيري ڀلي کان ڀلي
وڏائي ۾ ماڻهو چڱو ٿو لڳي.

”پنهنجي اصل وطن ۾“

دل ۾ ٿو پيار پلجي، خوشبو ٿئي چمن ۾
سونهين سدا ٿو هر ڪو، پنهنجي اصل وطن ۾

اُڃڻ ٿا ڳوٺ واهڻ، شهرن ۾ امن ڪونهي
هي حال آ اسانجو، خود پنهنجي ئي وطن ۾.

نام ڪلن جا مال هي، محتاط رهڻ گهرجي،
طوفان اچي رهيو آ، جيت نما چمن ۾ .

مفهوم ڪير سمجهي، فعلات فاعلاتن
شاعر جو شعر آهي، خود شاعر جي ئي بطن ۾

وڏڙن جا قول چوندي ناهيان ٿو بيت سارا
شايد ڪا ڳالهه ڪم جي شامل ٿئي متن ۾

گاهي سدا سڄيون آ، سر سبز گاهه آهي
ماريءَ جي گهر هڏن جو هڪ ڏير آ صحن ۾

انصاف امن الفت، هي راز زندگي جا
محفوظ ڪرڻ گهرجن، دل جي ڳجهن تهن ۾

الفت جي آرزو جو اظهار ڪرڻ گهرجي
شايد ”جيب“ پنهنجو مرڪي پوي چپن ۾ .

محسن ڪڪڙائي

نالو:- سيد نياز علي شاهه ولد سيد احمد شاهه.
 ادبي نالو:- محسن ڪڪڙائي.
 جنم جي تاريخ-سن:- ۴ جولاءِ ۱۹۳۷ع.
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ ڪڪڙ صلح دادو.
 تعليم:- سنڌي، اديب عالم، اديب فاضل، ايم-اي،
 بي-ايڊ.
 ڏندو:- هاءِ اسڪول ٽيچر.
 موجوده رهائش:- هاشمي منزل، ڪڪڙ، تعلقو خيرپور
 ناٿن شاهه ضلع دادو.
 ادبي حيثيت:- بزم طالب ۽ اداره فلاح و بهبود سان
 وابستگي ۽ شاعر ساز.
 شاعري جي شروعات (سن-واقعو):- سنه
 ۵۲-۱۹۵۱ع کان.
 اصنافِ سخن:- هر صنف تي طبع آزمائي ٿيل.
 پسنديدہ صنف:- غزل، وائي، رباعي.
 اساتذہ:- مرحوم حافظ محمد احسن چنا ۽ مرحوم
 آصف.
 ڇپيل مواد:- امنگون (مجموعه ڪلام)، ليلا جا خط
 (نثر)، سوريءَ چڙهيو سچ (افسانه)، ڪنهن جي ڳالهه
 ڳرائڙي (ڪلام)، سنڌ جي تقريباً سمورن رسالن ۾
 ڪلام ڇپيل آهي.
 اڻ ڇپيل مواد:- ۱. انارڪلي (سوانح حيات) ۲.
 حضرت علي (سوانح) ۳. تذڪرة الاولياءِ ۴. اربلا
 عشاق (آصف مرحوم سان گڏ لکيل). ۵. مجنون جي
 ڊائري (ترجمو) ۶. اوراڻا (دلي دوستن جو تذڪرو).
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- جناب محسن جو والد سيد
 احمد شاهه تراب پڻ ڪافي گو شاعر ۽ ڳائڻو هو. سنڌ

جي نامور شاعرن مان جناب آثم ناٿن شاهي، وفا ناٿن شاهي ۽ پيا ڪيترا محترم محسن ڪڪڙائيءَ جا شاگرد آهن. سندس وڏو فرزند محترم اعجاز محسن هاشمي بنيادي طور انجنيئر هوندي به اديب آهي. روزانه ”سنڌ نيوز“ حيدرآباد ۾ بطور نيوز ايڊيٽر سندس ڪم ڪيل آهي. جناب محسن جو ڪلام نشر به ٿيندو رهندو آهي ۽ ريڊيو ۽ ٽي وي مشاعرن ۾ به شرڪت ڪيل اٿس. ڀارت ۾ سندس ڪلام چوڏهن ٻولين ۾ ترجمو ڪيو ويو آهي، جيڪو اتان جي مشهور ادبي اداري ”ڀارتيه گيانپيٿ ساهتية اڪادمي“ ڪرايو آهي.

غزل

هيتري پيار جو آخر هي نتيجو نڪتو
کوٽيو سين ٿي جبل اُن مان پي چو هو نڪتو!

مون سمجهيو ته ڪڏهن حُسن کي پهچي سگهيو
ويجهڙو ٿيس ته اهو حسن جو پاڇو نڪتو!

هُن جو هر ٽهڪ ائين، ڇڻ ته وڃن ٿيون ٽليون
هن جو هر ساهه پي سرهاڻ کان سرهو نڪتو.

ڪنهن جي لفظن ۾ مٿر گيت سمايل سمجهيم
ڪنهن جي هر ڳالهه مان سنگيت ۽ سر، هو نڪتو.

هُونءَ ته آئي ٿي نظر لوڏلڪن جي هُن جي
گهر ڏٺو سين ته رڳو ڏير هُن جو نڪتو.

زندگيءَ زهر پري آه ڇڏيو رڳ رڳ ۾
جنهن کي جنهن کي به ڏنم، خون جو پياسو نڪتو.

صنف نازڪ ته پڙهي، شينهن ڪلهي ڪانه چڙهي
گهر کان ڊوڙي وڃي ”اخبار“ ۾ ”رشتو“ نڪتو!

گهر جهنم ته ٻچا زهر لڳن ٿا اُن کي
جنهن جي قسمت ۾ ڪتر زال جو ڦاهو نڪتو!

هڪڙي ”ڏاچي“ ٿي هڻي ڏهه ته ڪا ”توڏي“ تيرنهن
اچ جو اولاد ته بابي جو پي بابو نڪتو!

هي به قدرت جو ئي ”اعجاز“ لڳي ٿو ”محسن“
منهن جي اولاد منجهان ذات ڏئي ڪو نڪتو!

”واڻي“

ڪنهن، جو، قرب ڏنو-
منهن جو روح رجي پيو!

پلجو چوٽا، پاڙا، پيارا، پيار پيو.
جاچي ڏسجو جيءَ ۾، ڪونهي ڪو ڪنو.
گولي گولي ڳنڍجو، چوٽا سڱ چنو.
منهنجو روح رجي پيو، ڪنهن، جو، قرب ڏنو!

واڻي

مهڻي ساڻ مٺي - ڪاڻي ڪٽ ڪاپائتي!
ساري پنهنجي ”ساه“ ڪي، آڏي ويل اٿي.
ڪيڏيون ڪيئون پئي ڪري، ڪنهن جي قرب ڪئي.
بي ڏوهي، ته به برهه ۾، رانول سان نه رئي.
سڪ- سزا ۾، سونهن جي، رڳو رت پئي!
رڌي پيئي روح ڪي، ڇا، هيءَ سڪ سئي!
ٻاهر بهه بهه ٻوليون، اندر برهه بڻي.
ڪاڻي ڪٽ ڪاپائتي، مهڻي ساڻ مٺي.

امام بخش عاصم

نالو:- امام بخش ميمڻ ولد محمد اسحاق.
 ادبي نالو:- امام بخش عاصم.
 ڄمڻ جي تاريخ:- ۱.۸.۱۹۳۹.
 جنم جو هنڌ:- شڪارپور.
 تعليم:- ايم اي، ايم ايڊ.
 ڌنڌو:- ڪاليج ۾ استاد.
 موجوده رهائش:- واڳڻو در محلو مست علي شاه
 شڪارپور.
 ادبي حيثيت:- بزم گلشن لطيف شڪارپور جو ميمبر.
 شاعري جي شروعات:- ۱۹۶۴ع.
 اصناف سخن:- حمد، نعت، وائي، ڪافي، غزل،
 اصلاحي شاعري.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- گلڙا ۽ پيا رسالا.
 اڻ ڇپيل ڪلام:- سنڌي ۽ اردو ۾ ڳپل جيترو ڪلام
 اڻ ڇپيل حالت ۾ وٽس پيل آهي.
 ڇپيل ڪتاب:- تاريخ اسلام، معاشيات پاڪستان،
 اسلامي تهذيب ثقافت، الله جي اطاعت ڇو؟ ۽ مختلف
 ادبي رسالن ۾ افسانه ۽ ڪهاڻيون.
 قابل ذڪر ڪجهه ٻيو:- عاصر صاحب نه صرف هڪ
 بهترين شاعر، اديب، مضمون نگار ۽ ڊرامه نويس آهي
 پر هڪ وڏو عالم ۽ مقرر پڻ آهي. پنهنجو نالو ظاهر
 ڪرڻ کان سواءِ هن سنڌي علم و ادب جي وڏي خدمت
 ڪئي آهي.

عظمتِ مسلم

عظمتِ مسلم جو آهي معترف سارو جهان
 جن بشرِ حورو ملڪ ۽ سڀ زمين سارو زمان.

ڪارنامہ تو ڪيا جي ڪار گاهه هست ۾
مت مثل تنهنجو نه ڪوئي ڪالهه اڃ ۽ پڻ سپان

اسپ تازي تو ڪڍايا ها بحر ظلمات ۾
خاڪ صحرا ۾ نظر اڃ پي اچن تنهن جا نشان

ريگزارن ڪوهسارن جا پتا پاڻي ٿيا
نعره تڪبير جو ٿيو غلغلو جنهن دم عيان

قصر و ڪسري جي عظمت وٺي ملي سڀ خاڪ ۾
تخت شاهي تاج خسري ۽ سمورو شان مان

مرد غازي ۽ مجاهد مرڪنڊا اڳتي هليا
سرنگون عالم سمورو چين هند ۽ اصفهان

ڪا شگر يا وادي سنڌ مصر ۽ سوڊان پي
اندلس و سسلي ۽ قبرص سڀ بڻيا هي گلستان

عظمتون ۽ رفعتون شاهن جون رخصت ٿي ويون
شان شوڪت سڀ سندن ماضي جا بڻيا داستان

بوجهل ۽ ٻولهه سڀ خاڪ پيوند ٿي ويا
پرچم اسلام جو ٿيو سر بلند نالو نشان

ڪفر ڪارا ظلم سارا مي ڪڍه ۽ بت ڪڍه
ڪونه باقي ڪو رهيو ابليس جو هت آستان

وارث موسيٰ ۽ طارق ابن قاسر جا امين
خواب غفلت ڪر ڦٽو بيدار ٿي تون اي جوان

ڇا ڪندا طاغوت تو کي آتش نمرود پي
اٿ اٿي دنيا کي تون ڏيکار جرئت نوجوان

جا زمين اسلاف تنهنجي خون سان سيراب ڪئي
اڃ اتي اغيار قابض عصمتن جو ڪن زبان

قدس جيرو سلم ۽ ڪابل وقتدار ۾
خون-مسلم ٿو وهي ڪشمير ۾ پاڻي جيئن

ڪوئي روڪي ڪين ٿو هٿ ظالمن جا ظلم کان
دشمن - اسلام جا ڪرتوت آهن سڀ عيان

ڇو طرف غلبو ڪفر جو ٿو نظر ”عاصر“ اچي،
يا الاهي ڪين وٽ تون عاجزن کان امتحان.

واڻي

مون ۾ عيب اپار صاحب رب ستار
بخش برياڻن باري تعاليٰ آهن لک هزار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

عبد آهيان مان آخر تائين ٻانهيءَ جو مان ٻار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

ڏوهه ڪيا هن ڏاٽر! ڏاڍا، تون آن رب غفار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

ڪيئي عاجز عاصي ٻانهي پهايا تو ٻار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

ويجهي ڪر تون واهر منهنجي دوست مٺا دلدار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

در ڇڏي سڀ تنهنجي در تي پيڙو آ پينار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

سڻج سڃاها سڏڙا منهنجا احمد لڳ لڄار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

مشڪل کان تون معافي مولا مونکي ڏي هڪوار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

عرض اگهاڻج ”عاصر“ جو تون آهين رب جبار
مون ۾ عيب اپار مون ۾ عيب اپار

هن تهذيب کان بيزار

بيزار مان هن دور جي تهذيب کان بيزار
هر چار سو آهي لڳل حسن جي بازار
هت خوب ماڻن ٿا ته مزا مڪار ۽ عيار
ڪڪ خوب ترن ٿا ته مٿي پاتار ۾ شهوار
نفرت جو ڪريان ڇو نه مان اڄ برملا اظهار

بي راه روي آهي هن تهذيب جو انعام
بي دامن جسم جوان سر راهه تي نيلام
عصمت و عفت جو ته وڃي آهي رهيو نام
هن پيرو جوان نفس جي لذت ۾ گرفتار
بيزار مان هن دور جي تهذيب کان بيزار

تخليق جي مقصد کان بيگانو آ انسان
بندو آهي لذت جو ۽ نفس جو مهمان
عالم آ فقط عشرت امروز جو سامان
هر ڪوئي هتي آهي اصل زر جو پرستار
بيزار مان هن دور جي تهذيب کان بيزار

هر لفظ جو آهي ته ويو مفهوم بدلجي
ظالم کي چوي هر ڪو هتي مظلوم وڏو هي
حقدار هتي حق کان محروم ٿو وڃي رهجي
زن فڪر معيشت ۾ هتي مرد آ بيڪار
بيزار مان هن دور جي تهذيب کان بيزار.

صد چاڪ نظر هٿڙي اچي دامان شرافت
زن دخت عريان کين ٿئي محسوس ندامت
معلوم ٿين ٿا ته اهي آثار قيامت
هر ڪوئي هتي مست مگن موج ۾ سرشار
بيزار مان هن دور جي تهذيب کان بيزار

اسلام جو هر قدر هتي پامال ٿئي ٿو
شرافت جو ته افسوس برو حال ٿئي ٿو
هر ظلم جو پارو ته هتي اقبال ٿئي ٿو
ابليس جي افڪار جو آسان آ پرچار
بيزار مان هن دور جي تهذيب کان بيزار.

عقبا جو فڪر ڪون هتي ڪنهن کي رهيو آ
يگ پنهنجي پرائي جو نه ڪو خيال رهيو آ
هر چيز هضم ڪرڻ ۾ نه ڪو عار رهيو آ
پامال ٿين خوب ٿا عالي حاجي اقدار
بيزار مان هن دور جي تهذيب کان بيزار.

”عاصر“ ڪيان ڪهڙو ذڪر هن دور جواچ مان
ابرار مصيبت ۾ هتي اشرار مزن سان
ڪم ظرف اصيلن مٿان سوار ڏسان مان
شيطان جا شاگرد وڏا دور جا فنڪار
بيزار مان هن دور جي تهذيب کان بيزار.

ڊاڪٽر ميمڻ عبدالغفور سنڌي

نالو :- عبدالغفور ولد حاجي رحيم بخش ميمڻ.
 ادبي نالو :- ڊاڪٽر ميمڻ عبدالغفور سنڌي.
 جنم جي تاريخ :- ۲۷ رمضان المبارڪ ۱۳۵۸ھ بمطابق پهرين سيپٽمبر ۱۹۳۹ع.
 جنم جو هنڌ :- ميمڻ محلو لاڙڪاڻو سنڌ.
 تعليم :- ايم اي، ايم فل، ايل ايل بي، پي ايڇ ڊي.
 ڌنڌو :- استاد، گورنمنٽ ڊگري ڪاليج لاڙڪاڻو سنڌ.
 موجوده رهائش :- غفور آباد، ميمڻ محلو لاڙڪاڻو سنڌ.
 ادبي حيثيت :- اديب، شاعر، محقق ۽ مصنف.
 اصناف سخن :- بيت، دعانا، ڪافيون، مورو، مولود ۽ نظم وغيره.
 پسنديدہ صنف :- بيت ۽ مولود.
 اساتذہ :- (نثر ۾) ڊاڪٽر ميمڻ عبدالمجيد سنڌي، (نظم ۾) حاجي علي بخش جمالي.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- مهران، اخبار تعليم، پيغام، نئين زندگي ۽ هفتيوار اخبارون.
 ڇپيل ڪتاب :- ۱. ملان نصيرالدين هدي ۲. سيد عبدالقادر جيلاني ۳. شاهه عبداللطيف ڀٽائي ۴.
 تذڪرہ غفوري ۵. سنڌي ادب جي مختصر تاريخ ۶.
 مادرن مضمون نگاري ۷. محمد رسول الله صلي الله عليه وسلم ۸. اسان جا اديب اسان جا شاعر ۹. سنڌي انسائيڪلوپيڊيا ۱۰. عظيم سنڌي انسان ۱۱. قائد اعظم محمد علي جناح ۱۲. مخدوم بلاول باغباني ۱۳. فقير عثمان سانگيءَ جو ڪلام ۱۴. ست مقالا ۱۵. ادبي شخصيتون ۱۶. پيران پير دستگير ۽ ٻيا.
 اڻ ڇپيل مواد :- ۱. ڪليات غفور ۲. اٺويهين صديءَ

جي نثر نويس ۳. ٻنهي جهانن جو سردار ۴. ادبي مقالا
 ۵. ديوان نياز جعفري ۶. رستر سهراب (ڊرامو) ۷.
 سنڌي ادب جي مختصر تاريخ (ٻيو حصو) ۸. شاعر
 اعظم شاهه عبداللطيف ڀٽائي ۹. ميمڻ قوم - تاريخ
 جي آئيني ۱۰. لاڙڪاڻي جا صاحب - ديوان شاعر.
 قابل ذڪر ڪجهه ٻيو:- ڊاڪٽر صاحب ملڪ جو
 مشهور اديب، محقق ۽ نقاد آهي. پاڻ نهايت ئي حوصله
 مند ۽ جفا ڪش انسان آهي. بقول سندس هي روزانه
 مسلسل اٺ ڏهه ڪلاڪ لکندو رهي ٿو. خوشنويس به
 پهرين درجي جو آهي. اهوئي سبب آهي جو سندس
 ڪيترائي مضامين ۽ ڪتاب سندس ئي خوشخطيءَ ۾
 ڇپرايا ويا آهن. هن وقت تائين تقريباً ٽي هزار مقالا ۽
 مضمون مختلف اخبارن، رسالن ۽ ڪاليج مخزنن ۾
 ڇپجي چڪا اٿس. سندس ڪيترائي مقالا ”ميمڻ عالم“
 ۾ اردو ۽ گجراتي زبانن ۾ ترجمو ٿي چڪا آهن. جڳهه
 جي تنگيءَ سبب ڪيترائي ڇپيل ڪتاب هٿ درج ٿيڻ
 کان رهجي ويا آهن

مولود

جهڳائيندس جڀين پنهنجي وڃي اُن يار جي در تي،
 جهڪي ساري خدائي ٿي، جنهن دلدار جي در تي.

اکين سان روضي اُطهر کي ڏسان ڇاوڻ ڇُمان اُن جي،
 پڙهان صلوات سو واري، سڄي سردار جي در تي.

مديني ۾ جڏهن پهچان، اتي ئي موت ٿي مُنهن جو،
 حياتِ جاودان مائٽيان، مري منار جي در تي.

مديني پاڪ جا ماڻهو، لتاڙن لاش مُنهنجي ڪي،
 پلارا پاڳ پايان، ٿي دفن غمخوار جي در تي.

شفيع المذنبين مُرسل مُحمد آ ته غم ڇا جو،
 پُڄاڻو معاف آ ”ميمڻ“، پرين پگدار جي در تي.

ڪڍي هٿڙا گهرو مُون لئه دعا هي رب اڪبر کان،
 وڃان پهچي سگهو مان، احمد مُختيار جي در تي.

”غفور“! آهي ڪندو نظر ڪرم هڪ ڏينهن سومونتي،
سوالي مان سدا آهيان، انهيءَ مُهندارَ جي در تي.

دُعا

حَمْدُ تُوَنهِنجو، شُڪرُ تُوَنهِنجو، تُوَنهِنجو احسان آ عظيم،
توئي هي قرآن، بخشيو آ صراطِ المستقيم.

تو تلاوت، عمل جي توفيق ڪئي آهي عطا،
حفظ تو اُن جو ڪيو آسان، رهه - جنت النعيم.

رُڪُ سدا قائم نبيءَ تي رحمتن جو سلسلو،
معجزو ۽ جنهنجو آئينو آ، هي قرآن ڪريم.

ڪر صحابن جو عطا ۽ پنهنجي قربت جو مقام،
باهه باجھارا اها ڪر، ڪر عطا قلب - سليم.

التجا عاجز ڪري ”ميمڻ“ تو آج ”عبدالغفور“،
سا اجابت ۾ اچي مالڪِ مَنّا رازق، رحيم.

ڪافي

ڪٿي پُنهَل ويا ڪيچ ڪاهي،
پُنيان وڙ جي ويندس سرسُھائي!

هيس آءُ آياڻي، پيو نند نهوڙيو،
ڏاڍي ڏيڻ ڇڏي دل رنجائي.

سَوين سَورَ مليا لکئي منجهه مُقدر
ڇڏيو ڇو مون ڪيچين هين پُلاڻي.

ڪري پند پيرن ويندس ڪيچ ڪاهي،
ويا رڻ ۾ رليءَ ڪسي رلاڻي.

”غفور“! غفلت کان وَ مون وڃايو
موليٰ محب مون شل ملاڻي.

امير بخاري

نالو:- امير شاھ ولد جعفر شاھ.
 ادبي نالو:- امير بخاري.
 جنم جي تاريخ - سن :- ۱ دسمبر ۱۹۴۱ع.
 جنم جو هنڌ :- ڳوٺ ٻيرڙي (تعلقه گهوٽڪي ضلع سکر سنڌ).
 تعليم:- فائينل، مئٽرڪ، اديب فاضل سنڌي،
 اديب فاضل اردو، انٽر ڊرائنگ.
 ڌنڌو:- صحافت.
 موجوده رهائش:- ڳوٺ ٻيرڙي.
 ادبي حيثيت:- جنرل سيڪريٽري مھراڻ ادبي مجلس سنڌ ۽ بزم علم ادب گهوٽڪي.
 شاعري جي شروعات (سن-واقعو):- ۱۹۶۵ع واري جنگ جي دوران جنگي قومي نغمن کان متاثر ٿي، نغمن سان باقاعده شاعري جي شروعات ٿي. ان کان اڳ ڪافيون ۽ دوهڙا ٺاهيندو هو. سڀني صنفن ۾ سنڌي، اردو، پنجابي ۽ سرائڪي ۾ نثر، نظم لکي رهيو آهي.
 اصنافِ سخن:- ڇندو ڊيائي ۽ عروضي شاعري جي معروف صنفن تي طبع آزمائي ڪئي اٿائين.
 پسنديدہ صنف:- غزل، وائي، ڪافي.
 اساتذہ:- مرحوم رشيد احمد لاشاري، مرحوم سيد سردار علي شاه ڏاڪر، مخدوم غلام احمد.
 ڇپيل ڪتاب:- خالد الله جي تلوار، خالد بن وليد-طارق بن زياد-غازي صلاح الدين ايوبي - پنهنجو قائداعظم (ٻارن لاءِ) اشتراڪيت جو آئينو (ترجمو) سنڌ ۽ سنڌين جي پلائي جي واٽ (سياسي) رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- رسالو مھراڻ، نئين زندگي

سوجهرو، رهبر ڊائجسٽ، شاگرد، پيغام، روزانه
 مهراڻ، سه ماهي سنڌ، سه ماهي ادبيات (اڪيڊمي آف
 ليٽرز اسلام آباد) روزانه حرارت ملتان. هفت روزه نئين
 سوچ ڪراچي. هفت روزه ذوالفقار گهوٽڪي، روزانه
 عوامي آواز ڪراچي.

اڻ ڇپيل مواد :- ٻه شاعري جا مجموعا، هڪ فڪاهي
 ڪالمن جو مجموعو، ٽي نثر ۾ سنڌ جي سياست تي
 ڪتاب جن جا نالا اڃا نه رکيا اٿائين ڇو ته ڇپرائڻ جي
 وسعت نه اٿس.

قابل ذڪر ٻيو ڪجهه :- روزانه مهراڻ ۾ قطعاً اڪندو
 رهيو. ان اخبار ۾ پيرتي ڏونڪو ۽ فڪاهي مضمون
 ڇپجندا رهيس. روزانه حرارت ملتان ۾ ”بخاريات“
 فڪاهي ڪالم لکندو رهيو آهي. حضور پاڪ جن جي
 حيات پاڪ تي مثنوي ”ڪارڻي“ لکي رهيو آهي. جنهن
 جي قسط پهرين سه ماهي مهراڻ ۾ شايع ٿي. شاهه جو
 رسالو ساڳئي ڇند و ديائي رنگ ۽ ساڳئي راڳ ۾
 (بيت-وائيون) اردو ۾ ترجمو ڪري رهيو آهي. سر
 ڪلياڻ جو داستان اول ادبيات اسلام آباد ۾ شايع ٿيو
 اٿس. مختلف رسالن ۾ مضمون ۽ شعر شايع ٿيندا رهيا
 اٿس. ”تنظيم فڪر و نظر سکر جو ماهنامو ”روشن“
 ايڊٽ ڪيائين. هفتيوار پرهه ڦٽي گهوٽڪي ايڊٽ ڪري
 رهيو آهي. روزانه مهراڻ لاءِ به رضاڪاران طور رپورٽر
 جي حيثيت ۾ ڪم پيو ڪري. بخاري مساوات ويلفيئر
 ايسوسيئيشن جو خزانچي، سب ڊويزنل سوشل ويلفيئر
 ڪاميٽي گهوٽڪي جو ميمبر، سب ڊويزنل ايجوڪيشن
 ڪاميٽي گهوٽڪي جو ميمبر ۽ پريس ڪلب گهوٽڪي
 جو آڊيٽر آهي.

مثنوي ڪارڻي مان

مڪي وارن کي دعوت

علي کي چيو، ڏينهن هڪ مصطفيٰ،
 سندم اه مرضي ته: اٿ مرتضيٰ.

مڪين کي وڃي ڇڏ، صفا (۱) تي اچو،
 محمد جو هڪ اهم گفتو ٻڌو.!

علي ڳالهه ساري ٻڌائي وڃي،
 صفا ڏي روانا ٿيا سڀ ٻڌي.
 صفا تي ڪيو جيڪو مرسل خطاب،
 لکن ٿا، سڄڻ ان ۾ طلبيو جواب.
 ”چوان جي ته: دشمن جو لشڪر وڏو،
 صفا جي پٺيان بيٺو آ سنڀريو.
 گهري ٿو اوهان کي ڪرڻ ڇٽ ناس،
 اوهان جو پٽ ٿو گهري، ويري ماس.
 اوهان ڳالهه ان تي ڪندا اعتبار،
 يا موقف ڪو ايترو، ڪندا اختيار؟“
 چيو هر مڪي، ان مهل ”تون سچو،
 سنڌ ڳالهه ڪوڙي ڪري ڪو ته چو؟“
 چيائون ”چوان جي، اچو منهنجي ڪڍ،
 وجهون دشمنن جي سرن ۾ ڪي وڌ.
 اوهين ڏيکاريندا ڪا مردانگي،
 اوهان جي يا ٿيندي عيان بزدلي؟“
 چيو مڪي وارن ”ڪٻا خوب وار،
 ڪندي وڃ جو ڪم، اتي هر ترار.“
 چيائون ”ٻڌايو ته آهيان امين،
 چيو اهل مڪه ته ”ها، باليقين“
 چيائون ته ”منهنجي مڃيو ڳالهه هي،
 پرستش ڪريو، هڪ الله جي.
 مڃيو مونکي واحد جو پيغامبر،
 ڪمايو پلو، آخرت جو ثمر.
 اوهان کي ملندو صدق جو ثواب،
 مگر جي نه سمجهيا ته، سهندا عذاب.“
 ”تبالڪ (۲) دعوتنا“ چيو بولهب،
 خدا پاڪ ”تبت“ (۳) جو ٽوڙيس غضب.

۱. بيت الله جي ويجهڙائي وارو جبل .
۲. تنهنجي لاءِ هلاڪت هجي، تون ان لاءِ اسان کي سڏيو آهي؟
۳. سورت تبت. جنهن ابولهب لاءِ خواري ۽ بربادي آندي.

سي حرفي مان

ا - الفئون اور، الف سين اوري.
 احد احد جو چنگڙو چوري.
 پياڻي جا بت پيڇي پوري.
 اي دل وحدت جي وڻ واه!
 لا اله الا الله!

ب - بيئون بدڪردار نه ٿي تون
 خار نه ٿي تون، مار نه ٿي تون.
 ها، صاحب النار نه ٿي تون.
 بچ، اڻٿي پيڙي، باه!
 لا اله الا الله!

ت - ٿيئون تنهنجي تن جو تارون
 الا الله جون ڪرن تنوارون
 هر هڪ دڪ ۽ درد جو دارون
 بيشڪ، برحق، اسر الله!
 لا اله الا الله!

ث - ٿيئون ثاني ناهي جنهن جو،
 نانءُ "اڪيلو" آهي تنهنجو
 جيڪو مٿن نه مائت ڪنهنجو،
 رب رحيم سو تنهنجو آه!
 لا اله الا الله!

ج - جيئون جوڙ جهانن جي ڏس،
 هر شي "تي پڻ" سان پئي ٿي ڏس!
 هوڏي، هيڏي، هو ڏس، هي ڏس!
 سبحان الله چئي، وه واه!
 لا اله الا الله!

ڪو ته هجي

ڪو ته هجي جو پيار پڪيڙي،
 ڪو ته هجي جو ماڻڪ ميڙي.

ڪو ته هجي جو روڪ گهٽا ٿي،
 راڳ محبت وارا چيڙي،

ڪو ته هجي جو رحمت خاطر،
 زحمت جي ظلمات سان جهيڙي،

ڪو ته هجي جو ڪشت - ويران،
 ڪاهي ٺاهي، پبلهي، ڪيڙي،

ڪو ته هجي جو ڪوڙ ڪپت جا،
 ٽاڪا توڙي، بخيا اڏيڙي،

ڪو ته هجي جو حال سنواري
 مستقبل لئه، ڪونڌر ڪيڙي،

ڪو ته هجي جو ظلم ستر جي،
 چوٽي ڏاهي، پاڙ اڪيڙي.

ڪو ته هجي جو حق، جي حق ۾،
 جنگيون جوئي، جهيڙا جهيڙي.

ڪو ته هجي جو يار "بخاري"
 گاڏو الفت وارو گيڙي.

ڊاڪٽر بشير احمد "شاد"

نالو:- ڊاڪٽر بشير احمد ولد در محمد پناڻ.
 ادبي نالو:- بشير احمد شاد .
 جنم جي تاريخ - سن:- ۱۹۴۲ع.
 جنم جو هنڌ:- شڪارپور.
 تعليم:- ايم-اي، بي-ايڊ، پي ايڇ ڊي.
 ڌنڌو:- استاد سنڌي شعبو گورنمينٽ ڊگري ڪاليج لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت:- صدر سچل ادبي مرڪز لاڙڪاڻو.
 شاعري جي شروعات (سن - واقعو):- ۱۹۵۸ع.
 اصنافِ سخن:- نظم، غزل، ابيات.
 پسنديدہ صنف:- غزل ۽ نظم.
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. امام شامل (ترجمو) ۲. عرفان - لطيف (لطيفيات) ۳. فڪر لطيف - (۱) (ترتيب) ۴. الله سائين جي ڏاڇي (ٻاراڻو ادب) ۵. فڪر لطيف (۲) (ترتيب) ۶. اوجاڳو اکرين (ڪلام جو مجموعو)
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- نئين زندگي، سه ماھي مھراڻ، پيغام ڪراچي ۽ ٻيا رسالا.
 اڻ ڇپيل مواد:- لا تعداد قلمي صورت ۾.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- شاد صاحب شاعر هئڻ کان علاوه هڪ سئو نثر نويس پڻ آهي. هن جا مختلف اخبارن ۽ رسالن ۾ ۲۰۰ مضامين مختلف موضوعن تي ۽ ۲۰۰ اشعار ڇپجي چڪا آهن. ڊاڪٽر صاحب هڪ محنتي ۽ لڳن وارو انسان آهي. تازو هن سنڌ يونيورسٽيءَ مان پي ايڇ ڊي جي ڊگري حاصل ڪئي آهي.

نعت بحضور سرور ڪونين

يا رسول الله تنهنجي مان غلامن جو غلام
سيد الڪونين توتي لڪ صلوتون لڪ سلام

تنهنجي رحمت، تنهنجي شفقت، تنهنجي حرمت بي حساب
تنهنجي نعمت، تنهنجي عظمت جو نه ڪو آهي جواب

جن، ملائڪ، حورو غلمان ورد ڪن ٿا پيا مدام،
سيد الڪونين توتي لڪ صلوتون لڪ سلام

بي وسيلن جا وسيل رحمت للعالمين
تون سخي پينار ڪيئي يا شفيع المذنبين

فيض جود رياء تنهنجو موجزن آهي دوار
سيد الڪونين توتي لڪ صلوتون لڪ سلام

يا نبي نورالهدى، شمس الضحي، بدر الدجي
شافع روز جزا، يا مصطفي يا مجتبيٰ

"ناسخانو غزل"

نه رهندو سدا ڪو دنيا ڊمر گذر
اٿي ٻار ٻوٽو ذرا ڌيان ڌر

نه گهٽ آ ڪو ياقوت مرجان کان
بنيادن ۾ جيڪو پوي ٿو پٿر

ڪري لوه مان سون ڪنهن کي ڇڏي
فقط مرد حق جي ٿي هڪڙي نظر

پلا تو اڳيان ڪير بيهي سگهي
نه مٿ تنهنجي پانين هي شمس و قمر

دنيا جي حقيقت کي سمجهڻ ڏکيو
گهڙيءَ ۾ مهر آ گهڙيءَ ۾ قهر

نه ڪو اُت وڏو آ نه ڪوئي ننڍو
ڌڻيءَ در اگهي سو آ جنهن وٽ ثمر

دنيا ۾ توجيڪو ڪٿي ۽ ڪنهي
اهوئي ته ٿئي ٿو سدائين امر

ٿئي ”شاد“ شل منهنجي دل جي زمين
وسائي ڌڻي شال اهو ڪڪر

غزل

جهڙي تنهنجي آ تصوير
منهنجي ٿي پئي جي تقدير

جيڪو انگ ازل کان آهي
ڪير مٽائي سا تحرير

عشق اجاري ٿو انسان کي
مار پروڙين کي مهمير

ڪيئي دانا ديوانا ٿيا
فرقت ڪرڻا شاهه فقير

گهرون تنهنجي گهائي ڇڏيا
هائ ڪيڏا مڙس امير

ڇا هي دنيا ڇا هي حياتي
هر ڪنهن پنهنجا ڪيا تفسير

دڪڙا درد فراق و چوڙا
آيا سپرينءَ کان هي سفير

ڪيئي ”شاد“ شهيد ڪيا تو
اڇلائي نظرن جا تير

غلام مصطفيٰ مشتاق

نالو:- غلام مصطفيٰ ولد مرحوم عبدالرحيم ميمڻ.
 ادبي نالو:- غلام مصطفيٰ مشتاق.
 جنم جي تاريخ - سن:- ۱۵ آڪٽوبر ۱۹۴۳ع.
 جنم جو هنڌ:- لاهوري محلہ لاڙڪاڻو.
 تعليم:- ايم-اي، ايم-ايڊ.
 ڌنڌو:- هيڊ ماسٽر گورنمينٽ هاءِ اسڪول وڳڻ تعلقو
 واره ضلع لاڙڪاڻو.
 موجوده رهائش:- نزد ميهڙ شاھ بخاري لاهوري محلہ
 لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت:- صدر سنڌي ساهت سوسائٽي - جنرل
 سيڪريٽري بزم - مولاڻي - نائب صدر بزم سچل
 سيڪريٽري نشرواشاعت سچل ادبي مرڪز لاڙڪاڻو.
 شاعري جي شروعات (سن - واقعو):- ننڍپڻ کان بزم
 سچل لاڙڪاڻو سان وابستگي جي ڪري.
 اصنافِ سخن:- غزل، گيت، ڪافي، نظم وغيره.
 پسنديدہ صنف:- غزل ۽ نظم.
 اساتذہ:- حاجي علي بخش جمالي ۽ لقمان حڪيم
 صاحبان.
 ڇپيل ڪتاب:- ۱. سوين سج، ۲. سستو خون مھانگا
 جذبا (ڪھاڻيون) ۳. خدا، اسلام ۽ جديد سائنس ۴.
 مذهب ۽ سائنس (ترجمہ) ۵. ملان شمن جو وظيفو
 (پارائو ادب) ۶. تاريخ اسلام ۷. مطالعہ پاڪستان
 ۸. اسانجي سنڌ (سوال جواب) ۹. معلومات مھراڻ
 (سوال جواب) ۱۰. دنيا جا آئين ۱۱. علم سياسيات
 ۱۲. ماڊرن مضمون نگاري ۱۳. شيطاني چڪر
 (تاليف) ۱۴. شھريت پاڪستان ۱۵. سنڌي پنجون
 ڪتاب ۱۶. سنڌي ستون ڪتاب ۱۷. آسان سنڌي

ڇهون ۱۸. استادن جو رهبر پنجنون ڪلاس (اهي چارئي ڪتاب سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ ڄام شوري جا ڇپرايل آهن) ۱۹. ٻارنهن اسلامي مهينا ۲۰. مخدوم بلاول شهيد.

رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- ماهوار نئين زندگي، ماهوار پيغام، سه ماهي مهراڻ، هفتيوار نئين سوچ، سنڌ وغيره.

اڻ ڇپيل مواد:- ۱. محترم قربان بگٽيءَ جي ڪتاب ”سيٺ مٽائين سون تي“ جو اردو ترجمو (پريس ۾) ۲. اصحابي سڳورا (پريس ۾) ۳. نامور مسلمان سائنسدان ۴. اسلام ۽ پورهيت ۵. ڪليات مشتاق. قابل ذڪر ڪجهه ٻيو:- سڄي زندگي علم و ادب جي خدمت ڪيل انجي اعتراف ۾ رهبر ادبي سوسائٽي حيدرآباد طرفان بهترين ڪهاڻيڪار جو سرٽيفڪيٽ ۽ تنظيم فڪر و نظر سنڌ سکر طرفان تمغو مليل. سنڌ ٽيڪسٽ بڪ بورڊ ڄام شورو جو انعام يافتہ ليکڪ. هن ڪتاب جي مرتب هئڻ جو به اعزاز.

اڃان آهن

پري محفل منجهان خالي اٿڻ وارا اڃان آهن، سلامت جي آڏي آهي ڪسڻ وارا اڃان آهن.

پلي جو رو جفا ڪر تون اجازت توکي پل پل آ، ستر تنهنجا دل و جان سان سهڻ وارا اڃان آهن.

سدا سونهين سچائي ٿي، سچائي جو نه ڪو ملهه آ، مگر قيمت سچائي جي ڪٿڻ وارا اڃان آهن.

ڪيو تڪليف ڇا لئڻ ٿا، نقاب رخ هٽائڻ جي، تصور ۾ اوهانجو منهن پسنڌ وارا اڃان آهن.

جناب ناصح مذهب رکڻ وڙهي نصيحت ڪئي، نمازن کان سڙا جنت، ويڃڻ وارا اڃان آهن.

ڪجي پرواز بيشڪ پر ڏسي هيڏي ۽ هوڏي جو،
عروج آدميت کان جلڻ وارا اڃان آهن.

نه ڪر تون ڀروسو ماڻهن مٿان پر پوک پنهنجي ڪا،
جهان ۾ پير مٿن ۾ ڪيڏ وارا اڃان آهن.

لٽائن گهر سمورو ڪي، ٻڌي الله جو نالو،
بتيمن کان مگر سڀ ڪجهه ڪسڻ وارا اڃان آهن.

سسي نيزي مٿان بيشڪ رکو ”مشتاق“ جي ليڪن،
ڪڏي ميدان جي اندر اچڻ وارا اڃان آهن.

غزل

ڏسي مونکي جُهڪن نظرون، حيا ناهي ته ٻيو چاهي،
پسون هر هر رخ انور، سخا ناهي ته ٻيو چاهي.

زمانو پيل پيو پيئي اوهانجي ئي هٿن سان پر،
اسان لئه جام خالي آ، ربا ناهي ته ٻيو چاهي.

هيو جو حال محرم سو مليو ناهي زمانن کان،
دل مضطر ٻڌاءِ تون ئي، خفا ناهي ته ٻيو چاهي.

مرڻ کان سو بچي ٿو پئي، چُهو ٿا جنهن به عاشق کي،
اوهان جو لمس اي دلبر، دوا ناهي ته ٻيو چاهي.

ڪٿي آ فيض جاري ۽ ڪٿي ڍڪ پي نه حاصل آ،
سڪايل کي سڪائڻ هي، سزا ناهي ته ٻيو چاهي.

ڪيا واعدا سدا گڏجي نپائڻ جا هيا ليڪن،
جدا جيئري رهڻ جاني، جفا ناهي ته ٻيو چاهي.

هوا جي هلڪي جُهوتي تي، اجازت کانسوا تنهنجو،
بنا پردي ڏنر چهرو، خطا ناهي ته ٻيو چاهي.

کڀي ڪهڙو صلو مونکي حياتي جي وفائن جو،
ڏسي مشتاق کي مرڪن، جزا ناهي ته ٻيو چاهي.

ارتقا جي آسري

هڪ خدا کي آه ڇڏيو، ٻي خدا جي آسري،
قوم مسلم پئي ٿي تڙڳي، نا خدا جي آسري.

نظرين جي پوئتان ويڙهي رکي قرآن کي،
زندگي ابدي وڃائي، بي بقا جي آسري.

غير ملڪي نظرين جو آ مسلمان پوئلڳ،
ڇو لڳو حاذق حڪير آ، لا دوا جي آسري.

بي عمل مردار آهي، با عمل آ ڪامران،
زندگي گذري وڃي شل لاءِ اله جي آسري.

با مشقت زندگي جڏهين ڇڏي هيٺو ٿيو،
اڄ مسلمان صرف زنده آ دعا جي آسري.

گل فشاني آسمان ٿو لحد منهنجي تي ڪري،
بي ڪفن مدفون آهيان هڪ خدا جي آسري.

شهر پنهنجي جو نشان پي ڪونه ٿو مونکي ملي،
راهه گر ٿي آ وئي اڄ رهنما جي آسري.

وقت جي رفتار ڏس ۽ سوچ اي مشتاق تون،
چنڊ تي دنيا آ پهتي، ارتقا جي آسري.

هزارن کي ڪبو ڪاڏي

پرين جيڪي جدا ڪن تن بهارن کي ڪبو ڪاڏي،
ملي گر چنڊ جو جلوو، ستارن کي ڪبو ڪاڏي.

اڪيلو مان زمين اندر رهان ٿو دوستو ليڪن،
قبر تي پل لڳن ميلا، نزارن کي ڪبو ڪاڏي.

عصا هٿ ۾ وڏي ڏاڙهي ڊگهو چولو اکين تي پر،
بنا علم وعمل وارن مڪارن کي ڪبو ڪاڏي.

پلي وچ سير ۾ پيڙي لڏي دل جي تمنا جي،
بنا محبوب جي ساون ڪنارن کي ڪبو ڪاڏي.

عبادت سان پلي ظاهر نشان ٿي نرڙ تي ڪارو،
مگر اخلاق کان عاري، پلارن کي ڪبو ڪاڏي.

جواني ٿي وئي پوري مگر دل کي نه سمجهايو،
خدا سان دل لڳائي آ، مزارن کي ڪبو ڪاڏي.

اسان عشق الاهي ۾ رهون مخمور ٿا هر دم،
زمانن جي حسينن ۽ دلائن کي ڪبو ڪاڏي.

عجب هي دور آيو آ، گلن جو رنگ ٿيو پيلو،
چمن ۾ باهه جاري آ نظارن کي ڪبو ڪاڏي.

محمد جو ڏسي روضو چيو مشتاق هي روئي،
ڏجي دل يار هڪڙي کي هزارن کي ڪبو ڪاڏي.

خدائي ذات ناهي گر، نه ٿي مشتاق تون شاعر،
مفاعيلن فعولن جي سهارن کي ڪبو ڪاڏي.

غضنفر راجا

نالو:- سيد غضنفر علي شاه.
 ادبي نالو:- غضنفر علي شاه راجا.
 جنم جي تاريخ - سن :- ۱۴ فيبروري ۱۹۴۷ع.
 جنم جو هنڌ:- شهر رتوديرو ضلع لاڙڪاڻو.
 تعليم:- اٺ جماعتون.
 ڏندو :- ذاتي.
 موجوده رهائش :- شهر رتوديرو ضلع لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت :- جنرل سيڪريٽري بزم - عتيق ادب رتوديرو.
 شاعري جي شروعات (سن - واقعو):- ڏهن پندرهن سالن کان ابتدائي شاعري ڪندو پئي آيو. آخر ادبي ۽ علمي ڪتابن جي مطالعي جي ڪري شاعريءَ جو وڌيڪ شوق پيدا ٿيس ۽ استاد غلام مرتضيٰ اعظم عباسي جي تربيت هيٺ موزون شاعري ڪرڻ لڳو.
 اصناف سخن:- غزل، وائي ۽ نظم.
 پسنديدہ صنف :- غزل.
 اساتذہ:- غلام مرتضيٰ اعظم عباسي.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل :- ڪيترائي رسالا ۽ اخبارون.
 اڻ ڇپيل مواد:- قلمي صورت ۾ موجود آهي.
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهہ:- شاهه صاحب شاعريءَ جي دنيا ۾ جيتوڻيڪ نو وارد نہ آهي پر سندس ڪلام ڇپيو تمام گهٽ آهي. شاهه صاحب ادبي ۽ شاعري جي محفلن ۾ شرڪت ڪرڻ کان علاوه ڪتابن جي مطالعي جو شوقين آهي، جنهن سندس خيالن جي پرواز کي وسعت ڏني آهي.

غزل

نانء جو تنهنجو اچار ۾ اکر چو اٽڪڻ لڳا،
۽ اڏورا زور سان احساس پي سهڪڻ لڳا.

توڪي شايد ڪونه پئي آ پيار جي چنهندي اڃان،
پڇ انهن کان جيڪي تنهنجي عشق ۾ ڦٽڪڻ لڳا.

منٿ منهنجي جواثر ڪجهه ڪونه پيو توتي سڄڻ،
بس انهيءَ ڏک ۾ اکين جا نير اڄ چلڪڻ لڳا.

اڄ ڏنر تنهنجو اٿڻ ويهڻ رقيب ساڻ گڏ،
پير ڌرتيءَ تان اسانجا چوهه ۾ ڦسڪڻ لڳا.

ديپ چاهت جا اُجهامي ويا خبر ئي ڪانه پئي،
اُن حسين يادين جي لمحن جا اثر سڏڪڻ لڳا.

انگڙ ونگڙ جو ڏنر رستا محبت جا سوين،
منهنجا اُت ارمان مَونڪان ٿي پري چرڪڻ لڳا.

تون جڏهن ٿو خاڙ ۾ دڙڪن تي دڙڪا يار ڏين،
دل جا جذبا پهر روئي درد ۾ دهڪڻ لڳا.

توڪي ايندو جو ڏٺو سهڻن اڪيلو باغ ۾،
هو اُتي واھ واھ ڪري راجا سان گڏ ڪسڪڻ لڳا.

غزل

زندگيءَ کان زندگي آهي رنل
زندگي ٿي پئي گهري هر پل اتل

زندگيءَ ڇاڇا سٺو آهي هتي
زندگي ڪنهن جي نشي ۾ آ ٻڌل

زندگي آهي ڳجهارت ڪا ڏکي
زندگي ڄڻ آ اکر هڪ ۾ لڪل

زندگي آ شاد پي آباد پي
زندگي آ ڪٿ صفا بلڪل ڊنل

زندگي ڪاهل پي آ ڪمزور پي
زندگي هڪ زور واري آ اٿل

زندگي سامونڊ لهرن ۽ هوا
زندگي ان سوچ ۾ آهي ڀڳل

زندگي احساس نازڪ جي خلش
زندگي ڪنهن پيار ۾ ڄڻ آ رڌل

زندگي جهاڳيا محبت جا سفر
زندگي ٿي ڄڻ لڳي هاڻي ٽڪل

زندگي آ سڌ پراڏو ۽ صدا
زندگي ڇو آ اڃان راجا ستل

ناظم چانڊيو

نالو:- نظام الدين ولد عبدالله اثر چانڊيو.
 ادبي نالو:- ناظم چانڊيو.
 جنم جي تاريخ سن:- ۱ آگسٽ ۱۹۴۸ع.
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ پيٿو چانڊيو تعلقو ۽ ضلع لاڙڪاڻو.
 تعليم:- ايم اي، بي ايڊ، ايل ايل بي.
 ڌنڌو:- استاد گورنمينٽ هاءِ اسڪول پيٿو چانڊيو.
 موجوده رهائش:- ڳوٺ پيٿو چانڊيو تعلقو ۽ ضلع لاڙڪاڻو.
 ادبي حيثيت:- جنرل سيڪريٽري بزم - اثر لاڙڪاڻو.
 شاعري جي شروعات (سن - واقعو):- والد صاحب جي زير تربيت ننڍپڻ کان.
 اصناف سخن:- هر صنف ۾ شاعري ڪيل اٿس.
 پسنديدہ صنف:- نعت ۽ غزل.
 اساتذہ:- والد بزرگوار جناب عبدالله اثر مرحوم.
 ڇپيل ڪتاب ۱. اگر مگر ۲. تاجدار - ڪريلا.
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ جو هر رسالو.
 اڻ ڇپيل مواد:- ۱. اسرار حيات (غزلن جو ديوان)
 ۲. گولڊ اسٽرين گل (مارس ليبلٽڪ جي انگريزي ناول جو ترجمو) ۳. ڪراچي ڪي سير (اردو مثنوي).
 قابل ذڪر ٻيو ڪجهه:- ناظم صاحب، ملڪ جي مشهور سنڌي اديب ۽ شاعر محترم عبدالله اثر جو فرزند آهي. شاعري جي ذات کيس ورثي ۾ ملي آهي. پنهنجي والد جيان محترم ناظم پڻ مادہ تاريخ ڪيڏ ۾ پنهنجو مٽ پاڻ آهي. ناظم صاحب شاعريءَ ۾ پهريائين "مفتي" تخلص استعمال ڪندو هو پر حضرت شاھ آغا سرهندي مجدي جي هدايت تي ناظم جي نالي سان لکڻ لڳو. اردو، سنڌي، سرائڪي ۽ فارسي شاعري ۾ يدپولي رکي ٿو.

دوستي نه ڪجي

خودي چوي ٿي ڇٽائي ڪانو ڪري نه ڪجي،
سوار پنهنجي مٿي تي هي ٽوڪري نه ڪجي.

اڪيون جهڪائي هلڻ ۾ نه عيب ڪو سمجهي،
مگر ڪو ڍونگ رچائي ۽ بزرگي نه ڪجي.

ڇڱن چيو آ ڇڱائي ڪرڻ چڱي آهي،
ڇڱائي جي نه پڇي ٿي ته ڀو ٻڌي نه ڪجي.

فنائين زينت لڪل هستيءَ جُباب ۾ آ،
ڦٽندي ڦسي ٿي چوي ڪنهن سان دوستي نه ڪجي.

سڏائي پاڻ کي مُسلم ۽ بيخ دين پٽڻ،
ٻڌائي جيڪا ٿي ملحد سا شاعري نه ڪجي.

ويجڻ جي وقت چيو چوڏهين صدي ناظم،
ٻڌي ڪري، وري بد پنڊرهين صدي نه ڪجي.

وس

نه انصاف وس ۾ نه آچار وس ۾،
عوام آ نه وس ۾ نه سرڪار وس ۾.

هينئر عندليبن جو الله واهي،
نه گل آهي وس ۾ نڪي خار وس ۾.

جگر، دل، نظر، لب ٻين جي حوالي،
نه گفتار وس ۾ نه رفتار وس ۾.

زيائن تي تالا، خيالن تي پهرا،
قلم پي نه وس ۾ قلمڪار وس ۾.

پيل ضابطن تي پي اڄ ضابطو آ،
نه وس آريڪل نه اخبار وس ۾.

آ مٽخانو لرزان ۽ مدهوش ساقِي،
نه مٽي آهي وس ۾ نه مٽخوار وس ۾.

پلي بي ڪسي جي ٿو عالم ۾ ناظر،
نه دل آهي وس ۾ نه دلدار وس ۾.

مون کان نه پڇ

رنج و غم جي ڪيفيت اي دلريا مون کان نه پڇ،
ڪيئن ڪيئن درد آشنا منهن جا منا مون کان نه پڇ.

پڇ تون پنهنجي حُسن کان، شوخي کان، خوني ديد کان،
تو ۾ ، مون ۾ ڇو وڌي ويا فاصلا مون کان نه پڇ.

ديد کان پڇ، ناز کان، انداز کان، غمزن کان پڇ،
اک کان پڇ، يارڻ کان پڇ، عارض کان پڇ، پيون کان پڇ.

درد و غم، سوز و الم جا سلسلا مون کان پڇ،
دل، جگر منهن جي ڏس اي بيوفا مون کان نه پڇ.

ڇو تخيل آ سفر ۾ منزلون ڇو دور ٿيون،
مان ڇو پٽڪيس راه کان اي رهنما مون کان نه پڇ.

هن تصور جي گهڻي ڪاٺي ڇڏيو دل ۽ دماغ،
مان ته سودائي هيس، ٿئين ڪيئن جدا، مون کان نه پڇ.

لوح تو وٽ، آ قضا تو وٽ، قلم تو وٽ جڏهن،
منهن جي هي حالت ڏسي منهنجا خدا مون کان نه پڇ.

ڇو آ ناظر جو مقدر حسرتن تي حسرتون،
رحم ڪر اي واقف قدر وقضا مون کان نه پڇ.

عزيز الله "عزيز" بروهي

- نالو :- عزيز الله ولد عبدالحڪيم پندراڻي بروهي.
 ادبي نالو:- عزيز الله عزيز بروهي.
 جنم جي تاريخ سن - ۱۹۵۰.۴.۱.
 جنم جو هنڌ:- ڳوٺ رسول بخش بروهي.
 تعليم :- بي-ايس-سي، بي-ايڊ، ايم-اي (اسلامڪ ڪلچر).
 ڏندو:- سائنس ٽيچر.
 ادبي حيثيت :- براهوي آرٽس اڪيڊمي پاڪستان سنڌ زون جو سربراھ، بزمِ نثار بزمي جو مرڪزي چيئرمين ۽ مرڪزي چيئرمين بزمِ مولائي شيدائي.
 شاعري جي شروعات:- بچپن کان خانداني رغبت جي ڪري.
 اصنافِ سخن:- هر صنف تي طبع آزمائي ڪئي اٿس.
 پسنديدہ صنف:- غزل، ڪافي، نظم، نعت وغيره.
 اساتذہ :- محترم نثار بزمي ۽ جناب پير محمد زبيراڻي (براهوي شاعريءَ ۾).
 ۱. ڇپيل ڪتاب:- ۱. قدرت جون سائنسي ڪاريگريون
 ۲. چمن عزيز (شاعري).
 رسالا جن ۾ ڪلام ڇپيل:- سنڌ بلوچستان جي تقريباً هر اخبار، رسالي ۽ ڪتابي سلسلي ۾ سندس مضامين ۽ شاعري ڇپجي چڪي آهي. ان کان علاوه پنهنجي نج ادبي براهوي ڪتابي سلسلي "ڪپوت" جا ڪيترا شمارا ڪڍي چڪو آهي.
 اڻ ڇپيل مواد :- ۱. تاجدارِ حرم (نعتيه ڪلام ڪتابت ٿيل) ۲. توار (تنوار) براهوي ڪلام (زير طبع) ۳. قديم سنڌ ۽ عرب تعلقات ۴. قديم تهذيبن ۾ سنڌ جو مقام، ۵. براهوي سنڌي جي لساني ساخت ۶. براهوي تاريخ و ڪلچر.
 قابلِ ذڪر ٻيو ڪجهه:- بروهي صاحب سنڌي کان

علاوہ اردو، بلوچي، پراھوي ۽ سرائيڪي زبانن جو بہ سنو شاعر ۽ اديب آھي. ادبي خدمتن جي اعتراف طور کيس سنڌ بلوچستان ۾ شيلڊ، ايوارڊ ۽ تعريفِي اسناد ملي چڪا آهن. ريڊيو ۽ ٽي وي جي مشاعرن ۾ حصو وٺي چڪو آھي. ڪراچي ٽي وي تان سنڌي ڪلام پڻ نشر ٿي چڪو آھس.

غزل

غمرِ نٿا ويجهو اچن پو شاعري ڪهڙي ڪجي،
دلِ آڙاري نہ ڪن پو شاعري ڪهڙي ڪجي.

خالي معدي مان رکي سگهجي ٿي ڪا ڪهڙي اميد،
وڍِ نٿا بُڪ جا پون پو شاعري ڪهڙي ڪجي.

قدردانيءَ جو زمانو هي نہ آھي دوستوا،
گيت رُلندا ٿا وتن پوشاعري ڪهڙي ڪجي.

انتظارن جو وٺي مون لطف ئي ناھي ڏنو،
ساڻ ساٿي ٿا رھن پو شاعري ڪهڙي ڪجي.

قافين کي ڳوليندو ٿو مان زماني ۾ وتان،
ھو ڏسي مون کي ڀڄن پوشاعري ڪهڙي ڪجي.

در حقيقت شاعري ڪنھن حادثي جو آ ثمر،
دڪ نہ ٿا دل ڏي وڌن پو شاعري ڪهڙي ڪجي.

نيٺ ڇُلڪي ٿا پون جن جا اھي شاعر ٿيا،
ڪونہ جي ڳوڙھا ڳڙن پو شاعري ڪهڙي ڪجي.

مس قلم موجود ڪونھي ۽ نہ ڪاغذ آ ”عزيز“،
ھٿ بہ ٿا منھنجا ڏڪن پو شاعري ڪهڙي ڪجي.

عشق ۽ عقل

عقل انسان تي چڱي آھي،
جڻ تہ وہ جي پري وٺي آھي.

عشق عرشن تي ٿو وڃي پهچي،
هام ڪا عشق جي هٿي آهي.

عشق رستو آ پٿرن وارو،
عقل ڄڻ ڳوٺ جي گهٽي آهي.

عشق جو چهرو صاف صاف آهي،
عقل جي شڪل پئي لٽي آهي.

عقل آهي دماغ جو ڌڙڪو،
عشق هر زندگي ڦٽي آهي.

عقل ويچار ۾ ئي آ پورو،
عشق بس ساهه جي سٽي آهي.

امتحان عقل ڪو ڏنو ڪونهي،
عشق هر ڪا پرهي پئي آهي.

عقل ڪهڙي ڏهاڙي اي يارو،
عشق کان راند ڪا کٽي آهي.

عقل فتنو فساد ٿو ڄاڻي،
ڪنهن نه اهڙي سزا ڪٿي آهي.

عقل جي ئي ڪري ”عزيز“ صاحب،
آدميءَ جي بها گهٽي آهي.

غزل

ڪنهنجو ڪنڊن ۾ وقت ٿو گذري
ڪنهنجي سر تي ته تاج آ يارو!

ڪوئي مُرڪي ٿو ڪوئي ڪُرڪي ٿو
پنهنجو پنهنجو مزاج آ يارو!

پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”آداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ جڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي آداس، لڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪڙهندڙ، پَرنڌڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪَندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَن) ڪا به تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پَڪَ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پَنَ جي نالي کي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پَڪَ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جھڙيءَ طرح وٽن جا پَن ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن
 اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پَن به مختلف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي
 وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ڀرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽
 پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَن کا خُصوصي ۽ تالي لڳل ڪَلب
 Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پَن جا سڀ ڪم ڪار سَهڪاري ۽ رِضاڪار
 بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي
 حالت ۾ پَن پاڻ هِڪڙي جي مدد ڪرڻ جي اُصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽
 غيرتجارتِي non-commercial رهندا. پَن پاران ڪتابن کي ڊجِٽائيز digitize
 ڪرڻ جي عَمَل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه
 ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجِٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution
 جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو
 ته ڀلي ڪمائي، رُڳو پَن سان اُن جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پَن کي کليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وَس پٽاندڙ وڌ کان وڌ
 ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليکڪن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي
 هِمٿائين. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش
 دوران ڪنهن به رُڪاوٽ کي نه مڃن.

شيخ اياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٺ، پُڪار سان
تشبيه ڏيندي انهن سڀني کي بَمَن، گولين ۽ بارود جي مدِ مقابل بيهاريو
آهي. اياز چوي ٿو ته:

گيت به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

.....

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ چُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موتي منجهه پهڙ چُپن ٿا؛

.....

ڪالهه هُيا جي سُرخ گلن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
گيت به ڄڻ گوريلا آهن.....

.....

هي بيت اُٿي، هي بَمَ - گولو،

جيڪي به ڪٽين، جيڪي به ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فرقُ نه آ، هي بيتُ به بَمَ جو ساٿي آ،

جنهن رڻ ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ چَمَ جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته ”هاڻي ويڙهه ۽
عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني
آهي.

پڻ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رڳو نصابي ڪتابن تائين
محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج
۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي
policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پڻ نصابي ڪتابن
سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسل جا پڻ سڀني کي چو، چالاءِ ۽ ڪينئن جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي نه رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پيءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پڻ پڻ جو پڙلاءِ.“
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)